

Ex-alleenstaande minderjarige vreemdelingen in Deventer

VluchtelingenWerk Oost Nederland

Naam: Zuzana Valinova
Tel.nr.: 0653798745
@: z.valinova@gmail.com

Sociaal Juridische Dienstverlening Saxion Hogescholen Deventer

Schoolcoach:
Tweede lezer:
Opdrachtgever:
Praktijkbegeleider:

Coen de Heer
Meike van der Linden
Vluchtelingenwerk Deventer
Pascale Verdonk

Voorwoord

Voor u ligt het eindresultaat van een onderzoek dat is uitgevoerd in opdracht van *Vluchtelingenwerk* Oost-Nederland locatie Deventer. Het onderzoek is het sluitstuk van de opleiding Sociaal Juridische Dienstverlening die ik volg aan Saxion Hogescholen in Deventer.

Dit onderzoek is uitgevoerd in de periode van juli 2017 tot en met januari 2018. Ik had me geen beter onderwerp kunnen wensen dan de ex-amv'ers; het is een bijzondere doelgroep die mij enorm aanspreekt.

Het eindresultaat is tot stand gekomen met behulp van een aantal personen, en ik zou daarom dit moment willen benutten om hen te bedanken. Allereerst bedank ik mijn praktijkbegeleider en afstudeerbegeleider. Ik heb het enorm gewaardeerd dat zij altijd tijd hebben willen vrijmaken om de laatste stand van zaken door te nemen. Mijn dank gaat ook uit naar mijn collega's die een goede bijdrage hebben geleverd door met mij mee te denken tijdens het verrichten van mijn praktijkonderzoek.

Daarnaast wil ik de respondenten bedanken die wilden meewerken aan de interviews. Zonder hen had ik geen onderzoek kunnen verrichten. Ook de beleidsmedewerkers van de gemeente, de medewerkers van Jongerenloket, Duo, Aventus Apeldoorn, Budgetadviesbureau Deventer, woningbouwcorporatie Ieder1 en Rentree, *Nidos*, *Pact 18* en *Jade zorggroep* zijn vanwege hun inzet en medewerking van grote betekenis geweest.

Tot besluit wil ik ook Coen de Heer en Meike van der Linden bedanken voor hun vertrouwen in dit onderzoek en hun goede feedback.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Zuzana Valinova
Deventer, februari 2018

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	6
Hoofdstuk 1: Aanleiding, doel – en probleemstelling	8
1.1. Aanleiding	8
1.2. Context	8
1.2.1. Huidige situatie	9
1.2.2. Relevante onderzoeken en rapporten	10
1.3. Doelstelling en belanghebbenden	11
1.3.1. Resultaat van dit onderzoek	11
1.4. Centrale vraag	11
1.4.1. Deelvragen	12
Hoofdstuk 2: Methodologie	14
2.1. Inleiding	14
2.2. Literatuuronderzoek	14
2.2.1. Deskresearch onderzoek	16
2.3. Interviews	16
2.3.1. Voor een nadelen	17
2.3.2. Coderen van interviews	17
2.3.3. Populatie en steekproef	18
2.3.4. Beschrijving van de onderzoeksgroep	18
2.3.5. Uitvoering van de interviews	18
2.3.6. Betrouwbaarheid	18
2.3.7. Validiteit	20
2.3.8. Bruikbaarheid	21
Hoofdstuk 3: Juridisch kader	22
3.1. minderjarige en meerderjarige vreemdeling	22
3.1.1. Conclusie	22
3.2. Minderjarigheid en voorzieningen	23
3.2.1. Minderjarigheid	23
3.2.2. Voorzieningen	23
3.2.3. Conclusie	24
3.3. Meerderjarigheid en voorzieningen	24
3.3.1. Voorzieningen	24
3.3.2. Vluchtelingen en werk	24
3.3.3. Inburgeringsplicht	25
3.3.4. Inburgeringscursus	25
3.3.5. Studie	26
3.3.5.1. Beroepsopleiding	26
3.3.6. Conclusie	26
3.4. Inkomensvoorzieningen meerderjarig	26
3.4.1. Studiefinanciering	27
3.4.2. Bijstandsuitkering Participatiewet	28
3.4.3. Aanvullende bijzondere bijstand	28
3.4.4. Conclusie	30
3.5. Algemene wet inkomensafhankelijke regeling	31

3.5.1. Wet op de Huurtoeslag	31
3.5.2. Wet op de Zorgtoeslag	31
3.5.3. Conclusie	32
3.6. Wonen	32
3.6.1. Conclusie	32
3.7. Begeleiding	33
3.7.1. Conclusie	34
Hoofdstuk 4: Theoretisch kader	35
4.1. Eritrese jongeren	35
4.1.1. Eritrea	35
4.1.2. Vluchten	35
4.1.3. Achtergrondkenmerken	35
4.1.4. Conclusie	36
4.2. Voorzieningen	36
4.2.1. Toegankelijkheid van voorzieningen	36
4.2.2. Financiële situatie	36
4.2.3. Conclusie	36
4.3. Wonen	37
4.3.1. Huisvestingsproblematiek	37
4.3.2. Studentenhuisvesting	37
4.3.3. Conclusie	38
4.4. Begeleiding	38
4.4.1. Zelfredzaamheid	38
4.4.2. Zelfredzaamheid en taal	39
4.4.3. Conclusie	39
Hoofdstuk 5: Resultaten uit interviews	40
5.1. Sociale voorzieningen	40
5.1.1. Effecten	40
5.1.2. Verschillen	41
5.1.3. Behoeften van de ex-amv'er	41
5.1.4. Eigen verantwoordelijkheid van de ex-amv'er	41
5.2. Woonsituatie in Deventer	42
5.2.1. Effecten	42
5.2.2. Woning voorraad	43
5.2.3. Particulier verhuur	43
5.2.4. Behoeften van de ex-amv'er	44
5.3. Financiële situatie	45
5.3.1. Effecten	46
5.3.2. Inrichtingskrediet	47
5.3.3. Effecten	48
5.3.4. Behoeften van de ex-amv'ers	48
5.4. Begeleiding	48
5.4.1. Effecten	49
5.4.2. Overdracht	49
5.4.3. Begeleiding amv'ers	49
5.4.4. Begeleiding bij overdracht	51

5.4.5. Begeleiding ex-amv'ers	51
5.4.6. Dagbesteding, sociaal netwerk en maatschappelijke participatie	52
5.4.7. Behoeften van de ex-amv'ers	52
5.5. Dienstenpakket van Vluchtelingenwerk Deventer	53
5.6. Analyse van de resultaten	54
Hoofdstuk 6: Conclusies en aanbevelingen	58
6.1. Antwoord op de onderzoeksvragen	58
6.2. Antwoord op de centrale vraag	61
6.3. Aanbevelingen	62
Hoofdstuk 7: Discussie over inrichtingskrediet	67
Verklaring gebruikte hulpmiddelen	68
Literatuurlijst	69
Bijlage I: Voorwaarden van het recht op huur – en zorgtoeslag	73
Bijlage II: Projectplan	75

Samenvatting

Vluchtelingenwerk (VW) Deventer signaleert een aantal knelpunten bij het huisvesten en de begeleiding van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv'er) die de achttienjarige leeftijd hebben bereikt (ex-amv'ers). Bij VW bestaat grote behoefte aan informatie over de ervaringen, de beleving en de behoeften die de ex-amv'ers hebben om daar bij de huisvesting, begeleiding en voorzieningen op in te kunnen spelen.

Samen met de opdrachtgever is de volgende centrale vraag opgesteld:

Welke behoeften hebben de meerderjarig geworden alleenstaande vreemdelingen afkomstig uit Eritrea met een status en woonachtig in Deventer, wanneer alle voorzieningen door Nidos worden beëindigd bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd, voor wat betreft huisvesting, begeleiding en voorzieningen?

Met literatuuronderzoek en door het afnemen van interviews wordt antwoord verkregen op deze deelvragen.

Om te beginnen is het juridische kader geschetst betreffende de huisvesting, begeleiding en voorzieningen van amv'ers en ex-amv'ers. Het juridisch kader verklaart voor een groot deel de effecten van het meerderjarig worden en de veranderingen die er plaatsvinden voor wat betreft voorzieningen. De veranderingen die er zijn bij het bereiken van meerderjarigheid, kunnen als een 'harde knip' worden bestempeld (zie subparagraaf 1.2.1.). Voorzieningen die een jongere van zeventien jaar nog heeft, houden meteen op zodra die jongere achttien jaar wordt. Omdat de behoefte aan en de noodzaak van de voorzieningen bij deze leeftijdsgrens niet plotseling minder wordt, ontstaan er in de meeste gevallen problemen. Daarbij speelt de beperkte zelfredzaamheid en de gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal een belangrijke rol.

Vervolgens zijn de bevindingen uit eerdere onderzoeken bestudeerd en is het theoretisch kader opgesteld waarin de thema's meerderjarig, zelfredzaamheid, voorzieningen, wonen, begeleiding en financiën centraal staan. Hieruit is naar voren gekomen dat de ondersteuning die de ex-amv'ers nodig hebben door de reguliere instellingen eigenlijk niet wordt geboden.

De ex-amv'er is zonder ouders in Nederland en heeft, hoewel achttien jaar en volwassen, steunende figuren om zich heen nodig, zoals iedere andere leeftijdgenoot. Ook andere factoren spelen een grote rol, zaken waar de instellingen weinig of geen rekening mee houden of niet over de gewenste expertise, deskundigheid en professionaliteit beschikken.

Door hun achtergrond en de reden om naar Nederland te vluchten, kan in de meeste gevallen worden gesproken van laag opgeleide en getraumatiseerde jongeren. De mate van zelfredzaamheid, de taalbarrière en de achtergrondkenmerken maken dat de ex-amv'er niet geheel zelfstandig deel kan nemen aan onze samenleving.

Daarnaast blijkt dat er onvoldoende passende huisvesting is voor de ex-amv'ers. Dat maakt dat de ex-amv'er aangewezen is op particuliere verhuur en een naar verhouding hoge huur moet betalen, hetgeen tot schuldproblemen kan leiden. Het gebrek aan passende en betaalbare huisvesting leidt ook tot andere ongewenste effecten. In de ergste gevallen is er sprake van discriminatie, intimidatie en gevaarlijke leefomstandigheden.

Uit de interviews met de belanghebbenden in dit onderzoek komen de knelpunten duidelijk naar voren. Het belang van een naadloze overgang van minderjarig naar meerderjarig is evident, maar de praktijk blijkt verre van ideaal. In het algemeen heeft de ex-amv'er een

slechte uitgangspositie die gepaard gaat met financiële problemen. Bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd ontstaat er een financieel vacuüm dat een aantal weken duurt, en dat gat kan de ex-amv'er met zijn inkomen moeilijk vullen.

De ex-amv'ers hebben vooral behoefte aan passende huisvesting, waardoor hun financiële situatie stabiliseert en verbetert. De behoefte aan steunende figuren om zich heen is ook sterk naar voren gekomen en daarom geven de ex-amv'ers min of meer de voorkeur aan woonbegeleiding die zij voor hun achttiende hebben gehad.

De behoefte bestaat uit hulp bij praktische en technische huishoudelijke taken, maar ook uit persoonlijk contact met volwassenen om antwoorden te krijgen op hulpvragen en begeleiding te hebben bij dagbesteding.

Op basis van de hierboven genoemde resultaten uit het literatuuronderzoek en de interviews, is een aantal aanbevelingen gedaan aan belanghebbenden in dit onderzoek.

Naast VW zijn dat de instellingen voor voogdij en mentorschap Nidos, Jade zorggroep en Pact 18. De belangrijkste aanbeveling aan genoemde instellingen is om zorg te dragen voor een passende voorlichting aan en een soepele overdracht van de ex-amv'er.

De gemeente Deventer is ook een belangrijke partij. De gemeente zou de regels rondom de procedures en de hoogte van de voorzieningen opnieuw moeten bekijken en waar mogelijk herzien. De gemeente Deventer zou ook haar verantwoordelijkheid moeten nemen bij het realiseren van passende huisvesting met woonbegeleiding.

Hoofdstuk 1: Aanleiding, doelstelling en probleemstelling

In dit eerste hoofdstuk worden de aanleiding, doelstelling en probleemstelling van dit onderzoek behandeld. In paragraaf 1.1. wordt de aanleiding beschreven, gevolgd door paragraaf 1.2. waar de context van het onderzoek is te vinden. In paragraaf 1.2.1. is de probleemstelling geformuleerd, gevolgd door paragraaf 1.3. die de doelstelling van het onderzoek verwoordt. Tot slot zijn in paragraaf 1.4. de centrale onderzoeksvraag en de deelvragen onder woorden gebracht die voortkomen uit de beschrijving van het probleem of vraagstuk. Door antwoorden te geven op de deelvragen wordt stap voor stap antwoord verkregen op de centrale onderzoeksvraag.

1.1. Aanleiding

Dit onderzoek wordt gedaan vanwege de grote toestroom in de afgelopen drie jaar van vluchtelingen, onder wie ook alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv'ers). Hoe groot de toestroom was, wordt hieronder kort samengevat.

Het totaal aantal asielaanvragen in Nederland stijgt tot bijna 58.880 in 2015. Bijna de helft van die aanvragen (27.710) komt van Syrische vluchtelingen die vanwege de chaos en burgeroorlog in hun land bescherming zoeken in Nederland. In april en mei van 2014 en mei en juni 2015 komen er opvallend veel vluchtelingen uit Eritrea naar Nederland: ruim 1000 per maand. In 2016 daalt het totaal aantal asielaanvragen naar 31.642 (Vluchtelingen getallen 2017, 2016).

In het totaal van asielaanvragen zijn ook de amv'ers opgenomen die bescherming in Nederland zoeken. In 2014 doen 960 minderjarigen aan asielverzoek, en iets meer dan de helft van de aanvragers (55 procent) komt uit Eritrea. In 2015 verviervoudigt het aantal asielverzoeken door amv'ers tot 3.860. 70 Procent van de aanvragers komt uit Syrië en Eritrea. In 2016 daalt het aantal asielaanvragen door amv'ers naar 1.705.

Deze cijfers laten zien dat er sinds 2014 in totaal 6.525 amv'ers bescherming hebben gezocht in Nederland (Vluchtelingen getallen 2017, 2016).

Als teamleider bij VW Deventer, waar ik twee jaar geleden in dienst kwam, merk ik met mijn collega's in Deventer in allerlei opzichten de gevolgen van de vluchtelingenstroom. Sinds 2016 zijn wij als belangenbehartiger van vluchtelingen belast met het huisvesten en begeleiden van ex-amv'ers. Het aantal ex-amv'ers in Deventer is dermate toegenomen dat we nu kunnen spreken van een groep jongeren in plaats van een aantal.

Sinds januari 2016 zijn er in totaal veertig amv'ers afkomstig uit Eritrea achttien jaar geworden. Zes jongeren hebben op dit moment ouders in Nederland in verband met gezinshereniging en zullen niet tot de populatie van dit onderzoek worden gerekend. Er blijft derhalve een populatiegroep over van vierendertig ex- amv'ers.

1.2. Context

In de gemeente Deventer worden circa honderd amv'ers opgevangen in verscheidene opvanglocaties. Ongeveer de helft van deze amv'ers zit nog in de asielprocedure. Deze jongeren worden opgevangen in een grootschalige opvanglocatie van het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) in het wooncomplex *de Poort aan Het Vlier*.

Jongeren die opgevangen worden door Nidos hebben een verblijfsvergunning en verblijven in verschillende wijken in Deventer in een kleinschalige opvang; een Kleine woongroep (Kwg) of een Kleine wooneenheid (Kwe).

In Deventer houdt *Stichting Nidos* (*Nidos*) zich alleen bezig met voogdijtaken. *Nidos* heeft de zorgtaak verder ondergebracht bij *Jade zorggroep* en *Pact 18*. Naast de opvang en dagelijkse begeleiding is *Jade zorggroep* ook verantwoordelijk voor scholing.

In het *Bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom* van 27 november 2015 is opgenomen dat er in het algemeen geen bijzondere aandacht voor de positie van de amv'ers wordt gevraagd van de gemeenten, omdat de directe verantwoordelijkheid bij *Nidos* ligt als wettelijk voogd voor amv'ers (Rijksoverheid, 2015).

Daarom wordt de voogdij en opvang van deze doelgroep buiten de Jeugdwet gehouden tot de achttienjarige leeftijd wordt bereikt, en tot die tijd zijn gemeenten dan ook niet direct verantwoordelijk. Op verzoek van gemeenten worden per 1 januari 2016 de amv'ers met een verblijfsvergunning wel meegeteld voor de huisvestingstaakstelling. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor een passend vervolg in het kader van huisvesting op het moment dat de amv'ers de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt (Rijksoverheid, 2015).

Gemeenten ontvangen via het COA een bijdrage van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voor begeleiding. Vanaf januari 2016 gaat het om een bedrag van €2.370,00 per inburgeringsplichtige statushouder per jaar (Integratie en participatie voor gemeenten, 2016).

Het komende jaar zullen tweeëntwintig amv'ers de leeftijd van achttien jaar bereiken, met als gevolg dat zij de *Nidos*-opvanghuizen in Deventer moeten verlaten. Zij moeten elders worden gehuisvest en zijn aangewezen op maatschappelijke en juridische begeleiding (bijvoorbeeld in het kader van gezinshereniging) door VW Deventer.

1.2.1. Huidige situatie

De afgelopen twee jaar is er in Deventer een aantal ex-amv'ers uit Eritrea en Syrië gehuisvest. Daarbij is gebleken dat er behoorlijke verschillen zijn in de manier waarop deze jongeren omgaan met de gevolgen van het meerderjarig zijn. De Eritrese jongeren hebben daar meer moeite mee dan de Syrische jongeren, die makkelijker leren en beter met hun geld omgaan. Om die redenen staan de Eritrese ex- amv'ers centraal in dit onderzoek.

De meeste ex-amv'ers wonen op dit moment in een studentenkamer van *Duwo* of in een kamer die is bemiddeld door *Enra wonen* in Deventer. Regelmatig krijgt VW klachten binnen van medebewoners en omwonenden. Ook de ex-amv'ers geven bij de begeleiders van VW aan dat zij niet tevreden zijn met hun woonsituatie.

VW signaleert een aantal knelpunten bij het huisvesten van ex-amv'ers. Jongeren die achttien jaar zijn geworden, verlaten zonder enige financiële steun van *Nidos* de Kwe als er een kamer vrij is. Het inrichtingskrediet dat wordt verstrekt door de gemeente is niet voldoende voor een goede start. Financiële problemen ontstaan ook door wachttijden tussen het moment van aanvraag van een uitkering of studiefinanciering en de toekenning daarvan.

Er wordt dus een 'harde knip' gemaakt tussen de begeleiding en de voorzieningen die een jongere van zeventien jaar krijgt en de begeleiding en voorzieningen waar een jongere van achttien jaar aanspraak op maakt. Daarbij moet worden opgemerkt dat de behoefte aan en de noodzaak van begeleiding en financiële steun bij deze leeftijdsgrens niet plotseling minder wordt (Wachten op je toekomst, 2016).

De 'harde knip' leidt ertoe dat de begeleiding lastiger wordt omdat de jongeren met te veel obstakels te maken hebben. Het is daarom voor Vluchtelingenwerk een grote uitdaging om de begeleiding en de afspraken met betrokken partijen goed op elkaar aan te laten sluiten om de

grote veranderingen in het leven van de ex-amv'er optimaal te laten verlopen. Er wordt gestreefd naar *“een warme overdracht en een zachte landing”*.

1.2.2. Relevante onderzoeken en rapporten

Er zijn allerlei onderzoeken gedaan naar de overgang naar volwassenheid, en die studies behoren daarom tot de context van dit onderzoek. In dit onderzoek is een aantal relevante, bestaande onderzoeken en rapporten in kaart gebracht. Daarbij is ook het nieuwe *Regeerakkoord* bekeken.

De onderzoeken en rapporten geven informatie over de effecten van het meerderjarig worden, en leveren kennis over de kenmerken en achtergronden van de populatiegroep in dit onderzoek. De verkregen informatie sluit goed aan op de doelstelling van dit onderzoek en biedt handvatten om dit onderzoek uit te voeren. In hoofdstuk vier wordt de verkregen informatie nader behandeld.

Het Regeerakkoord heeft geen directe invloed op de verkregen resultaten van dit onderzoek. Toch valt het te verwachten dat de kabinetsvoornemens veranderingen teweeg zullen brengen op het gebied van huisvesting, sociale voorzieningen, financiën en begeleiding. Wat het effect van het beleid is, zal de toekomst moeten uitwijzen. Hieronder wordt beschreven wat de regering in de komende kabinetsperiode wil doen en bereiken.

De plannen van het kabinet en de gevolgen voor vluchtelingen

Statushouders hebben het recht om in Nederland te verblijven. Voor hen gelden dus dezelfde wetten, rechten en plichten als voor iedere Nederlander. Van statushouders wordt dan ook verwacht dat zij onze vrijheden en gelijkheden omarmen (Elich, 2017).

Het nieuwe kabinet neemt het migratie- en integratiebeleid op de schop. De onderwerpen rechtsbijstand bij asielaanvraag, de verhoging van de taaleis bij inburgering en een begeleide toegang tot de verzorgingsstaat hebben gevolgen voor de vluchtelingen.

Het kabinet wil vluchtelingen na statusverlening de eerste twee jaar voorzieningen in "natura" aanbieden; zoals huisvesting, een zorgverzekering en begeleiding bij het integratietraject. Het recht op zorgtoeslag, huurtoeslag en bijstand vervalt. Daarnaast hebben nieuwe statushouders alleen nog recht op enkele honderden euro leefgeld.

De kabinetsplannen zijn stevig bekritiseerd door VW Nederland. Bestuursvoorzitter Dorine Manson zei onder meer:

“Het merendeel van de plannen rond migratie en integratie is wat ons betreft spijkerhard. Het ademt één en al afweren en uitsluiten”.

Vluchtelingen kunnen pas na twee jaar echt beginnen met het opbouwen van een zelfstandig bestaan. Mensen worden afhankelijk gemaakt in plaats van gestimuleerd om met hulp van een minimaal inkomen toch zelfstandig te leven. Buiten dat wordt de onzekerheid voor vluchtelingen vergroot doordat een extra toetsingsmoment wordt ingelast waarbij na drie jaar wordt gekeken of het herkomstland veilig is en de verblijfsvergunning kan worden ingetrokken (VluchtelingenWerk, 2017).

Gemeenten lijken hierdoor meer verantwoordelijkheid te krijgen. Hoe de gemeenten hier invulling aan gaan geven en binnen welke kaders dit daadwerkelijk mogelijk is, is nog niet duidelijk. Hierdoor ontstaat wel het risico op willekeur door verschillen tussen gemeenten (VluchtelingenWerk, 2017).

1.3 Doelstelling en belanghebbenden

Het doel van dit onderzoek is om in beeld te brengen welke behoeften de ex-amv'ers hebben op het gebied van huisvesting, begeleiding, voorzieningen. Ook zal worden bekeken in hoeverre er aan deze behoeften wordt voldaan. Als duidelijk is welke effecten het meerderjarig worden heeft op de huisvesting, begeleiding en voorzieningen die er voor de jongeren zijn, dan biedt dit ruimte voor eventuele aanpassingen in de praktijk. Dit komt, of kan ten goede komen aan de jongeren. Daarnaast brengt dit onderzoek de knelpunten in kaart die de jongeren ervaren bij het meerderjarig worden, en die resultaten zijn van belang voor de overige belanghebbenden in dit onderzoek.

Zoals in paragraaf 1.2.1. is beschreven, staan in deze studie de Eritrese ex-amv'ers centraal die in de gemeente Deventer zijn gehuisvest. Zij hebben behoefte aan een goede begeleiding en staan daarom in dit onderzoek bovenaan de lijst van belanghebbenden..

In paragraaf 1.2. is beschreven, dat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor wat genoemd wordt 'passende vervolg huisvesting'. VW is belast met de maatschappelijke en juridische begeleiding op het moment dat de amv'ers de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt. Daarom zijn de gemeente Deventer en VW primaire belanghebbenden in dit onderzoek.

Tot slot is er ook een aantal secundaire belanghebbenden, zoals de medewerkers van woningbouwcorporaties in de gemeente Deventer, *Pact 18*, *Jade zorggroep* en *Nidos*. Deze organisaties ondervinden voor- en nadelen in het werk met jongeren en het samenwerken met de verschillende partijen. Daarom zal dit onderzoek wellicht invloed hebben op de taken, de manier waarop werkprocessen verlopen, en het beleid van de gemeente Deventer.

1.3.1. Resultaat van dit onderzoek

Dit onderzoek voorziet de belanghebbenden van informatie over de huidige situatie en behoeften van de ex-amv'ers met betrekking tot huisvesting, begeleiding en voorzieningen in de gemeente Deventer ter voorbereiding op het begeleidingstraject van de toekomstige ex-amv'ers.

1.4 Centrale vraag

Geleid door de doelstelling van dit onderzoek is de volgende centrale vraag geformuleerd:

Welke behoeften hebben de meerderjarig geworden alleenstaande vreemdelingen afkomstig uit Eritrea met een status en woonachtig in Deventer, wanneer alle voorzieningen door Nidos worden beëindigd bij het bereiken van de 18 jarige leeftijd, voor wat betreft huisvesting, begeleiding en voorzieningen?

De belangrijkste begrippen van de centrale vraag zijn: alleenstaande minderjarige vreemdeling, meerderjarig, *Nidos*, voorzieningen, huisvesting, begeleiding en zorg. Deze begrippen vormen de basis voor de zoekmethodes in dit onderzoek.

Alleenstaande minderjarige vreemdeling

De wettelijke grondslag van de voorzieningen voor alleenstaande minderjarige vreemdeling (amv'er) is geregeld in art.1 jo. art.9 van Regeling verstrekkingen asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen 2005 (Regeling verstrekkingen asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen 2005, 2017).

Een amv'er is bij aankomst in Nederland minderjarig, dus jonger dan 18 jaar en afkomstig van buiten de Europese Unie. Deze jongeren zijn naar Nederland gekomen zonder ouder(s) of een andere persoon die het gezag over deze jongere heeft. Een amv'er werd in het verleden ook wel alleenstaande minderjarige asielzoeker (ama) genoemd (Alleenstaande minderjarige vreemdelingen amv, z.d.).

Alleenstaande meerderjarige vreemdeling

De wettelijke grondslag van de meerderjarigheid is geregeld in art. 1:395 lid a BW. Op de dag dat iemand achttien jaar oud wordt, is hij/zij voor de wet meerderjarig. Het meerderjarig worden heeft zijn rechten en plichten. Dat betekent dat een amv'er die achttien jaar is geworden onder de reguliere voorzieningen van het sociaal zekerheidsstelsel valt en als volwassene wordt behandeld.

Nederland kent een sociaal zekerheidsstelsel. Dit vangnet wordt gebruikt om personen of gezinnen te helpen die vanwege omstandigheden in financiële problemen komen doordat er geen, of ontoereikende inkomsten zijn. Verder zijn er binnen het stelsel andere ondersteunende regelingen voor zorg en begeleiding in geval van ziekte, een beperking of arbeidsongeschiktheid (Sociale zekerheid, 2017).

Nidos

Nidos is een voogdijinstelling voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen. *Nidos* is verantwoordelijk voor voorzieningen zoals opvang, begeleiding, leef - en zakgeld (Jeugdzorg, 2011).

Voorzieningen alleenstaande minderjarige vreemdelingen

In Deventer houdt *Nidos* zich alleen bezig met voogdijtaken. *Nidos* heeft de zorgtaak verder ondergebracht bij *Jade zorggroep* en *Pact 18*.

Naast de opvang en dagelijkse begeleiding is *Jade zorggroep* ook verantwoordelijk voor scholing. Het *Jade College* van *Jade zorggroep* biedt zowel primair als voortgezet onderwijs. *Nidos* en *Jade zorggroep* zijn tot de achttiende verjaardag verantwoordelijk voor de alleenstaande minderjarige vreemdeling (Onderwijs minderjarige vreemdelingen, z.d.).

1.4.1 Deelvragen

Uit de centrale vraagstelling zijn de volgende deelvragen afgeleid:

1. *Wat is het effect van het meerderjarig worden voor de ex-amv'er in de gemeente Deventer m.b.t. sociale voorzieningen, wat zijn de verschillen met de opvang door Nidos en welke behoeften heeft de ex-amv'er?*
2. *Welk effect heeft het meerderjarig worden voor de ex-amv'er m.b.t. de woonsituatie in Deventer en welke behoeften heeft de ex-amv'er?*
3. *Welk effect heeft het meerderjarig worden voor de ex-amv'er v.w.b. de financiële situatie, in hoeverre leidt het tot schuldproblemen en welke behoeften heeft de ex-amv'er?*
4. *Wat is het effect van het meerderjarig worden m.b.t. de begeleiding van de ex-amv'er om de zelfredzaamheid te bevorderen binnen de leefgebieden: huisvesting, financiën, dagbesteding, sociaal netwerk en de maatschappelijke participatie en wat zijn de behoeften van de ex-amv'er?*

5. Sluit het dienstenpakket van Vluchtelingenwerk Deventer aan op de behoeften van een ex-amv'er?

Hoofdstuk 2 : Methodologie

In hoofdstuk één zijn de aanleiding, doelstelling en probleemstelling van het onderzoek beschreven. In dit hoofdstuk worden de onderzoeksmethoden genoemd en toegelicht. Ter afsluiting wordt nader ingegaan op de bruikbaarheid, betrouwbaarheid en validiteit per gehanteerde onderzoeksmethode.

2.1. Inleiding

Dit onderzoek wordt uitgevoerd middels verschillende onderzoeksmethodes. Er is gekozen voor een combinatie van een beschrijvend, verkennend en verklarend/toetsend kwalitatief praktijkgericht (juridisch) onderzoek, waarbij wordt gewerkt met (diepte) interviews, deskresearch en literatuuronderzoek.

Beschrijvend onderzoek wordt uitgevoerd als (probleem)situaties moeten worden beschreven. Verkennend onderzoek wordt uitgevoerd als de onderzoeker geen beeld heeft van de oorzaken van het probleem. In verklarend/toetsend onderzoek gaat het meestal om het toetsen van de passendheid van een theorie (Baarda, 2013).

Allereerst wordt het hierboven genoemde praktijkgericht onderzoek uitgevoerd, dat zich richt op concrete, contextgebonden en kleinschalige situaties. De uitgangspunten en doelstellingen zijn de verbetering of vernieuwing van de beroepspraktijk en het verbeteren van de positie van de betrokkenen binnen de beroepspraktijk (M. van der Velde, 2015).

In dit onderzoek gaat het om de effecten van het meerderjarig worden van de ex-amv'ers op de huisvesting, het gebruik van sociale voorzieningen, de financiële situatie en de begeleiding.

Vervolgens is er ter ondersteuning een praktijkgericht juridisch onderzoek uitgevoerd, dat een directe bijdrage dient te leveren aan de oplossing van een juridische of praktische kwestie. Bij dit soort onderzoek staan twee vragen centraal, “mag dat, en werkt dit?”. Het praktijkgericht juridisch onderzoek heeft twee onderzoekssporen: onderzoek van de praktijk en onderzoek van het recht, waardoor men antwoord op de onderzoeksvraag krijgt (Van Schaaijk, 2015).

Hierbij wordt gebruik gemaakt van verschillende onderzoekstrategieën. In dit onderzoek zijn rechtsbronnen geraadpleegd en is er literatuuronderzoek gedaan. De gevonden teksten in wetten, overeenkomsten en rapporten moeten vervolgens worden geanalyseerd en geïnterpreteerd worden om conclusies te kunnen trekken.

Om de behoeften van de ex-amv'ers in kaart te brengen, is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd door middel van interviews. Daarbij is de nadruk gelegd op het “begrijpen” van een gebeurtenis, een situatie, een proces of een ander verschijnsel.

In interviews zijn personen de informatieverstrekker. Als eerste is er de ex-amv'er die gegevens en informatie verschaft over zichzelf en/of diens situatie. Dan is er de informant die informatie levert over anderen, situaties, gebeurtenissen of processen. In dit onderzoek gaat het ook om de mentoren, begeleiders en voogden die deskundigheid hebben op het gebied van huisvesting, begeleiding en reguliere sociale voorzieningen (Van Schaaijk, 2015).

2.2. Literatuuronderzoek

Het literatuuronderzoek is uitgevoerd aan de hand van een zoekstrategie. Op welke wijze vind ik informatie die belangrijk is voor dit onderzoek en hoe ga ik de juiste bronnen selecteren? In het literatuuronderzoek gaat het om de effecten van het meerderjarig worden van de amv'ers op het gebied van huisvesting, voorzieningen en begeleiding, maar het gaat ook om de achtergronden van de ex-amv'ers. In eerste instantie is gekeken of er in het verleden

onderzoek is gedaan naar dit onderwerp. Ook is het belangrijk om de onderdelen van dit onderwerp af te bakenen (Van Schaaijk, 2015).

De genoemde sleutelbegrippen (amv'ers, meerderjarig worden, huisvesting, et cetera) vormen de basis van de zoekstrategie. Door middel van deze basis zoekstrategie wordt deels antwoord verkregen op de volgende onderzoeksvragen met betrekking tot de effecten en/of verschillen:

- 1. Wat is het effect van het meerderjarig worden voor de ex-amv'r in de gemeente Deventer m.b.t. sociale voorzieningen, wat zijn de verschillen met de opvang door Nidos en welke behoeften heeft de ex-amv'r?*
- 2. Welk effect heeft het meerderjarig worden voor de ex-amv'r m.b.t. de woonsituatie in Deventer en welke behoeften heeft de ex- amv'r?*
- 3. Welk effect heeft het meerderjarig worden voor de ex- amv'r v.w.b. de financiële situatie, in hoeverre leidt het tot schuldproblemen en welke behoeften heeft de ex- amv'r?*
- 4. Wat is het effect van het meerderjarig worden m.b.t. de begeleiding van de ex- amv'r om de zelfredzaamheid te bevorderen binnen de leefgebieden: huisvesting, financiën, dagbesteding, sociaal netwerk en de maatschappelijke participatie en wat zijn de behoeften van de ex-amv'r?*
- 5. Sluit het dienstenpakket van Vluchtelingenwerk Deventer aan op de behoeften van een ex-amv'r?*

Om bruikbare antwoorden op de deelvragen te kunnen verkrijgen, moeten deze voldoen aan zes kwaliteitseisen. De antwoorden moeten betrouwbaar, controleerbaar, vakkundig, valide, logisch en adequaat zijn. De eisen voor het literatuuronderzoek worden hieronder nader toegelicht en verantwoord.

Betrouwbaar

In dit onderzoek zijn de weergave van de literatuurbronvermelding en de verwijzingen naar opvattingen of uitspraken van de bestudeerde literatuur (auteurs) op een juiste manier weergegeven (Van Schaaijk, 2015).

Controleerbaar

De verkregen resultaten uit het literatuuronderzoek dienen controleerbaar te zijn. Om een controle te kunnen bewerkstelligen, moeten de bronvermeldingen juist en duidelijk zijn weergegeven. De bronnen worden in de tekst vermeld volgens de officiële American Psychological Association (APA) stijl en er wordt een literatuurlijst opgenomen in deze scriptie (M. van der Velde, 2015).

Vakkundig

In het literatuuronderzoek zijn alleen gezaghebbende literatuurbronnen opgenomen, die recent, relevant, van hoge kwaliteit en van belang zijn om antwoorden te kunnen verkrijgen (Van Schaaijk, 2015). Bij dit onderzoek is gebruik gemaakt van wettelijke bepalingen en/of voorschriften, rapporten en gezaghebbende literatuur.

Valide

Om de validiteit van het literatuuronderzoek te waarborgen, dient de interpretatie van de verkregen informatie uit de literatuur en/of wetgeving te kloppen, waarbij juistheid van de gegevens/informatie de voornaamste eis is (Van Schaaijk, 2015). In dit onderzoek wordt een redenering van argumenten voorzien van vergelijkbare literatuur.

Logisch

Literatuuronderzoek is logisch als er geen redeneerfouten zijn en de argumentatie adequaat is (Van Schaaijk, 2015). Dit wordt in dit literatuuronderzoek gewaarborgd door overweging en vergelijking van diversen redeneringen.

Adequaat

Omdat de verkregen antwoorden aansluiten op de onderzoeksvragen van dit onderzoek, is dit literatuuronderzoek adequaat (Van Schaaijk, 2015).

2.2.1. Deskresearch onderzoek

In dit onderzoek wordt ook deskresearch gedaan ter beantwoording van verklarende onderzoeksvragen. Bij deskresearch wordt gebruik gemaakt van informatie en gegevens die al bekend zijn (secundaire data). In dit onderzoek gaat het vooral om de situatie rondom huisvesting en sociale voorzieningen.

Omdat er veel informatiebronnen bestaan, wordt deskresearch gestructureerd uitgevoerd aan de hand van een selectie van zoek- en kernwoorden. Hier gaat het om de belangrijkste termen uit de probleemstelling, uit de onderzoeksvragen en uit het theoretisch kader van dit onderzoek. Er wordt zoveel mogelijk in relevante bronnen gezocht naar bruikbare informatie en gegevens die passen bij het onderzoeksprobleem.

Een nadeel van deskresearch is dat de informatie die gevonden wordt vaak niet compleet is en/of niet aansluit bij de probleemstelling. Daarom wordt in dit onderzoek kritisch omgegaan met de verzamelde informatie en er worden alleen relevante en recente gegevens gebruikt onder vermelding van een betrouwbare bron. Hierbij wordt gelet op de juiste bronvermelding om te laten zien waar de informatie vandaan komt om plagiaat te voorkomen (Verhoeven, 2011).

2.3. Interviews

Door middel van de interviews wordt deels antwoord verkregen op de volgende onderzoeksvragen:

1. Onderzoeksvraag 1: *Wat is het effect van het meerderjarig worden voor de ex-amv'r in de gemeente Deventer m.b.t. sociale voorzieningen, wat zijn de verschillen met de opvang door Nidos en welke behoeften heeft de ex-amv'r?*

2. Onderzoeksvraag 2: *Welk effect heeft het meerderjarig worden voor de ex-amv'r m.b.t. de woonsituatie in Deventer en welke behoeften heeft de ex- amv'r?*

3. Onderzoeksvraag 3: *Welk effect heeft het meerderjarig worden voor de ex- amv'r v.w.b. de financiële situatie, in hoeverre leidt het tot schuldproblemen en welke behoeften heeft de ex- amv'r?*

4. Onderzoeksvraag 4: *Wat is het effect van het meerderjarig worden m.b.t. de begeleiding van de ex- amv'r om de zelfredzaamheid te bevorderen binnen de leefgebieden: huisvesting,*

financiën, dagbesteding, sociaal netwerk en de maatschappelijke participatie en wat zijn de behoeften van de ex- amv'r?

5. Onderzoeksvraag 5: *Sluit het dienstenpakket van Vluchtelingenwerk Deventer aan op de behoeften van een ex-amv'r?*

Tijdens dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van telefonische, schriftelijke (e-mail) of face-to-face interviews. Hierbij wordt rekening gehouden met de gevoeligheid van het onderwerp. Telefonische of e-mailinterviews van informanten en experts zijn meer geschikt voor het bespreken van een gevoelig onderwerp, omdat de interviewer niet fysiek aanwezig is, waardoor de informanten en experts sneller bereid zijn om een (eerlijker) antwoord te geven. Daarentegen kan het e-mailinterview onpersoonlijker overkomen, waardoor het bespreken van gevoelige onderwerpen lastiger wordt. In dat geval is juist een face-to-face interview zeer geschikt (Onderzoeksmethoden, z.d.).

2.3.1. Voor- en nadelen van interviews

Het face-to-face interview heeft als voordeel dat het interview uitgebreid kan worden afgenomen. De onderzoeker kan makkelijker doorvragen, de respondent kan geobserveerd worden en er wordt een persoonlijke sfeer gecreëerd. De nadelen zijn vooral de kostbare tijd en de fysieke aanwezigheid van de onderzoeker bij het interview, waardoor de antwoorden van de respondenten beïnvloed kunnen worden.

Het e-mailinterview heeft als voordeel dat het een snelle en goedkopere manier is. De respondent bepaalt zelf wanneer hij/zij een antwoord op de vraag geeft en het plannen van een afspraak is niet noodzakelijk. De onderzoeker kan de antwoorden van de respondent niet beïnvloeden met zijn aanwezigheid. Nadelig is dat er een beperkt aantal vragen kan worden gesteld en er bovendien niet doorgevraagd kan worden. Ook is er geen controle mogelijk omdat het persoonlijk contact ontbreekt.

Het telefonisch interview is snel. Het beïnvloeden van de antwoorden door de onderzoeker is beperkt omdat deze niet fysiek aanwezig is, maar er kan wel worden doorgevraagd als een antwoord niet duidelijk is of als de respondent iets verrassends vertelt. Het telefonisch interview kan op korte termijn gepland worden. Nadeel is dat mensen soms lastig bereikbaar zijn (Onderzoeksmethoden, z.d.).

2.3.2. Coderen van interviews

Om de interviews te kunnen analyseren, worden de interviewdata in dit onderzoek gecodeerd in drie stappen. Er is handmatig gecodeerd en gewerkt met verschillende kleuren markeerstiften per thema. Nadeel hiervan is dat er tijdens de analyse telkens alle interviews doorgebladerd moeten worden.

Het doel van deze drie stappen is het vormen van een theorie. Ten eerste worden fragmenten gecodeerd door een thema en een markeerkleur toe te kennen. In dit onderzoek zijn dat de thema's: (sociale) voorzieningen, wonen, financiën en begeleiding. Daarna worden de fragmenten met hetzelfde thema vergeleken op verschillen en overeenkomsten. Tenslotte wordt het concept uitgewerkt tot een theorie en wordt er gezocht naar uitzonderingen door middel van constante vergelijking (Hoe interviews te coderen, z.d.).

Omdat het coderen niet vanzelf tot presenteerbare resultaten leidt, wordt er bij de bespreking van de resultaten van dit onderzoek in eerste instantie een beschrijving van de data weergegeven en daarna een beschrijving van de bevindingen en verbanden.

2.3.3. Populatie en steekproef

De populatie in dit onderzoek vormen alle ex-amv'ers afkomstig uit Eritrea die na 1 januari 2016 gehuisvest zijn in Deventer. De respondenten zijn gekozen aan de hand van een bepaalde selectie van de populatie (steekproef) met het oog op het doel van dit onderzoek. De onderzoeksgroep is opgebouwd uit twee subgroepen: twee ex-amv'ers die in 2016 zijn gehuisvest, en twee in 2017 gehuisveste ex-amv'ers. Omdat we hier te maken hebben met twee subgroepen, wordt er tijdens het coderen en analyseren van interviews ook naar de verschillen en overeenkomsten per subgroep gekeken.

Ter ondersteuning van dit onderzoek worden naast de ex-amv'ers de voormalige en de huidige begeleiders van de (ex) amv'ers geïnterviewd. In dit onderzoek gaat het om de voogden van *Nidos*, mentoren van *Jade zorggroep* en *Pact 18* en de begeleiders(sters) van VW. De verkregen informatie geeft verheldering van een bepaalde situatie, gebeurtenis of een proces. De voogden en mentoren zijn direct betrokken bij de begeleiding van de amv'ers tot en met de achttiende verjaardag. De begeleiders(sters) van VW zijn direct betrokken bij de begeleiding van de ex-amv'ers na het bereiken van de meerderjarige leeftijd.

Vervolgens worden de contactpersonen van de betrokken partijen geïnterviewd ter ondersteuning van het literatuuronderzoek en deskresearch. In dit onderzoek betreft het contactpersonen van de woningbouwcorporaties Ieder1 en Rentree, studentenhuysvester *Duwo* en de particuliere verhuurders, die de informatie omtrent de huisvesting in de gemeente Deventer verschaffen. Tot slot worden de contactpersonen van de gemeente Deventer geïnterviewd om aanvullende informatie over de sociale voorzieningen in de gemeente Deventer te verkrijgen.

2.3.4. Beschrijving van de onderzoeksgroep

Ex-amv'ers

De onderzoeksgroep omvat vier mannelijke ex-amv'ers met een verblijfsvergunning zonder ouders in Nederland. Het leeftijdscriterium is achttien jaar, bereikt na januari 2016. Andere criteria zijn: woonachtig op een studentenkamer van *Enra wonen* of *Duwo*, afkomstig zijn uit Eritrea en onder begeleiding staan van VW Deventer.

Voogden, mentoren en begeleiders

Deze onderzoeksgroep bevat minimaal één mentor van *Jade zorggroep* en *Pact 18*, één voogd van *Nidos* en één begeleider(ster) van VW welke direct betrokken zijn of betrokken zijn geweest bij de begeleiding van de in dit onderzoek geïnterviewde ex-amv'ers.

2.3.5. Uitvoering van de interviews

De vragen in de interviews dienen niet sturend te zijn en moeten niet verkeerd kunnen worden uitgelegd door de respondenten. Vanwege de taalbarrière is er gebruik gemaakt van een telefoontolk. Respondenten zijn in de gelegenheid gesteld om een verduidelijking te vragen wanneer een vraag onduidelijk was. Dit illustreert dat het onderzoek zodanig is opgezet dat de vragen niet verkeerd geïnterpreteerd of begrepen kunnen worden. Een herhaling van het onderzoek zou eenzelfde uitkomst moeten opleveren.

Om vast te kunnen stellen dat dit onderzoek ethisch verantwoord is, wordt er rekening gehouden met de ethische eisen ten aanzien van de respondenten en de onderzoeker. Deze eisen hebben betrekking op vrijwillige medewerking, juiste voorlichting, anonimiteit en afwezigheid van nadelige effecten. Onder nadelige effecten wordt verstaan dat de uitkomsten van het onderzoek niet nadelig mogen zijn voor de respondenten (Baarda, 2013).

De anonimiteit van de respondenten wordt gewaarborgd door de anonieme verwerking van de gegevens van de respondenten. De vrijwillige medewerking wordt bevestigd door een mondelinge toestemming van de respondent na een juiste voorlichting over het doel en de werkwijze van het onderzoek.

Voor een ethisch verantwoord onderzoek is het van belang dat de onderzoeker het onderzoek op een eerlijke en wetenschappelijk verantwoorde manier uitvoert. De onderzoeker mag verder geen gegevens aan derden verstrekken als de opdrachtgever daar niet mee instemt (Baarda, 2013). Dit was bij dit afstudeeronderzoek een lastig punt, omdat de nieuwsgierigheid van de experts en informanten vrij groot was. Het is een kwestie van ethische overwegingen maken; wat kan wel verteld worden, en wat niet, en aan wie wordt informatie verstrekt. Daarom zijn er van tevoren goede afspraken gemaakt met de opdrachtgever.

2.3.6. Betrouwbaarheid

De resultaten van het onderzoek dienen betrouwbaar te zijn, ofwel vrij zijn van (toevallige) fouten. Een voorwaarde voor het vaststellen van de betrouwbaarheid is dat een onderzoek herhaalbaar is (Verhoeven, 2014). Een aantal factoren kan de betrouwbaarheid van dit onderzoek beïnvloeden en wordt daarom hieronder nader toegelicht.

Steekproefomvang

Hoe groter de steekproefomvang, des te nauwkeuriger zijn de uitspraken (Verhoeven, 2011). Deze onderzoeksgroep is geen totale weerspiegeling van alle ex-amv'ers in Nederland, maar het is ook niet de intentie van dit onderzoek om uitspraken te doen die voor heel Nederland opgaan. Het gaat erom een helder beeld te krijgen van de ex-amv'ers in Deventer. Zij hebben niet allemaal deelgenomen aan de interviews, en dat gegeven zou de betrouwbaarheid van de uitkomsten kunnen benadelen. Daarentegen is er tijdens interviews veel doorgevraagd, wat de betrouwbaarheid juist weer versterkt.

Getrianguleerd ontwerp

Door het inzetten van een getrianguleerd ontwerp is de betrouwbaarheid verhoogd. In dit onderzoek is niet alleen kwalitatief onderzoek gedaan in de vorm van interviews, maar daarnaast is er zowel een juridisch als een theoretisch kader opgesteld door middel van literatuuronderzoek. De verkregen resultaten worden met verschillende methodes getoetst op de juistheid (Verhoeven, 2014).

Standaardisering

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van half gestructureerde interviews. Ter voorbereiding is er een vragenlijst opgesteld met korte en bondige vragen. Hierbij is rekening gehouden met de taalbarrière. Tijdens de interviews is regelmatig doorgevraagd om zoveel mogelijk informatie te verkrijgen voor dit onderzoek.

Proefinterview

Voorafgaand aan de interviews heeft de interviewer proefgesprekken gehouden met twee collega's om te achterhalen of het nodig was om de interviewvragen aan te passen. Tijdens de proefinterviews is ook de tijd bijgehouden om een tijdsplanning te maken voor de interviews. De interviewvragen zijn naar aanleiding van de gehouden proefinterviews niet aangepast. Bij de planning van de interviews is de gemiddelde duur van de proefinterviews uiteindelijk verdubbeld omdat er gebruik is gemaakt van de tolktelefoon.

Item-non-respons

Het kan voorkomen dat een respondent enkele vragen overslaat of weigert bepaalde vragen te beantwoorden. Tijdens het samenstellen van de interviewvragen is er gekeken naar de manier van ondervraging die het meest geschikt is, gezien het onderwerp, de taalbarrière en de kenmerken van de populatiegroep. Er is voor gekozen om korte en bondige vragen te stellen.

Kanttekeningen

Wat van invloed kan zijn, is het feit dat dit onderzoek alleen is uitgevoerd in de gemeente Deventer. Zou dit onderzoek in een andere gemeente gedaan worden, dan zouden er andere uitkomsten kunnen zijn vanwege beleidsverschillen tussen gemeenten. Het gaat hierbij met name om verschillen bij het verstrekken van een bijstandsuitkering, bijzondere bijstand, inrichtingskrediet of de vorm van begeleiding, zorg en huisvesting.

De keuze om alleen Eritrese jongeren te interviewen vanwege de geconstateerde problematiek, heeft als bijkomend voordeel dat cultuurverschillen het onderzoek niet wezenlijk beïnvloeden. Dat neemt niet weg dat de uitkomsten uit de (diepte) interviews zijn gebaseerd op eigen (gekleurde) waarnemingen en ondervinding van de respondenten.

2.3.7. Validiteit

Bij validiteit gaat het om de vraag of de resultaten uit dit onderzoek overeenstemmen met de werkelijkheid. Er moet met andere woorden worden aangetoond dat het onderzoeksinstrument in dit geval het interview, gemeten heeft wat het moet meten. Ook dient te worden aangetoond dat de gegevens op een juiste manier zijn verkregen, en moet duidelijk zijn wanneer de meting heeft plaatsgevonden. Mocht aan deze voorwaarden niet zijn voldaan, dan is er sprake van systematische fouten. Dit zorgt ervoor dat er geen harde conclusies mogen worden getrokken uit de resultaten (Verhoeven, 2014).

Voor dit onderzoek zijn twee soorten validiteit van groot belang: de interne en externe validiteit,. Die worden hieronder nader toegelicht.

Interne validiteit

Het onderzoek is intern valide als het onderzoek dusdanig is opgezet en uitgevoerd dat de conclusies voor waar aangenomen kunnen worden. Is de validiteit hoog, dan is ook de kwaliteit van de conclusies hoog. De interne validiteit zegt iets over de kwaliteit van de methode, de dataverzameling en de analyse, en wordt beïnvloed door verschillende factoren (Baarda, 2013).

Selectie van onderzoeksgroep

De selectie is een weerspiegeling van de doelgroep zoals in subparagraaf 2.3.6. is beschreven. De doelgroep omvat 34 ex-amv'ers, van wie er vier zijn geïnterviewd (zie paragraaf 2.3.3. en 2.3.4). Deze selectie vormt een juiste afspiegeling van de groep ex- amv'ers woonachtig in de gemeente Deventer sinds januari 2016.

Groei

Als het onderzoek te lang duurt, kunnen er verandering plaatsvinden. Dit is echter niet het geval gebleken in dit onderzoek, dat in een kort tijdsbestek is gedaan.

Extern voorval

In de onderzoeksgroep zitten ex-amv'ers die de Nederlandse taal onvoldoende spreken om interviews zonder tolk af te kunnen nemen. De noodzaak van de aanwezigheid van een tolk kan gevolgen hebben voor het verloop van het interview. De respondent kan afgeleid of

gespannen raken, wat van invloed kan zijn op de bereidheid om antwoord te geven op de vragen. Tijdens het afnemen van de interviews is er nadrukkelijk aan de tolk gevraagd om de vragen en antwoorden letterlijk te vertalen om te voorkomen dat er interpretaties van de antwoorden wordt verkregen.

Instrumentatie

Ter voorbereiding op de interviews is er een uitgebreide vragenlijst opgesteld. Tijdens de interviews zijn niet alle vragen uit de lijst één voor één gesteld, omdat respondenten soms bij de beantwoording van een vraag ook al antwoord gaven op andere vragen. Er is ook geen vaste volgorde aangehouden wanneer het tijdens de interviews logischer bleek om door te vragen of aan te sluiten met een andere vraag.

Mortaliteit

Tijdens een onderzoek kan er sprake zijn van uitval door respondenten die de validiteit van interviews zou kunnen aantasten. Het risico is het grootst bij een onderzoek waarbij gebruik wordt gemaakt van een voor- en nameting. Dit is in dit onderzoek niet het geval en dus is er ook geen sprake van aantasting van de validiteit.

Testeffect

De communicatie en het gedrag van de respondenten kan worden beïnvloed door het gegeven dat zij deelnemen aan een interview. De kans bestaat dat de respondenten een sociaal wenselijk antwoord geven omdat zij de indruk kunnen hebben dat een ander antwoord consequenties kan hebben. Daarom is er in dit onderzoek voor gekozen om interviews van de ex-amv'ers buiten kantoor af te nemen. Daarnaast zijn de interviews anoniem afgenomen en in twee gevallen niet opgenomen omdat de respondent geen opnames wilde.

Externe validiteit

Externe validiteit houdt in dat er nagegaan wordt of de populatie in dit onderzoek de juiste afspiegeling vormt van de totale populatie (Verhoeven, 2014). Zoals eerder genoemd is deze onderzoeksgroep geen totale afspiegeling van alle ex-amv'ers in Nederland, maar ze is wel een juiste afspiegeling van de groep ex-amv'ers in de gemeente Deventer per januari 2016. Hoewel de meting voor Deventer geldt, kunnen de resultaten uit de interviews richtinggevend zijn voor andere gemeenten.

Begripsvaliditeit

Begripsvaliditeit heeft in dit onderzoek betrekking op de meetinstrumenten die gebruikt worden. Hierbij wordt bepaald of er gemeten wordt wat er gemeten moet worden. De manier om dit te testen is door hypothesen/ diverse begrippen uit de theorie te toetsen (Verhoeven, 2011). Dit is in dit onderzoek gewaarborgd doordat bij de interviews vaak door is gevraagd wanneer er sprake was van onduidelijkheid.

2.3.8. Bruikbaarheid

Zoals eerder beschreven is het onderzoek niet generaliseerbaar voor alle Eritrese ex-amv'ers in Nederland. Voor de opdrachtgever is dit onderzoek echter wel bruikbaar. De opdrachtgever kan de resultaten uit dit onderzoek toepassen binnen de locatie waar dit onderzoek uitgevoerd is. Bovendien kunnen de resultaten gebruikt worden voor andere locaties waar de situatieschets van dit onderzoek hetzelfde of vergelijkbaar is.

Hoofdstuk 3: Juridisch kader

In hoofdstuk twee is de methodologie van dit onderzoek beschreven. In dit hoofdstuk wordt het juridisch kader in paragrafen besproken.

Het juridisch kader geeft in dit onderzoek aan welke wettelijke regels van toepassing zijn met betrekking tot de juridische context rond het meerderjarig worden. Die regels hebben te maken met inkomensvoorzieningen, wonen en begeleiding. In dit hoofdstuk wordt veel informatie verstrekt en er is daarom voor gekozen om elke paragraaf met een conclusie af te sluiten. In dit onderzoek gaat het om een beoordelingskader “hoe gaat dat?” en “mag dat?”. Het gaat er niet om of het mag vanuit bijvoorbeeld ethisch perspectief maar of het mag en hoe het gaat met betrekking tot het geldend recht.

3.1. Minderjarige en meerderjarige vreemdeling

In paragraaf 1.4. is beschreven, dat de wettelijke grondslag van het begrip amv’er geregeld is in art.1 lid e van Regeling verstrekkingen asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen 2005 (Rva2005).

Ook in artikel 9 lid 3 van Algemene wet inkomensafhankelijke regeling (Awir) jo. artikel 3.58 Vreemdelingenbesluit (Vb) jo. artikel 3.113 Vb is de wettelijke grondslag vastgelegd.

De wettelijke grondslag van de meerderjarigheid is geregeld in art.1:395 lid a Burgerlijk Wetboek (BW). Op de dag dat iemand achttien jaar oud wordt, is hij voor de wet meerderjarig. Het meerderjarig worden heeft zijn rechten en plichten. Dat betekent dat een amv’er die achttien jaar is geworden onder de reguliere voorzieningen van het sociaal zekerheidsstelsel valt en als volwassene wordt behandeld.

In het Nederlands geldend recht in artikel 1: 245 lid 1 en lid 2 BW is geregeld, dat een minderjarige onder ouderlijk gezag of onder voogdij staat. Daarom wordt er op grond van artikel 1: 295 lid 1 BW door de rechtbank een voogd benoemd over minderjarigen die niet onder ouderlijk gezag staan en in wier voogdij niet op wettige wijze is voorzien. De voogdij eindigt wanneer de onder voogdij gestelde minderjarige meerderjarig wordt of wanneer hij/zij overlijdt.

De rechter kan de voogdij opdragen aan een gecertificeerde instelling als bedoeld in artikel 1.1. Jeugdwet (Jw). *Nidos* is een landelijk werkende gecertificeerde instelling voor de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen, die werkt voor minderjarige vreemdelingen. *Nidos* is belast met verzorging en opvoeding van de minderjarige zoals bedoeld in artikel 1:336 BW.

3.1.1. Conclusie

Een amv’er is jonger dan achttien jaar en valt onder de voogdij van *Nidos*, die de zorg draagt over de verzorging en opvoeding. De voogdij eindigt wanneer de minderjarige meerderjarig wordt en daarmee vervallen de wettelijke verplichtingen voor *Nidos*. Op de dag dat een amv’er achttien jaar oud wordt, is hij voor de wet meerderjarig. Dan zijn de reguliere voorzieningen van het sociaal zekerheidsstelsel van toepassing en wordt de ex-amv’er als volwassene behandeld.

3.2. Minderjarigheid en voorzieningen

In deze paragraaf worden de wettelijke bepaling in kaart gebracht met betrekking tot de voorzieningen voor het bereiken van de achttienjarige leeftijd. In subparagraaf 3.2.1. wordt

gekeken wat volgens het geldende recht de verzorging en opvoeding van minderjarigen inhoudt en welke voorzieningen er aan te koppelen zijn. Vervolgens worden in subparagraaf 3.2.2. de voorzieningen van *Nidos* in kaart gebracht. Tot slot wordt er een conclusie getrokken in subparagraaf 3.2.3.

3.2.1. Minderjarigheid en voorzieningen

In deze paragraaf wordt de wettelijke grondslag van verzorging en opvoeding van minderjarigen in kaart gebracht zoals geregeld in het personen- en familierecht uit het Burgerlijk Wetboek 1 (BW).

In artikel 2:247 lid 2 BW is vastgelegd dat onder verzorging en opvoeding mede wordt verstaan de zorg en de verantwoordelijkheid voor het geestelijk en lichamelijk welzijn en de veiligheid van het kind, alsmede het bevorderen van de ontwikkeling van zijn persoonlijkheid. In artikel 1: 395a BW wordt de wettelijke grondslag gelegd van de onderhoudsplicht. Ouders zijn verplicht te voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie van hun meerderjarige kinderen die de leeftijd van een en twintig jaar niet hebben bereikt. Deze wettelijke bepaling is niet van toepassing op de ex-amv'ers omdat de voogdij bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd eindigt.

3.2.2. Voorzieningen

In deze subparagraaf wordt in kaart gebracht op welke manier een amv'er voorzien wordt van levensonderhoud en welke voorzieningen er aan te wijzen zijn.

Inkomensvoorzieningen

Van *Nidos* krijgt de amv'er een wekelijkse toelage (eet- en kledinggeld) van €58,00 per week en wordt geregeld in artikel 2 Rva jo. artikel 14 Rva.

Levensonderhoud

Daarnaast worden de volgende kosten vergoed: kosten voor het basis- en voortgezet onderwijs, boeken en andere leermiddelen, vergoeding van lesgeld, reiskosten voor het volgen van onderwijs en andere noodzakelijke reiskosten en overige bijzondere kosten zoals de woonkosten en zorgverzekering.

Begeleiding

Tijdens de opvang door *Nidos* wordt een minderjarige begeleid door een mentor die 24 uur per week aanwezig is in de Kwe. De amv'er wordt aangemeld bij de huisarts, tandarts, apotheek en een school (De kwaliteit van de beschermde opvang voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen, Hertoets, 2017). De inhoud van de begeleiding wordt in hoofdstuk vijf nader beschreven.

Studievoorzieningen

Alle alleenstaande minderjarige vreemdelingen zijn leerplichtig en hebben recht op onderwijs.

Voor jongeren tussen zestien en achttien jaar heet dit de kwalificatieplicht. Jongeren in deze leeftijdscategorie die geen startkwalificatie hebben, hebben een kwalificatieplicht. Een startkwalificatie is (minimaal) een diploma middelbare beroepsopleiding (Mbo) niveau 2 of hoger, hoger algemeen voortgezet onderwijs (Havo) of voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (Vwo) en is geregeld in Leerplichtwet 1969 in artikel 2 jo. 4a Leerplichtwet 1969 (LPW).

Er bestaan in Nederland speciale instellingen die zowel primair als secundair onderwijs verzorgen voor de minderjarige vreemdelingen. In de gemeente Deventer is er het *Jade college*. Deze instelling heeft tot doel een goede basis te geven en jongeren voor te bereiden op regulier onderwijs (Onderwijs minderjarige vreemdelingen, z.d.).

3.2.3. Conclusie

Een minderjarige van zeventien jaar en ouder is leerplichtig en wordt geacht een opleiding te volgen. Hij/Zij ontvangt eet- en kledgeld van €58,00 per week. De overige uitgaven voor levensonderhoud zoals woonkosten, studiekosten en begeleiding worden door *Nidos* bekostigd. In subparagraaf 3.7. en hoofdstuk vijf wordt de vorm van wonen en begeleiding van minderjarigen nader toegelicht.

3.3. Meerderjarigheid en voorzieningen

Vanaf deze paragraaf worden de wettelijke bepaling stapsgewijs in kaart gebracht met betrekking tot de voorzieningen na het bereiken van de achttienjarige leeftijd. In deze paragraaf gaat het om werk en studie. In paragraaf 3.3.6. wordt een conclusie getrokken.

3.3.1. Voorzieningen

In de volgende subparagrafen wordt eerst gekeken naar de werkmogelijkheden en daarna wordt de wettelijke grondslag van schoolvoorzieningen in kaart gebracht die van toepassing zijn op de ex-amv'ers.

3.3.2. Vluchtelingen en werk

In deze subparagraaf wordt gekeken naar de wettelijke bepalingen rondom vluchtelingen en werk. Krachtens artikel 1 jo 2 Wet arbeid vreemdelingen (Wav) is een vluchteling die een tijdelijke verblijfsvergunning heeft gekregen vrij om actief te worden op de Nederlandse arbeidsmarkt als werknemer, zelfstandig ondernemer of vrijwilliger.

In de praktijk zijn er belemmeringen die werken in de weg staan. Zo maken de inburgeringsplicht en de startkwalificatie het nagenoeg onmogelijk om passend werk te vinden. Bovendien vormt de kennis van de Nederlandse taal ook een barrière. De inburgeringsplicht en startkwalificatie wordt in de volgende subparagraaf nader toegelicht.

Bijverdiensten uitkering

In de bijstand geldt krachtens artikel 31 van de Participatiewet (Pw) de hoofdregel dat inkomsten worden gekort op de uitkering. Op deze hoofdregel is een aantal uitzonderingen. Sommige inkomsten worden namelijk niet of ten dele gekort als het om ondersteuning bij arbeidsinschakeling gaat. De gemeente bepaalt op grond van artikel 7 Pw welke inkomsten geheel of gedeeltelijk zijn vrijgesteld. Jongeren tot zevenentwintig jaar kunnen geen beroep doen op een gedeeltelijke vrijstelling (artikel 7 lid 8 Pw). Zij worden geacht geheel op eigen kracht uit de bijstand te komen en worden dus niet gestimuleerd via een gedeeltelijke vrijstelling.

Bijverdiensite studiefinanciering

Op grond van artikel 3.17. Wet studiefinanciering (Wsf) mag er naast de studiefinanciering worden bijverdiend zolang het verzamelinkomen van €14.215,75 per jaar niet wordt overschreden. In het verzamelinkomen worden eventuele uitkeringen op grond van de Participatiewet en de Toeslagenwet niet meegerekend.

3.3.3. Inburgeringsplicht

Nederland kent een inburgeringsplicht welke is geregeld in de Wet inburgering (Wi). In artikel 3 Wi jo. en artikel 5 Wi is geregeld wie inburgeringsplichtig is, wie niet en onder welke voorwaarden een inburgeringsplicht bestaat.

In deze wet wordt bepaald dat een vreemdeling met een verblijfsvergunning vanaf 16 jaar inburgeringsplichtig is. Niet inburgeringsplichtig is een vreemdeling die leerplichtig of kwalificatieplichtig is of aansluitend op de leerplicht of kwalificatieplicht een opleiding volgt waarvan de afronding leidt tot uitreiking van een diploma. De ex-amv'er is krachtens deze wettelijke bepaling inburgeringsplichtig.

3.3.4. Inburgeringscursus

In subparagraaf 3.3.3. en 3.2.2. is in kaart gebracht wie inburgeringsplichtig is en wie niet. In deze subparagraaf wordt op de wettelijke voorwaarden van de inhoud van de inburgering ingegaan.

In artikel 7 jo. 7a jo. 7b Wet inburgering (Wi) wordt geregeld dat de inburgeringsplicht uit de volgende onderdelen bestaat: het inburgeringsexamen en het participatieverklaringstraject.

Artikel 7 Wi Het inburgeringsexamen

Het examen bestaat uit twee elementen. Er is een toetsing van mondelinge en schriftelijke vaardigheden in de Nederlandse taal op ten minste het niveau A2 van het Europese Raamwerk voor Moderne Vreemde Talen. Daarnaast wordt de kennis van de Nederlandse samenleving getoetst. Slaagt iemand binnen drie jaar voor alle onderdelen, dan is hij/zij ingeburgerd en krijgt hij/zij een inburgeringsdiploma. Als de inburgeraar niet binnen de gestelde termijn slaagt, kan er een bestuurlijke boete worden opgelegd krachtens artikel 33 Wi.

Artikel 7 a Wi Het participatieverklaringstraject

Dit traject bestaat uit twee onderdelen: een inleiding in de kernwaarden van de Nederlandse samenleving en de ondertekening van de participatieverklaring.

Het participatieverklaringstraject dient binnen een jaar afgerond te zijn met het afleggen van een participatieverklaring. Deze verklaring bevat de volgende slotformule:

Ik verklaar dat ik kennis heb genomen van de waarden en spelregels van de Nederlandse samenleving en dat ik deze respecteer. Ik Verklaar dat ik actief een bijdrage wil leveren aan de Nederlandse samenleving en reken erop dat ik daarvoor ook de ruimte krijg van mijn medeburgers.

De gemeente is verantwoordelijk voor het participatietraject zoals bedoeld in artikel 1 jo. artikel 18 Wi. Hierbij is het uitgangspunt dat gemeenten beleidsvrijheid hebben bij de invulling en positionering van het participatieverklaringstraject. Dit kan betekenen dat de invulling van het participatieverklaringstraject per gemeente verschilt (Staatscourant 2017 nr. 37978)

Sociale lening inburgering

Artikel 16 jo. 18 Wi omvat de regels rondom de sociale lening voor inburgering.

De inburgeringsplichtige kan deze lening aanvragen voor de cursus en het examen om de inburgeringscursus te volgen bij een krachtens artikel 10 Wi aangewezen instelling. De lening wordt kwijtgescholden wanneer het examen binnen drie jaar met succes behaald is. Wordt het

examen binnen de gestelde termijn niet gehaald, dan wordt er een bestuurlijke boete opgelegd krachtens artikel 33 Wi en wordt de lening teruggevorderd (artikel 17 Wi).

Is de inburgeringsplichtige vanwege een psychische, lichamelijke of een verstandelijke handicap, blijvend niet in staat het inburgeringsexamen te behalen, dan wordt krachtens artikel 6 Wi ontheffing verleend.

3.3.5. Studie

In deze paragraaf worden de mogelijkheden en de voorzieningen met betrekking tot studie in kaart gebracht. Omdat we in dit onderzoek te maken hebben met jongeren zonder een middelbaar schooldiploma, wordt alleen de mogelijkheid voor studie zonder een vooropleiding in kaart gebracht. De wettelijke grondslag is geregeld in de Wet educatie en beroepsonderwijs in hoofdstuk zes.

3.3.5.1. Beroepsopleiding

Voor jongeren zonder een diploma van een vooropleiding bestaat er een entreeopleiding voor de duur van een jaar. Deze entreeopleiding bereidt jongeren voor op de arbeidsmarkt of op doorstroming naar een Mbo opleiding niveau twee. Met de entreeopleiding kunnen jongeren de belangrijkste vaardigheden ontwikkelen die zij nodig hebben voor een baan of een vervolgopleiding.

Jongeren die achttien jaar of ouder zijn en een beroepsopleiding of studie volgen, kunnen volgens artikel 2.3. Wsf 2000 studiefinanciering aanvragen (zie ook subparagraaf 3.4.1).

3.3.6. Conclusie

Zowel de amv'er als de ex-amv'er met een verblijfsvergunning is in beginsel vrij om te gaan werken. Vanaf zestien jaar geldt er een inburgeringsplicht en startkwalificatieplicht en worden jongeren geacht om een opleiding te volgen (zie subparagraaf 3.2.2). Aan deze plichten wordt voldaan door het behalen van een diploma.

In de kosten van de inburgeringscursus kan worden voorzien door een sociale lening, die bij het behalen van het inburgeringsdiploma kwijtgescholden wordt. Wordt het diploma in de gestelde tijd niet behaald, wordt er een bestuurlijke boete opgelegd en de lening teruggevorderd. In de kosten van het Middelbaar beroepsonderwijs (Mbo) - opleiding kan worden voorzien door studiefinanciering en deels een lening.

Door de taalbarrière, inburgeringsplicht of de startkwalificatieplicht kan de ex-amv'er beperkt zijn bij het vinden van betaald werk. Voor inkomsten kan worden teruggevallen op inkomensvoorzieningen van de verzorgingsstaat. Dit is afhankelijk van de soort opleiding die de ex-amv'er volgt.

3.4. Inkomensvoorzieningen meerderjarig

Bij het bereiken van de meerderjarige leeftijd kan de ex-amv'er in zijn inkomen voorzien via werk. Daarnaast kan een beroep worden gedaan op de Wet studiefinanciering, de Algemene wet inkomensafhankelijke regeling en de Participatiewet voor bijstandsuitkeringen.

In subparagraaf 3.3.5. is geconcludeerd dat de mogelijkheden tot het vinden van passend werk sterk worden belemmerd door de studieplicht die de ex-amv'er heeft. Daarom wordt in deze paragraaf niet op inkomen via werk ingegaan. In deze paragraaf wordt gekeken naar andere inkomensvoorzieningen. Tot slot wordt in de subparagraaf 3.4.4. een conclusie getrokken met betrekking tot deze paragraaf.

3.4.1. Studiefinanciering

Jongeren die 18 jaar of ouder zijn en een beroepsopleiding of studie volgen, kunnen krachtens artikel 2.3. Wsf studiefinanciering aanvragen. Er wordt onderscheid gemaakt tussen hoger onderwijs en beroepsonderwijs. In dit artikel wordt onder meer geregeld dat het recht op studiefinanciering voor jongeren die de leeftijd van 18 jaar bereiken ingaat op de eerste dag van het daaropvolgende kwartaal. Om het gat te dichten kunnen jongeren in Deventer een beroep doen op bijstand.

“Om dit gat op te vangen krijgen de jongeren voor de maanden dat zij nog geen recht op de studiefinanciering hebben een bijstandsuitkering”.
(Inkomensconsulent Jongerenloket Deventer)

Hoogte studiefinanciering

De hoogte van de studiefinanciering is afhankelijk van verschillende factoren zoals thuiswonend, uitwonend en de opleiding die de jongere volgt (artikel 3.18. Wsf).

Omdat er geen ex-amv'er in de gemeente Deventer woonachtig is die een Hbo-opleiding of een universitaire studie volgt, wordt alleen de hoogte van de studiefinanciering voor mbo-opleidingen niveau één en twee hieronder in een tabel weergegeven. En omdat de jongeren in dit onderzoek allemaal op kamers wonen, wordt alleen de hoogte van studiefinanciering voor uitwonenden in kaart gebracht.

De studiefinanciering voor mbo bestaat uit 3 onderdelen: basisbeurs, aanvullende beurs en leningen. Dit is geregeld in artikel 3 Wsf. De basisbeurs is een standaard bedrag en is een gift. De aanvullende beurs is afhankelijk van het inkomen van de ouders en is geregeld in artikel 3.3. Wsf. Over het algemeen wordt de aanvullende beurs tot het maximum aangevuld omdat de ex-amv'er zonder ouder in Nederland woont. Het derde onderdeel is een lening die een maximum per maand kent en terugbetaald moet worden.

Bovendien wordt in artikel 3.2. Wsf geregeld dat het maandbudget van studiefinanciering samengesteld wordt aan de hand van het normbedrag voor levensonderhoud, tegemoetkoming lesgeld en reisvoorziening. Het normbedrag van levensonderhoud is de totale hoogte van de studiefinanciering. Daarin wordt de tegemoetkoming lesgeld verrekend welke € 94,75 per maand bedraagt. De reisvoorziening wordt geregeld door verstrekking van een OV chipkaart.

MBO niveau 1 en 2	Uitwonend
Basisbeurs per maand	€ 268,56
Maximale aanvullende beurs per maand	€ 359,41
Lening per maand	€ 171,29
Totaal	€ 807,29

Bron: Duo

Les- en cursusgeld

In artikel 3 jo. 4 jo. 5 Les-en cursusgeldwet (LCW) wordt bepaald wie les-of cursusgeld moet betalen, wanneer dat moet gebeuren en wat de hoogte van het les- en cursusgeld is. In de onderstaande tabel wordt weergegeven wat de hoogte van les- en cursusgeld voor de ex-amv'er bedraagt bij het volgen van een mbo opleiding niveau één of twee.

Les- en cursusgeld per schooljaar	€ 1.137,00
-----------------------------------	------------

Bron: Duo

Het lesgeld voor de opleiding dient betaald te worden aan de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). DUO is de uitvoerder van alle baten en lasten in opdracht van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Ook is DUO in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid belast met de uitvoering van de Wet inburgering. Het lesgeld kan in een keer of in zes termijnen van €189,50 betaald worden (Duo, z.d.).

Heeft de ex-amv'er geen recht op studiefinanciering, dan kan hij beroep doen op een bijstandsuitkering krachtens de Participatiewet (Pw).

3.4.2. Bijstandsuitkering Participatiewet

In deze subparagraaf worden de wettelijke bepalingen voor een bijstandsuitkering en bijzondere bijstand in kaart gebracht.

Artikel 5 PW Bijstand en voorliggende voorzieningen

In dit artikel is vastgelegd welke soorten bijstand er zijn, wat de bijstandsnormen zijn (hoogte van de uitkering) en welke voorliggende voorzieningen er zijn.

Met voorliggende voorzieningen wordt bedoeld: elke voorziening buiten deze wet waarop de belanghebbende of het gezin aanspraak kan maken, dan wel een beroep kan doen, ter verwerving van middelen of ter bekostiging van specifieke uitgaven.

Artikel 11 PW Rechthebbenden

Iedere in Nederland woonachtige Nederlander die hier te lande in zodanige omstandigheden verkeert of dreigt te geraken dat hij/zij niet over de middelen beschikt om in de noodzakelijke kosten van bestaan te voorzien, heeft recht op bijstand van overheidswege. Met de Nederlander, wordt gelijkgesteld de hier te lande woonachtige vreemdeling die rechtmatig in Nederland verblijft.

Artikel 20 PW Jongerennormen

In de Nederlandse wet is geregeld dat voor een alleenstaande van achttien, negentien of twintig jaar de norm per kalendermaand €243,52 is. Dit bedrag kan worden aangevuld door bijzondere bijstand.

Artikel 3 PW gezamenlijke huishouding en woning

De hoogte van de Bijstandsuitkering is afhankelijk van de woonsituatie. Het is van belang of men als alleenstaande of samenwonende moet worden beschouwd. Samenwonende betekent: hoofdverblijf in dezelfde woning, zorg dragen voor elkaar en bijdragen leveren in de kosten van de huishouding.

3.4.3. Aanvullende bijzondere bijstand

Deze vorm van bijstand wordt geregeld in artikel 35 PW en in de Beleidsregels Individuele inkomenstoeslag van de gemeente Deventer (Gemeentebblad nr.45412, 2015).

Bijzondere bijstand wordt toegekend bij noodzakelijke kosten, veroorzaakt door bijzondere omstandigheden en onvoldoende middelen. Onder deze regeling valt aanvullende bijzondere bijstand, de financiële regeling Recht op, het inrichtingskrediet en suppletie. Deze regelingen worden hieronder nader toegelicht.

Aanvullende bijzondere bijstand op grond van art. 12 PW

De lage norm per kalendermaand waar een ex- amv'er van achttien tot en met twintig jaar recht op heeft, wordt aangevuld met een bijzondere bijstand levensonderhoud wanneer er

geen of onvoldoende beroep op de zorgplicht van de ouders kan worden gedaan. Dit wordt geregeld in Beleidsregel “Hoogte bijzondere bijstand achttienjarige tot en met twintigjarige niet in inrichting” (Beleidsregel Hoogte bijzondere bijstand 18 t/m 20-jarige niet in inrichting Participatiewet, 2016).

De indexering wordt bepaald aan de hand van de hoogte van de aanvullende bijzondere bijstand levensonderhoud. Deze bedraagt 52 procent van € 1338,84 van de norm gehuwden boven 21 jaar, minus de jongeren norm van € 243,50. De bijzonder bijstand levensonderhoud achttien tot en met twintig jaar bedraagt € 452,68.

Bijstandsuitkering	
Jongeren norm	€ 243,50
Bijzondere bijstand levensonderhoud	€ 452,68
Totaal	€ 696,18

Inrichtingskrediet

Het inrichtingskrediet voor statushouders is bedoeld voor mensen die zelf niet genoeg geld hebben om hun inrichting aan te schaffen. Bijzondere bijstand is een taak van de gemeente. Die bepaalt dan ook zelf de bedragen en (aflossings-) voorwaarden. Het kan variëren van een lening tot een gift. De wettelijke grondslag is geregeld in de beleidsregels van de gemeente Deventer (Gemeentebblad nr.45412, 2015).

Uit het jaarverslag van de gemeente Deventer over schuldhulpverlening en Sociale Kredietverstrekking blijkt dat een statushouder die zich in Deventer vestigt, zelfstandig gaat wonen en aan zijn financiële verplichtingen moet voldoen, vrijwel altijd een lening van de Kredietbank Salland krijgt om de kosten voor het inrichten van een woning te bekostigen. De looptijd van de lening is zesendertig maanden. Aan deze lening is een voorwaarde verbonden, namelijk het beheer van het inkomen door Budget Adviesbureau Deventer (BAD) gedurende zes maanden. Daarmee wordt zeker gesteld dat in de moeilijke opstartfase de vaste lasten betaald worden (Inrichtingskrediet, z.d.).

Uit de kredietovereenkomsten die de ex-amv'er ontvangt, blijkt dat het totaal kredietbedrag voor jongeren die op een kamer gaan wonen €1.858,32 bedraagt. Het netto kredietbedrag is €1.550. De maandelijkse aflossing bedraagt €51,62. Het rentepercentage bedraagt 12,9 %.

Suppletie

De gemeente kan bijzondere bijstand in de vorm van een suppletie verstrekken. Een suppletie is een aanvulling op aflossingsruimte om het inrichtingskrediet terug te kunnen betalen. Dit is bepaald in art. 48 lid 2 Participatiewet jo. art.49 Participatiewet jo. art. 51 Participatiewet. De hoogte van de suppletie wordt bekend gemaakt door de gemeente middels een bevestiging van toekenning. Hieruit blijkt dat een jongere met een inrichtingskrediet van €1.550 recht heeft op een suppletie van €15,99 per maand.

Inrichtingskrediet netto	€ 1.550,00
Aflossing per maand	€ 51,62
Suppletie	€ 15,99
Aflossing per maand	€ 35,63

Financiële regelingen gemeente Deventer “Recht op!”

“Recht op!” is een speciale financiële regeling op grond van artikel 149 Gemeentewet, waarin

wordt geregeld dat de gemeenteraad verordeningen maakt die zij in het belang van de gemeente nodig acht. De regeling Rechten is een reductieregeling minimelelele van bijzondere bijsland, en daarom is ook de Participatiewet van toepassing als het om de wettelijke grondslag gaat (Gemeentebled nr.45412, 2015).

Een jongere van 18 jaar en ouder kan dankzij deze aanvullende regeling een aanvraag doen voor korting op sport, kennis of cultuur, in de vorm van een coupon van maximaal €150,00 per jaar. De voorwaarden om hiervoor in aanmerking te komen zijn een laag inkomen en een vermogen/spaargeld dat niet hoger is dan €11.880 (Aanpak versterking succesfactoren besparing over Rechten, z.d.).

3.4.4. Conclusie

Een ex-amv'er kan bij het volgen van een opleiding een beroep doen op studiefinanciering of op (bijzondere) bijsland. Bovendien kan een ex-amv'er eenmalig een inrichtingskrediet afsluiten, suppletie aanvragen en gebruik maken van de financiële regeling Rechten. Hieronder wordt in een tabel weergegeven hoe de bedragen eruit zien.

Maandelijks inkomen na maandelijke aflossing inrichtingskrediet:

Inkomensvoorziening	Studiefinanciering	Bijstandsuitkering
Max.hoogte	€ 807,29	€ 696,18
Aflossing lening totaal	€ - 51,62	€ - 51,62
Suppletie	€ + 15,99	€ + 15,99
Totaal	€ 771, 66	€ 660, 55

Uit de tabel kan worden geconcludeerd dat een ex-amv'er die studiefinanciering ontvangt een **hoger** inkomen heeft dan een ex- amv'er met een bijstandsuitkering. Het **loont** om een studie te volgen.

In subparagraaf 3.3.1. wordt beschreven dat de ex-amv'er die een opleiding volgt lesgeld moet betalen. Het lesgeld kan in zes termijnen van €189,50 per maand worden betaald, en dat betekent dat het inkomen in die zes maanden verandert.

Maandelijks inkomen betaling lesgeld:

Inkomensvoorziening	Studiefinanciering
Totaal inkomen	€ 771,66
lesgeld	€ 189,50
Totaal inkomen 6 maanden	€ 582,16

Bron: Duo

Uit de tabel blijkt dat een ex-amv'er die studiefinanciering ontvangt zes maanden lang een **lager** inkomen heeft omdat hij schoolgeld moet betalen.

Tot slot kan worden geconcludeerd dat een ex-amv'er mag bijverdienen, maar hier zijn regels aan verbonden. Een ex-amv'er die een bijstandsuitkering ontvangt, mag bijverdienen, maar de inkomsten worden volledig verrekend met de bijstandsuitkering. De ex-amv'er die een studiefinanciering ontvangt, kan inkomsten tot op zekere hoogte houden.

Het verzamelinkomen per jaar mag niet hoger zijn dan €14.215,75. Toeslagen of uitkering op grond van Participatiewet wordt niet in het verzamelinkomen meegerekend.

3.5. Algemene wet inkomensafhankelijke regeling (Awir)

In paragraaf 3.3. wordt beschreven dat de ex-amv'er bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd een beroep kan doen op de Algemene wet inkomensafhankelijke regeling. De aanvraag van huur- en zorgtoeslag kan pas na het bereiken van de achttiende verjaardag. Deze regelingen worden hieronder nader in kaart gebracht. Tot slot wordt er in subparagraaf 3.5.3. een conclusie getrokken.

In artikel 1 Awir worden onder inkomensafhankelijke regelingen verstaan: Bij of krachtens wet vastgestelde regelingen die natuurlijke personen aanspraak geven op een financiële bijdrage van het Rijk in kosten of bijdrageverplichtingen, waarbij de hoogte van de bijdrage in die regelingen afhankelijk is gesteld van draagkracht.

3.5.1. Wet op de Huurtoeslag (Wht)

De huurtoeslag is een tegemoetkoming van de Nederlandse overheid voor huurders die in verhouding tot hun inkomen veel huur betalen. Omdat deze inkomensafhankelijke regeling veel voorwaarden kent, worden de voorwaarden voor huurtoeslag in bijlage I weergegeven. Hieronder worden alleen de belangrijkste voorwaarden in kaart gebracht.

In artikel 7 Wht is geregeld dat het recht op en de hoogte van de huurtoeslag afhankelijk is van de draagkracht. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar het inkomen, maar ook naar het vermogen van de huurder, diens partner en de medebewoners.

In artikel 11 Wht is geregeld dat huurtoeslag toegekend wordt wanneer de persoon over een zelfstandige woonruimte beschikt. Dat betekent dat er sprake is van een eigen woon (slaap) kamer, een eigen keuken met aanrecht, aan- en afvoer voor water, een aansluitpunt voor een kooktoestel en een eigen toilet met waterspoeling. Daarnaast moet er sprake zijn van een eigen toegangsdeur die van binnen en buiten op slot gedaan kan worden.

Wanneer deze voorwaarden toegepast worden op de ex-amv'er die een kamer huurt, dan voldoet deze woonruimte in de regel niet aan de gestelde voorwaarden. Mocht er toch sprake zijn van zelfstandige woonruimte, dan is krachtens artikel 13 jo. 27 Wht het uitgangspunt voor de leeftijdscategorie achttien t/m drieëntwintig jaar dat de kale huur minimaal €223,42 en maximaal €414,02 mag bedragen om in aanmerking te komen voor de huurtoeslag.

3.5.2. Wet op de Zorgtoeslag (Wzt)

In Nederland is iedereen verplicht om een basisverzekering voor de zorg af te sluiten. Dit is geregeld in artikel 1 sub d Zorgverzekeringswet (Zvw). Omdat niet iedereen beschikt over voldoende financiële mogelijkheden en middelen om de premie van de basisverzekering te betalen, is de zorgtoeslag in het leven geroepen.

In artikel 1 jo. 2 Wzt is geregeld dat het recht op en de hoogte van de zorgtoeslag afhankelijk is van de draagkracht op basis van het inkomen en het vermogen. Bovendien moet er moet sprake zijn van een Nederlandse zorgverzekering. Om het recht op en de hoogte van de zorgtoeslag vast te kunnen stellen, wordt een vermogensdrempel en een inkomensdrempel gehanteerd. In 2017 staat de vermogensdrempel op €107.752,00 en de inkomensdrempel op €27.857,00 (Belastingdienst, z.d.).

Volgens de berekeningen op de site van de Belastingdienst heeft een ex-amv'er in principe recht op maximale zorgtoeslag van €88,- per maand omdat het inkomen niet hoger is dan €19.000,- per jaar en de vermogensdrempel niet wordt overschreden (Proefberekening toeslagen, z.d.). Omdat deze inkomensafhankelijke regeling veel voorwaarden kent, worden de voorwaarden tot recht op zorgtoeslag in bijlage I nog nader toegelicht.

3.5.3. Conclusie

Zoals in paragraaf 3.5. wordt beschreven kan een ex-amv'er een beroep doen op inkomensafhankelijke regelingen zoals huur- en zorgtoeslag. Dit kan pas bij het bereiken van de leeftijd van achttien jaar. Aan huurtoeslag zijn voorwaarden verbonden wat betreft de woning of kamer. In de praktijk blijkt dat een ex-amv'er die een studentenkamer huurt doorgaans niet aan de gestelde voorwaarden voldoet en daarom geen recht heeft op huurtoeslag. Wordt er wel aan de voorwaarden voldaan, dan geldt er een drempel van minimaal €223,42 en maximaal €414,02 kale huur om in aanmerking te komen voor huurtoeslag. In subparagraaf 3.5.2. wordt beschreven aan welke voorwaarden moet worden voldaan om recht te hebben op zorgtoeslag. Hieruit kan worden geconcludeerd dat een ex-amv'er recht heeft op het maximale zorgtoeslag van €88,00 per maand.

3.6. Wonen

In deze paragraaf wordt de woonsituatie behandeld. Tot slot wordt in subparagraaf 3.6.1. een conclusie getrokken.

Zoals genoemd in paragraaf 3.2. heeft een amv'er recht op opvang en een bekostiging door *Nidos* van de woonlasten. Om de overgang van de minderjarigheid naar meerderjarigheid soepel te laten verlopen, hebben *Nidos* en Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) gezamenlijk een handleiding opgesteld (Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom, 2016).

De handleiding van de VNG voor overdracht van amv'ers die 18 jaar worden, is een leidraad voor samenwerking tussen de gemeenten, *Nidos* en betrokken organisaties zoals zorgverleners en woningbouwcorporaties. In het VNG-document staat dat *Nidos* op het gebied van huisvesting de verantwoordelijkheid heeft om samen met de jongeren naar vervolghuisvesting te zoeken (Handreiking overdracht amvs die 18 worden vng *Nidos*, 2017).

In het geval dat de jongere, ondanks de zoekactie, geen woonruimte heeft gevonden, is de gemeente na het bereiken van achttienjarige leeftijd verantwoordelijk om passende huisvesting te vinden. De woonruimte moet worden gevonden in dezelfde gemeente waar de opvang van *Nidos* plaatsvond en de jongere eventueel al een opleiding volgt (Divosa, 2016).

Dat de gemeente verantwoordelijk is voor het vinden van passende huisvesting, blijkt ook uit de brief van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van 26 oktober 2015 (Divosa, 2016). Hierin staat dat de minderjarige jongere meetelt voor de taakstelling van de gemeente waar de minderjarige door *Nidos* wordt opgevangen.

In dit verband is ook artikel 28 jo. artikel 29 Huisvestingswet 2014 (Hvw) van belang. Hierin is vastgelegd dat elke gemeente een taakstelling heeft. Dit houdt in dat de gemeenten woningen beschikbaar moeten stellen voor de huisvesting van een bepaald aantal verblijfsgechtigden in een bepaalde taakstellingsperiode op grond van de Huisvestingswet. Om woningen beschikbaar te kunnen stellen, wordt de hulp van woningbouwcorporaties ingeschakeld. Hierover zijn in de gemeente Deventer prestatieafspraken gemaakt tussen gemeente en corporaties die door de gemeenteraad zijn vastgesteld (Prestatieafspraken Wonen 2016, 2017).

3.6.1. Conclusie

Zolang een amv'er minderjarig is, is *Nidos* verantwoordelijk voor passende huisvesting, bijvoorbeeld een studentenkamer. Na het bereiken van de achttienjarige leeftijd is het de gemeente die de verantwoordelijkheid draagt om voor een passende huisvesting te zorgen met

hulp van de woningbouwcorporaties die in de betreffende gemeente een woningvoorraad hebben.

3.7. Begeleiding

In deze paragraaf wordt de wettelijke grondslag van begeleiding in kaart gebracht. In subparagraaf 3.2.1. is al beschreven wie verantwoordelijk is voor de verzorging en opvoeding van minderjarigen en wat dat inhoudt. In deze paragraaf wordt in kaart gebracht wat de begeleiding inhoudt voor en na het bereiken van de achttienjarige leeftijd.

Minderjarig

Zoals eerder benoemd zijn er bij het begeleiden van de amv'er de voogd en de mentor betrokken. Hieronder worden de taken van beiden in kaart gebracht.

De voogd is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de amv'er naar zelfstandigheid en houdt toezicht op leefbaarheid en veiligheid van de woonomgeving. Daarnaast is de voogd verantwoordelijk in juridische en strafrechtelijke zaken en neemt beslissingen op het gebied van medische handelingen, overplaatsing en specifieke hulpverlening. Tot slot treedt de voogd op als belangenbehartiger en wettelijke vertegenwoordiger van de amv'er (Kamerstuk II nr. 27062, 2014).

De voogden en mentoren werken met een voogdijmethodiek, die een leidraad bevat voor de ontwikkeling van de amv'er. Deze methodiek is een belangrijk instrument omdat het de basis vormt van het begeleidingsplan en in samenspraak met de jongere een bijdrage levert aan de invulling van de begeleiding. Daarbij wordt het instrument competentieontwikkeling gebruikt (Nidos traject voogdij, 2006).

De belangrijkste competenties van het instrument zijn:

Ten eerste zelfverzorging, waar het koken van gezonde maaltijden en boodschappen doen onder valt, alsmede de persoonlijke hygiëne en het volgen van het dag- en nachtritme. Ook een dagelijkse routine als naar school gaan valt onder zelfverzorging, alsmede het volgen van huisregels en het uitvoeren van huishoudelijke taken.

Verder wordt de zelfredzaamheid gestimuleerd door het deelnemen aan activiteiten, het verkennen van de omgeving en het reizen met het openbaar vervoer. Nog een belangrijk onderdeel is het leren omgaan met geld, het leren om vooruit denken door toekomstplannen te maken, het omgaan met emoties en seksualiteit (Methode voogdij, 2015).

Meerderjarig

In paragraaf 1.2. is beschreven dat de gemeente een bijdrage van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ontvangt voor de begeleiding van vluchtelingen. VW Nederland neemt hierbij verschillende rollen in. In de gemeente Deventer is VW Deventer met de begeleiding van de ex-amv'ers belast. Daarvoor ontvangt VW Deventer jaarlijkse subsidies van de gemeente (Besturen, 2016).

De begeleiding van alle statushouders dient uit de volgende elementen te bestaan. Ten eerste gaat het om praktische hulp in de vorm van ondersteuning en coaching bij het regelwerk. Dat regelwerk heeft betrekking op alles wat er komt kijken bij huisvesting, zorg, werk, inkomen, verzekeringen, onderwijs en overige basisvoorzieningen.

Een tweede aspect van de begeleiding betreft hulp bij de inburgering. Daarbij gaat het om informatie geven over het inburgeringstraject en praktische hulp bij het inschrijven voor een inburgeringscursus.

Het stimuleren van participatie en integratie door begeleiding en coaching is een derde aspect van de begeleiding. De aandacht richt zich daarbij op een actieve en positieve inzet van de statushouder om in de Nederlandse samenleving te kunnen participeren en op kennismaking met lokale (maatschappelijke) organisaties.

Het vierde en laatste onderdeel van de begeleiding is de uitvoering van het participatieverklaringstraject dat onderdeel is geworden van het inburgeringstraject.

VW neemt verschillende rollen in bij de ondersteuning van vluchtelingen: als expert, belangenbehartiger, begeleider en intermediair (Integratie en participatie voor gemeenten, 2016).

Maatschappelijke begeleiding VW Nederland

Vluchtelingen worden vanaf dag één in hun nieuwe woonplaats bijgestaan door maatschappelijk begeleiders (vrijwilligers) van VW Nederland. Die samenwerking begint in sommige gemeenten al voor het tekenen van het huurcontract. Vrijwilligers ondersteunen vluchtelingen met alle praktische regelzaken rondom huis, gezin en school. De begeleiding gaat verder dan alleen het regelen van praktische zaken. Samen met de begeleider vindt de vluchteling de weg in zijn nieuwe woonplaats en in de Nederlandse samenleving. In dat proces wordt veel aandacht besteed aan het vergroten van het sociale netwerk en de zelfredzaamheid van de vluchteling waarbij een actieve en positieve inzet van de statushouder een belangrijke rol speelt (Maatschappelijke begeleiding, z.d.).

3.7.1. Conclusie

Uit paragraaf 3.7. blijkt dat *Nidos* verantwoordelijk is voor de begeleiding van de amv'er. Voor de begeleiding van de ex-amv'er is de gemeente verantwoordelijk die daarvoor een financiële bijdrage van het Rijk ontvangt. De gemeente Deventer besteedt de begeleiding uit aan VW Deventer waarvoor VW subsidies ontvangt. Ook valt op dat er verschillen zijn tussen de begeleiding voor en na het bereiken van achttienjarige leeftijd. Bij minderjarigheid wordt de nadruk gelegd op het aanleren van vaardigheden om zelfstandig te kunnen wonen. Bij meerderjarigheid ligt de nadruk op de zelfredzaamheid en participatie waarbij uitgegaan wordt van eigen verantwoordelijkheid van de ex-amv'er.

4: Theoretisch kader

In hoofdstuk drie is het juridisch kader van dit onderzoek geschetst. In dit hoofdstuk wordt het theoretisch kader in paragrafen en subparagrafen in kaart gebracht. Het theoretisch kader bevat bevindingen uit de bestudeerde onderzoeken waar de thema's meerderjarig worden, zelfredzaamheid, voorzieningen, financiën, wonen en begeleiding centraal staan. Elke paragraaf wordt afgesloten met een conclusie.

In dit onderzoek zijn de persoonlijke ervaringen, bevindingen en behoeften van de ex-amv'ers in de gemeente Deventer beschreven. Het kan een gekleurd beeld opleveren, omdat het om eigen beleving van de respondenten gaat. Het is daarom van groot belang een wat objectiever beeld te krijgen van de situatie. Een objectief beeld wordt verkregen door literatuuronderzoek waar uiteengezet wordt welke aspecten voorafgaand, tijdens en na het meerderjarig worden een rol kunnen spelen.

4.1. Eritrese jongeren

Om een beter beeld te krijgen over de achtergrondkenmerken van de Eritrese jongeren en de huidige situatie in Eritrea, is er in eerste instantie literatuur geraadpleegd. Hierin staan de achtergrondkenmerken, de huidige situatie in Eritrea en de bewegingsredenen om te vluchten centraal.

4.1.1. Eritrea

In Eritrea is al jaren sprake van een totalitair regime. Er is geen persvrijheid, politieke vrijheid en godsdienstvrijheid. Zo is Eritrea in 2014, 2015 en 2016 door een onderzoekscommissie van de Verenigde Naties veroordeeld voor misdaden tegen de menselijkheid en restricties op fundamentele vrijheden. De onderzoekscommissie van de Verenigde Naties beschrijft dat Eritreeërs tijdens de militaire dienst vaak jarenlang aan dwangarbeid worden onderworpen. Daarnaast is er in Eritrea sprake van willekeurige arrestaties, verdwijningen en martelingen (M. Sleijpen, 2017).

4.1.2. Vluchten

De vlucht kan soms jaren duren en brengt grote risico's op bedreigingen, martelingen, fysiek en seksueel geweld met zich mee. Wanneer de jongeren deze schokkende ervaringen hebben opgedaan tijdens hun mogelijke eenzame reis, dan bestaat het risico dat ze zijn getraumatiseerd. Jongeren kunnen zich afwerend en afhoudend gedragen, in zichzelf gekeerd en moeilijk te bereiken zijn (R. Bruin, 2015).

4.1.3. Achtergrondkenmerken

Duidelijk is geworden dat de opgegeven leeftijden van de amv'ers niet altijd kloppen. Sommige jongeren zeggen dat ze ouder zijn om te voorkomen dat ze in een pleeggezin geplaatst worden of lang onder voogdij gesteld worden van Nidos (Van ver gekomen , 2016).

Weinig van deze jongeren zijn opgegroeid met beide ouders. De samenstelling van een Eritrees gezin is door de lange dienstplicht veranderd. De vaders en jongvolwassen zonen zijn een groot deel van het jaar niet thuis. Dit leidt ertoe dat moeders alleen voor de opvoeding zorgen. Uit onderzoeken is gebleken dat het opgroeien zonder vader ertoe heeft geleid dat ze geen voorbeeldfiguur hebben gehad (Van ver gekomen , 2016).

De jongeren hebben vaak geen opleiding gehad of hebben die niet afgerond. Hun onderwijsachterstand is versterkt doordat ze voor hun aankomst in Nederland lang onderweg

zijn geweest of enkele jaren in een vluchtelingkamp hebben gewoond (Toekomst Eritrese vluchtelingen, 2016).

4.1.4. Conclusie

Naar aanleiding van het literatuuronderzoek in deze paragraaf kan worden geconcludeerd dat we te maken kunnen hebben met laag opgeleide, getraumatiseerde jongeren (zie subparagraaf 4.1.2.) die in werkelijkheid nog niet de achttienjarige leeftijd hebben bereikt.

4.2. Voorzieningen

In deze paragraaf wordt in kaart gebracht welke aspecten invloed hebben op de overgang van minderjarigheid naar meerderjarigheid en de samenhang tussen deze aspecten. De hoofdaspecten in deze paragraaf zijn: toegankelijkheid van voorzieningen, studie en financiële situatie.

4.2.1. Toegankelijkheid van voorzieningen

Uit het onderzoek is gebleken dat de toegankelijkheid van voorzieningen een aandachtspunt is. De jongeren zijn op zichzelf aangewezen en zij kunnen op niemand terugvallen. Het ontbreken van de ouderlijke zorg maakt dat vele jongeren meer ondersteuning nodig hebben dan instellingen eigenlijk kunnen bieden. In het algemeen vinden de jongeren het moeilijk om hun vragen uit te leggen. Er wordt steeds meer weerstand gesignaleerd bij hulpverleners van reguliere instellingen en de negatieve generalisering neemt toe (Cox, 2002).

Er is geconcludeerd dat er bij ex-amv'ers vaker sprake is van ontkenning en daarom is het voor de hulpverleners moeilijker om bij hen door te dringen. Daarnaast hebben zij ook een ingesleten coping mechanismen zoals het overleven, mechanismen die moeilijk te veranderen zijn. Ook kan het zijn dat vanuit hun cultuur onze Nederlandse hulpverlening niet adequaat lijkt (Toet, 2006).

4.2.2. Financiële situatie

De Eritrese vluchtelingen worstelen vaak met financiële problemen. Dit komt vaak door grote schulden die zijn gemaakt om de vlucht te kunnen maken. De achterblijvende familie verwacht dat er geld wordt teruggestuurd naar Eritrea, omdat ook zij grote bedragen hebben geïnvesteerd om iemand naar Europa te laten reizen. Dit wordt door jonge vluchtelingen ook als grote druk ervaren.

Daarnaast is er een groot risico voor het ontstaan van schulden in Nederland omdat er geen budgetvaardigheden zijn aangeleerd in het land van herkomst. Bovendien is er de taalbarrière en ontbreekt kennis van de procedures van Nederlandse instanties waar de jongeren op zijn aangewezen voor (financiële) steun. Zelfs met begeleiding van bijvoorbeeld VW bestaat het gevaar dat jongeren contracten aangaan die ze niet kunnen lezen of dat teveel uitgekeerde toeslagen worden teruggevorderd (Gruijter, z.d.).

Om de gemiddelde uitgaven aan boodschappen en zaken als de kosten voor een mobiele telefoon/smartphone en kleding helder te krijgen, is de site van Nibud geraadpleegd.

Als er gekeken wordt welke kosten voor belgeld en klee dgeld een achttienjarige heeft, dan komt hieruit een bedrag van €24 belgeld (Belgeld, z.d.) en €68 klee dgeld per maand naar voren (Klee dgeld, z.d.). Dit zijn bedragen die een jongere in Nederland van de ouders krijgt. In dit onderzoek worden dan ook deze bedragen voor de kosten van een mobiele telefoon en kleding aangehouden.

Om uit te kunnen rekenen welk bedrag per maand voor boodschappen gemiddeld wordt uitgegeven (als er vanuit wordt gegaan dat het om gezond eten en drinken gaat), dan komt er een bedrag tussen de €5,90 en €6,48 per dag uit. Jongeren zouden daarop kunnen besparen door samen met anderen te eten. Dit is echter een potentieel probleem wanneer een jongere een uitkering ontvangt omdat er dan sprake kan zijn van een gezamenlijke huishouden (zie subparagraaf 3.4.2.). De jongeren kunnen in dit geval worden gekort op hun uitkering (Op jezelf wonen, z.d.).

Naast eten en drinken worden er ook dingen als tandpasta, shampoo, schoonmaakspullen, een tijdschrift of cadeautjes gekocht. Daarom wordt er uitgegaan van het hoogste bedrag van € 6,48 per dag (Op jezelf wonen, z.d.).

4.2.3. Conclusie

De jongeren hebben meer ondersteuning nodig dan de instellingen eigenlijk kunnen bieden. Er is sprake van ingesleten coping mechanismen zoals het overleven en ontkenning. Bovendien vormen het ontbreken van kennis over budgettering, de taalbarrière en onvolledige kennis van de procedures van Nederlandse instanties een risico dat de jongeren in schuldproblemen te raken. Buiten de vaste lasten is er een budget nodig voor eten, drinken, kleding en telefoonkosten van €293,00 per maand.

4.3. Wonen

In deze paragraaf wordt het accent gelegd op bevindingen uit de bestudeerde onderzoeken rondom huisvesting.

4.3.1. Huisvestingsproblematiek

Uit onderzoek van het Instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant, *Stichting Nieuwkomers* en *Vluchtelingenwerk Tilburg* naar de huisvestingsproblematiek van ex-amv'ers is gebleken dat deze jongeren in toenemende mate worden geconfronteerd met huisvestingsproblemen. Vanwege de onvoldoende woningvoorraad op de markt en de slechte uitgangspositie van de ex-amv'ers zijn de jongeren genoodzaakt om particulier een kamer te huren of zijn ze aangewezen op studentenhuisvesting. Driekwart van deze jongeren heeft ernstige problemen met het vinden van woonruimte. Zij betalen een hoge huurprijs en worden regelmatig geïntimideerd door de huisbaas. Deze situaties leiden in het ergste geval tot dakloosheid, uitbuiting en intimidatie, illegale onderhuur en gevaarlijke leefomstandigheden (Cox, 2002).

4.3.2. Studentenhuisvesting

Studenten zoeken naarmate ze ouder worden meer zelfstandigheid. Van de studenten van twintig jaar of jonger woont de helft nog thuis en van de studenten van zesentwintig jaar of ouder is dat nog bijna een kwart (Hulle, 2015).

In 2012 waren jongeren gemiddeld tweeëntwintig jaar en acht maanden oud bij het verlaten van het ouderlijk huis. Tien jaar daarvoor lag dit gemiddelde op twee en twintig jaar en vier maanden. De tendens om langer thuis te blijven wonen is vooral de laatste jaren versterkt: in twee jaar tijd steeg de gemiddelde leeftijd bij uit huis gaan met ruim drie maanden (Stoeldraijer, 2014).

De toename wordt deels verklaard door de stijging van het aantal alleenstaande jongvolwassenen. Jongeren die zelfstandig wonen zijn steeds vaker alleenstaand en minder zelfredzaam. Opvallend is vooral de stijging van het aantal jongeren dat financiële problemen als reden opgeeft om terug naar het ouderlijk huis te gaan. Uit onderzoek is gebleken dat het

om een op de vijf van deze jongeren gaat. Vroeger was op kamers gaan de stap naar volwassenheid, nu is deze levensfase veel meer onbestemd. Er is op dit moment veel meer bestaansonzekerheid (Velden, 2016).

4.3.3. Conclusie

In deze paragraaf wordt het accent gelegd op wonen. In de hierboven beschreven bevindingen uit eerdere onderzoeken blijkt dat er sprake is van huisvestingsproblematiek door een onvoldoende passende woningvoorraad. Dit treft ook amv'ers die 18 jaar oud worden en de opvang van *Nidos* moet verlaten.

De situatie op de woningmarkt kan in het ergste geval leiden tot dakloosheid, uitbuiting en intimidatie, illegale onderhuur en gevaarlijke leefomstandigheden.

In Nederland zijn jongeren gemiddeld drieëntwintig jaar als ze uit huis gaan en de stap naar volwassenheid en zelfstandigheid zetten. Uiteindelijk keert een kwart van de jongeren terug naar het ouderlijk huis. Financiële problemen is een belangrijke reden om terug te gaan. Hieruit kan worden afgeleid dat ex-amv'ers die net achttien jaar oud zijn geworden in het algemeen te jong zijn om de stap naar volwassenheid en zelfstandigheid te nemen zonder hulp of steun. Daarbij hebben de ex-amv'ers geen ouderlijk huis om terug te kunnen keren als het even niet wil of mis gaat.

4.4. Begeleiding

In paragraaf 4.1. is geconcludeerd dat jonge vluchtelingen vaak laag opgeleid en getraumatiseerd kunnen zijn, waarbij ze ook de neiging hebben om zich ouder voor te doen dan ze zijn. Jongeren die zeggen dat ze achttien jaar zijn, zijn dat in werkelijkheid nogal eens niet.

Het is daarom van belang een individueel startpunt te bepalen om een begeleidingstraject stap voor stap te starten en die ontwikkelingen goed te volgen. De jongeren starten met een grote achterstand en zullen veel steun nodig hebben om mee te komen in onze samenleving. Voor de begeleiders is het van groot belang om over specifieke kennis van de achtergronden, competenties en de cultuur van de jongeren te beschikken. Deze jongeren komen uit een 'wij cultuur' en dat kan dus betekenen dat er echt contact gemaakt moet worden. De jongeren moeten het gevoel krijgen dat de begeleider ze beschermt. Als de jongeren dit gevoel krijgen, zullen zij ook alles voor de begeleider doen. Dat is de essentie van de wij cultuur (Toekomst Eritrese vluchtelingen in Nederland, z.d.).

In paragraaf 3.7. wordt beschreven dat de begeleiding voor een belangrijk deel bestaat uit het opbouwen van zelfredzaamheid en het werken aan integratie waarbij uitgegaan wordt van eigen verantwoordelijkheid van de ex-amv'er. Hieronder wordt een verband gelegd tussen zelfredzaamheid, integratie en de beheersing van de Nederlandse taal.

4.4.1. Zelfredzaamheid

De kijk op de samenleving en de rol van de overheid en burgers is aan het veranderen omdat de kosten van de verzorgingsstaat sterk zijn toegenomen en er onvoldoende ruimte is voor het oplossen van problemen die burgers hebben. De rol van de overheid in zorg en ondersteuning wordt kleiner, en burgers moeten meer voor zichzelf en voor elkaar gaan zorgen (Zelfregie, eigen kracht, zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid, 2013).

De kwetsbare groepen burgers, waar ook de ex-amv'ers onder vallen, zijn vaak eenzaam. De kans op isolement wordt hierdoor extra groot. Bovendien heeft landelijk onderzoek laten zien

dat een vijfde van de ex-amv'ers vindt dat zij te weinig vrienden hebben. Zij hebben ook minder steunende figuren om zich heen dan Nederlandse jongeren (Smit, 2012).

4.4.2. Zelfredzaamheid en taal

Een goede beheersing van de taal is een basisvoorwaarde om elkaar te kunnen verstaan, om deel te kunnen nemen en een bijdrage te leveren aan de samenleving. Hieruit kan worden opgemerkt dat tussen taal en zelfredzaamheid een direct verband bestaat. Taal, lage inkomsten, schulden en werkloosheid gaan vaak samen. Een causaal verband is moeilijk aan te tonen, maar er is zeker sprake van een sterke samenhang (Schneider, z.d.).

Bovendien leiden taalachterstanden tot extra kosten op het gebied van de gezondheidszorg door bijvoorbeeld frequent bezoek aan de huisarts, verkeerd medicijngebruik en beperkte gezondheidsvaardigheden.

Indirect draagt taal ook bij aan integratie via het bevorderen van het welzijn van mensen. Gezonde, zelfredzame mensen participeren sneller en meer en leveren een grotere bijdrage. De relatie tussen gezondheid, welzijn en taal ligt in het activeren van mensen, het bevorderen van de participatie en zelfredzaamheid (Schneider, z.d.).

4.4.3. Conclusie

Naar aanleiding van de hierboven genoemde aspecten kan worden geconcludeerd dat veel ex-amv'ers meer ondersteuning nodig hebben dan instellingen eigenlijk kunnen bieden. De jongeren zijn op zichzelf aangewezen en kunnen op niemand terugvallen. De ex-amv'ers starten met een grote achterstand en hebben veel steun nodig om mee te kunnen komen in onze samenleving. Daarvoor is een goede beheersing van de Nederlandse taal een basisvoorwaarde.

Hoofdstuk 5: Resultaten en analyse

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit dit onderzoek en van de interviews weergegeven met betrekking tot de onderzoeksvragen één tot en met vijf. Tot slot wordt dit hoofdstuk met een conclusie en analyse/synthese van de resultaten en theorie afgerond.

De informatie is verkregen middels telefonische, schriftelijke (e-mail) of face-to-face interviews. Er is gestreefd naar een letterlijke uitschrijving van de ervaringen en belevenissen van de geïnterviewden en kunnen taalfouten bevatten.

Om een nog beter beeld te verkrijgen van de situatie rondom de overstap naar meerderjarigheid en de effecten hiervan, zijn er interviews gehouden met mentoren van *Jade zorggroep*, *Pact 18*, begeleiders van VW, *Nidos*, medewerkers van woningbouwcorporaties, *Duwo*, gemeente Deventer en particuliere verhuurders.

De verkregen informatie geeft inzichten over de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van de ex- amv'ers, woonsituatie en vervolghuisvesting, voorzieningen, begeleiding en de overdracht van de jongeren van *Nidos* naar VW (zie paragraaf 3.6.).

De begeleiders van VW hebben onder meer informatie verstrekt over de meerderjarig geworden jongeren met betrekking tot de voorzieningen, begeleiding, wonen en financiële situatie na de huisvesting. Contactpersonen van Jongerenloket Deventer en Budget Advies Bureau (BAD) Deventer hebben informatie verstrekt om het onderwerp voorzieningen aan te vullen. Over de situatie rondom wonen zijn contactpersonen van de woningbouwcorporaties, studentenhuysvester *Duwo* en particuliere verhuurders of bemiddelingsbureaus benaderd. Tot slot is het de ex-amv'er die gegevens en informatie verschaft over zichzelf en/of diens situatie, en zijn behoeften uitspreekt (zie subparagraaf 2.3.3.).

5.1. Sociale voorzieningen

In hoofdstuk drie worden de sociale voorzieningen die er aan te wijzen zijn voor de amv'er en de ex-amv'er in kaart gebracht. In subparagraaf 4.2. worden de bevindingen uit de bestudeerde onderzoeken waar het thema voorzieningen centraal staat beschreven.

In deze paragraaf worden de resultaten van de interviews met ex- amv'ers, mentoren, begeleiders en voogden in kaart gebracht. De vragen die gesteld zijn hebben betrekking op de eerste onderzoeksvraag. Ook worden de effecten van het meerderjarig worden en de verschillen in de opvang door *Nidos* met betrekking tot sociale voorzieningen nogmaals benoemd en de behoeften van de ex-amv'ers in kaart gebracht.

5.1.1. Effecten

Het effect van het meerderjarig worden voor de ex-amv'er in de gemeente Deventer met betrekking tot de sociale voorzieningen wordt uitgebreid in hoofdstuk drie weergegeven. De voogdij eindigt wanneer de minderjarige meerderjarig wordt en daarmee vervallen de wettelijke verplichtingen voor *Nidos*. De ex-amv'er valt onder de reguliere voorzieningen van het sociaal zekerheidsstelsel en wordt als volwassene behandeld. Het meerderjarig worden heeft zijn rechten en plichten en gaat uit van eigen verantwoordelijkheid.

De begeleiders van VW Deventer geven aan veel stress te hebben gesignaleerd bij de ex-amv'ers die de achttienjarige leeftijd hebben bereikt.

“Onze jongens zijn er meestal nog niet aan toe om op zichzelf te gaan wonen. Na alles wat zij hebben meegemaakt is rust, een vaste plek en steun van volwassenen heel belangrijk. Sommige jongens woonden nog maar kort

in een kwe of kwg, en het gaf veel stress dat zij weer weg moesten. Weer een verandering en alles zelf doen, kamer inrichten, financiën, koken, rekening houden met elkaar. Die stress was bij allemaal heel duidelijk. Het taalprobleem maakte alles extra moeilijk. Ik dacht bij iedere jongen: 'het had mijn zoon kunnen zijn', en dan vond ik het hartverscheurend. Ik heb op punt gestaan de bedenkers hiervan een brief te schrijven”.

(Vrouwelijke begeleider “S”, Vluchtelingenwerk Deventer)

5.1.2. Verschillen

Ook de verschillen met betrekking tot de sociale voorzieningen en de opvang door Nidos worden in paragraaf drie weergegeven. Een amv’er valt onder de voogdij van Nidos, die de verantwoordelijkheid draagt voor het welzijn, de verzorging en de opvoeding van de amv’er. Een amv’er ontvangt wekelijks eet- en kleedgeld, de overige uitgaven en zorg voor levensonderhoud zoals wonen, studeren en begeleiding worden door Nidos bekostigd. Op de dag dat een amv’er achttien jaar oud wordt is hij voor de wet meerderjarig en wordt hij geacht om geheel zelfstandig te kunnen functioneren met behulp van de sociale voorzieningen die er voor hem aan te wijzen zijn.

5.1.3. Behoeften van de ex- amv’ers

In het algemeen geven de ex-amv’ers aan slecht of niet geïnformeerd te zijn over de voorzieningen. Zij wisten niet of ze een uitkering, studiefinanciering of toeslagen zouden kunnen krijgen. Zij hebben allemaal over het inrichtingskrediet gehoord, maar niet wat de hoogte ervan was. Opvallend is dat de ex-amv’ers zelf vinden dat ze het zonder hulp van deskundigen niet zouden redden. De behoeften die zij uitspreken is goede voorlichting en adequate hulp bij het aanvragen van de sociale voorzieningen.

“Ik zou het fijn vinden als ik wist waar ik recht op heb en wat mij te wachten staat”.

(Ex-amv’er “R”, 19 jaar)

“Pas toen Liesbeth mijn begeleider van Vluchtelingenwerk het heeft verteld. Maakt niet uit, ik had het toch niet zelf kunnen regelen”.

(Ex-amv’er “Y”, 18 jaar)

“Ik denk dat mevrouw Anya het heeft gedaan want ik ontvang het wel”.

(Ex-amv’er “R”, 19 jaar)

“Ja, ik heb wel iets gehoord van mijn mentor”.

(Ex-amv’er S, 19 jaar)

5.1.4. Eigen verantwoordelijkheid van de ex-amv’ers

Uit de afgenomen interviews met begeleiders, voogden en mentoren komt naar voren dat de meeste jongeren er nog niet aan toe zijn om de stap naar zelfstandigheid te nemen waarbij eigen verantwoordelijkheid centraal staat. Zo is bijvoorbeeld de taalbeheersing niet voldoende. Bovendien was de begeleiding op de woongroep te kort om ze de vaardigheden aan te leren om zelfstandig te kunnen functioneren in onze maatschappij. Een succesvolle stap naar zelfstandigheid hangt af van de zelfredzaamheid van een jongere. Dit proces verschilt per persoon en is afhankelijk van verschillende factoren. De belangrijkste factoren zijn de duur van het verblijf in Nederland, de begeleiding, de taalbeheersing, het denkvermogen en de achtergrondkenmerken.

“Of onze jongeren klaar zijn voor zelfstandig wonen, is heel verschillend. Tot 2016 zaten jongeren eerst in een woongroep om de eerste vaardigheden te leren. Nu komen jongeren die pas drie maanden in Nederland zijn in een kwe, en als ze dan ook nog al bijna 18 jaar zijn, is er te weinig tijd om alles te leren. Ook komen er steeds meer jongeren met verstandelijke beperkingen of trauma's. Daar kun je dus uit opmaken dat veel wat jongeren moeten leren niet voldoende aan bod komt”.

(Vrouwelijke mentor “A”, Jade zorggroep)

“Sommigen zijn klaar, maar dit is eerder uitzondering dan regel. Mijn schatting is dat 20% zichzelf kan redden”.

(Mannelijke voogd “R”, Nidos)

“De obstakels die wij ondervinden zijn dat de huidige kwe-jongeren eigenlijk nog niet genoeg zelfredzaam zijn”.

(Mannelijke mentor “A”, Jade zorggroep)

5.2. Woonsituatie in Deventer

In hoofdstuk drie subparagraaf 3.6. en hoofdstuk vier subparagraaf 4.3. wordt de situatie rondom wonen/huisvesting in kaart gebracht. Hieruit blijkt dat na het bereiken van de achttienjarige leeftijd het de gemeente is die de verantwoordelijkheid draagt om voor een passende huisvesting te zorgen met hulp van woningbouwcorporaties die in de betreffende gemeente een woningvoorraad hebben. In deze paragraaf worden de resultaten van de interviews van ex- amv'ers, mentoren, begeleiders, voogden en contactpersonen van woningbouwcorporaties, studentenhuusvester *Duwo* en particuliere verhuurders in kaart gebracht. De vragen die gesteld zijn, hebben betrekking op de tweede onderzoeksvraag waar het thema woonsituatie centraal staat. Ook worden de effecten van het meerderjarig worden met betrekking tot de woonsituatie nogmaals benoemd en de behoeften van de ex-amv'ers in kaart gebracht. Het literatuur onderzoek geeft aan dat er in het algemeen sprake is van huisvestingproblematiek omdat er onvoldoende woningvoorraad is.

5.2.1. Effecten

Na het bereiken van de achttienjarige leeftijd dient de ex-amv'er de opvang van Nidos te verlaten. Vanwege onvoldoende reguliere woningvoorraad is de ex- amv'er aangewezen op particulier verhuur. De hoge huur en de voorwaarden die de particuliere verhuurders hanteren doet een aanslag op het inkomen en levert de ex-amv'er stress op.

Omdat het in de praktijk niet altijd mogelijk is om voor de achttiende verjaardag de opvang te verlaten, vanwege het ontbreken van vervangende woonruimte, zou de achttien jaar geworden ex-amv'er op straat komen te staan. Daarom is het mogelijk om een verlenging bij Nidos aan te vragen. Op dit moment is er nog een verlenging van maximaal drie maand mogelijk waarbij alleen onderdak geboden wordt.

“Dat is een situatie dat niemand wil. Daarom is het in sommige gemeenten mogelijk dit op te lossen door de huidige opvang te verlengen”.

(Mannelijke voogd “R”, Nidos)

“In de gemeente Deventer is het nu zo dat er een maximale verlenging van drie maanden wordt gehanteerd. De verlenging wordt binnenkort verkort

naar een maand. De ex-amv'er wordt alleen onderdak geboden in de huidige opvang. Hij heeft geen recht meer op begeleiding en financiële steun in het levensonderhoud door Nidos".

(Mannelijke voogd "R", Nidos)

5.2.2. Woningvoorraad

Uit de interviews met woningbouwcorporaties blijkt dat er in Deventer weinig zelfstandige woonruimte beschikbaar is onder de huurprijs van €414,02 (zie paragraaf 3.5.1.).

Woningbouwcorporatie Ieder1 geeft aan dat, waar mogelijk, woningen in deze huurprijsklasse worden aangeboden bij VW. Woningbouwcorporatie Rentree stelt dat er in Deventer op 31 december 2016 in totaal 413 woningen waren met een huurprijs onder €414,02, maar dat er in het jaar 2017 niets beschikbaar is.

"Wij hebben op dit moment geen leegstand; dus er zijn geen woningen beschikbaar voor statushouders/jongeren".

(Contactpersoon "T", woningbouwcorporatie Rentree Deventer)

Het reguliere aanbod van passende woningen voor ex-amv'ers is op dit moment nihil. Daarom zijn deze jongeren aangewezen op kamerverhuur van Duwo of particuliere verhuur. Duwo heeft op dit moment geen kamers beschikbaar voor ex-amv'ers.

"Er zijn kamers beschikbaar vanaf €250 tot boven €400, afhankelijk van grote en ligging. De prijs is inclusief water, gas, elektra en exclusief internet en tv. Er zijn op dit moment geen kamers beschikbaar voor ex-amv'ers".

(Contactpersoon "N", Duwo Deventer)

5.2.3. Particuliere verhuur

Uit de huurovereenkomsten die ex-amv'ers gehuisvest in Deventer hebben, blijkt dat de gemiddelde huurprijs €350,00 is. De bijkomende kosten om een kamer te huren variëren van een maand huur, een maand huur plus borgstelling en/of een maand huur plus borgstelling én administratiekosten.

"De voorwaarden om te kunnen huren is twee maanden huur vooraf betalen. De hoogte van de huurprijs is de hoogte van de borgstelling. Soms verhuur ik via Enra wonen en die rekent nog administratiekosten boven de huur en borg. De hoogte van de administratiekosten is afhankelijk van de huurprijs, meestal een maand huur".

(Particuliere verhuurder "D", Deventer)

Wie in Deventer een goedkope kamer wil huren, kan het beste bij Duwo aankloppen, maar Duwo biedt op dit moment geen kamers meer aan voor de ex-amv'ers. De reden hiervoor is onvoldoende zelfredzaamheid bij deze groep.

"Het komt vaak voor dat de cliënten het gas aan laten staan of de deur openlaten. Met name het gas open laten staan belemmert de veiligheid in de woningen en is onveilig voor alle bewoners. Wat opvalt is dat de vergunninghouders niet precies weten wat zij moeten doen bij noodsituaties. Als het alarm bijvoorbeeld afgaat, blijft de cliënt rustig op zijn kamer zitten en negeert het alarm".

(Contactpersoon mevr. "N", Duwo Deventer)

De mentoren van *Jade zorggroep* en *Pact 18* begeleiden de jongeren zoveel mogelijk met het zoeken naar kamers. De jongeren zijn niet zelfredzaam genoeg en beheersen de Nederlandse taal onvoldoende om zelf op zoek te kunnen gaan naar een kamer.

“Wij begeleiden jongeren zoveel mogelijk met het zoeken naar kamers, bellen, mailen met huiseigenaren, gaan kamers bekijken met jongeren, et cetera. De obstakels die wij ondervinden zijn dat de huidige kwe-jongeren eigenlijk nog niet genoeg zelfredzaam zijn. Ze beheersen de Nederlandse taal slecht en hebben ook financiële problemen. Verscheidene particulieren vragen twee keer de huursom als borg”.

(Vrouwelijke mentor “A”, Jade zorggroep)

Naar de mening van een aantal respondenten laten de aangeboden kamers te wensen over. De kamers zijn naar verhouding duur en van slechte kwaliteit. De hoge huur doet een aanslag op het inkomen en levert de ex-amv’er stress op.

“Kamers die aangeboden worden zijn schaars en duur en soms van zeer slechte kwaliteit. Het samen delen met Nederlandse studenten is vaak ook een probleem omdat er veel gedronken wordt en er discriminatie plaatsvindt in de studentenhuizen”.

(Vrouwelijke mentor “A”, Jade zorggroep)

“Helaas zijn er te weinig kamers, en wat er beschikbaar is, zijn vieze of hele kleine kamers. Jongeren komen met drie anderen in een huis of woning terecht”.

(Mannelijke voogd “R”, Nidos)

“Er is geen keuze omdat er nauwelijks kamers zijn. Dus diegene die een hoge huur heeft, heeft minder leefgeld wat weer stress oplevert”.

(Vrouwelijke begeleider “S”, Vluchtelingenwerk Deventer)

“De staat van sommige kamers is erg slecht en er moet veel gedaan worden om het weer acceptabel te maken”.

(Vrouwelijke mentor “S”, Pact 18)

5.2.4. Behoeften van de ex- amv’ers

De ex-amv’ers bevestigen de bevindingen van de mentoren en begeleiders. Alle vier geven aan niet met vreemden te willen wonen. Zij vinden het huis waar ze wonen niet schoon, en ook vinden ze de kamers klein en duur. Het wonen met anderen vinden de ex-amv’ers niet erg. De behoeften die zij uitspreken zijn een grotere en goedkoper kamer, een schone en veilige leefomgeving, en samen wonen met mensen die zij kennen.

“Niemand ruimt op of maakt iets schoon. Als ik de wc schoonmaak, dan ligt er over een uur weer een sigaret in de wc, as op de grond of plas. Ook de keuken en badkamer worden niet schoongemaakt. Het is niet leuk om zo te wonen”.

(Ex-amv’er “A”, 18 jaar)

“Verder vind ik het prima om met meerdere jongeren in huis te wonen, maar dan moet ik ze kennen”.

(Ex-amv’er “R”, 19 jaar)

“Ik heb behoefte aan een grotere kamer zodat ik een eigen plekje heb. En huisgenoten die ik ken en een schoon en veilig huis”.

(Ex-amv’er “A”, 18 jaar)

“Het huis is vies. We hebben zelfs kakkerlakken in huis”.

(Ex-amv’er “Y”, 18 jaar)

“Ik zou het wel fijn vinden als ik kon eten aan een tafel en zitten op de bank als ik wil lezen of leren. Ik moet alles op mijn bed doen. Het zit niet fijn”.

Ex-amv’er “R”, 19 jaar)

Twee van de ex-amv’ers geven aan zich gediscrimineerd of geïntimideerd te voelen door de medebewoners of de huurbaas. Alle vier ex-amv’ers voelen zich niet prettig of veilig in wat hun thuis zou moeten zijn. De behoefte die zij uitspreken is een thuisgevoel.

“Het gaat niet goed. Ik ben zelfs onlangs gediscrimineerd. Mijn fietsband is leeg geprikt en ik ben bedreigd met de dood omdat ik geen Nederlands paspoort had. Ik heb de politie gebeld maar die deed niet veel. Ik ben nog steeds bang. Ik slaap daar niet graag”.

(Ex-amv’er “R”, 19 jaar)

“Die andere jongen uit Congo maakt foto’s van rotzooi en die stuurt hij naar de huurbaas. Die schreeuwt dan tegen mij en zegt: ik zet je op straat. Maar het is niet eens mijn rotzooi. Ik kook niet eens thuis. En als ik thuis eet, is het meestal een pizza”.

(Ex-amv’er “S”, 19 jaar)

“Ik wil daar weg. Ik voel me daar niet thuis en daar heb ik behoefte aan. Op de Kwe voelde ik me wel thuis”.

(Ex-amv’er “S”, 19 jaar)

De vier geïnterviewde jongeren geven aan de woongroep niet te willen verlaten. Als reden hiervoor noemen zij de hulp die ze daar krijgen en de andere jongeren die zij daar kennen. De behoefte die alle vier uitspreken is een keuze kunnen maken met betrekking tot de woonruimte.

“Er is tegen mij verteld dat ik geen keus had. Ik moest de kamer nemen, anders hadden ze mij op straat gezet. Ik zou ook graag een keus willen hebben. Deze kamer is echt te klein. Er past net een bed en een kast in”.

(Ex-amv’er “A”, 18 jaar)

“Het was makkelijker omdat er mentor was en we waren met jongeren die ik kende. Ik hoefde niet alles zelf te doen en te regelen”.

(Ex-amv’er “A”, 18 jaar)

5.3. Financiële situatie

In hoofdstuk drie is beschreven op welke inkomensvoorzieningen een ex-amv'er recht heeft en wat de hoogte daarvan is. In deze paragraaf worden de resultaten van de interviews van ex-amv'ers, mentoren, begeleiders, voogden en contactpersonen van de gemeente Deventer in kaart gebracht. De vragen die gesteld zijn, hebben betrekking op de derde onderzoeksvraag namelijk: Welke effecten heeft het meerderjarig worden voor wat betreft de financiële situatie en lijdt het tot schuldproblemen. Tot slot worden de behoeften van de ex-amv'er in kaart gebracht.

In zijn algemeenheid vinden de ex-amv'ers dat ze te weinig geld hebben voor levensonderhoud. Zij zeggen elke maand geld te moeten lenen van vrienden en soms van hun mentor. In het algemeen vinden de ex-amv'ers dat ze goed om kunnen gaan met geld, maar er te weinig van hebben. De manier van uitbetaling per maand vinden de ex-amv'ers lastig. Een van de ex-amv'ers geeft aan hogere schulden te hebben dan alleen schulden gemaakt voor eten. Opvallend is dat een van de ex-amv'ers niet weet wie zijn vaste lasten betaalt.

“Ik betaal geen rekeningen. Ik krijg 200 euro om te eten en voor kleding per maand. Beter is als ik mijn geld per week ontvang want dat was ik gewend en nu heb ik er moeite mee”.

(Ex-amv'er "A", 18 jaar)

“Ik heb te weinig geld. Week geld was makkelijker op de Kwe. Ik kon niet alles in een keer opmaken. Soms leen ik van vrienden en soms van mevrouw Anya. Ook kleding van de jongens wordt geleend; zo doen we het vaak”.

(Ex-amv'er "S", 19 jaar)

“Ja, elke maand kom ik tekort. Bij vrienden ik moet veel per maand lenen om eten te kunnen kopen. Of ik ga dan bij vrienden eten die geld hebben”.

(Ex-amv'er "Y", 18 jaar)

“Ja, ik heb een hoge schuld bij Duo en betaal 160 euro per maand terug. Ik heb ook een schuld bij de gemeente. Ooit heb ik iets besteld op internet en daar moet ik nu nog 20 euro per maand van terug betalen”.

(Ex-amv'er "S", 19 jaar)

“Ik vind het niet moeilijk om zuinig te leven. Ik kan met weinig geld rondkomen maar met 100 euro per maand lukt het echt niet”.

(Ex-amv'er "S", 19 jaar)

Opvallend is dat een van de ex-amv'ers aangeeft minder te zijn gaan lenen sinds zijn familie in Deventer woont.

“Soms moest ik geld lenen om te kunnen eten, maar mijn tante woont nu in Deventer en ik kan ook bij haar eten. Dus ik maak zelden schulden. Nu heb ik geen schulden. Als mijn familie hier niet was, was het veel moeilijker geweest”.

(Ex-amv'er "R", 19 jaar)

5.3.1. Effecten

Op het moment dat een amv'er achttien jaar is geworden stopt per direct de financiële steun door Nidos. De ex-amv'er kan beroep doen op de reguliere inkomensvoorzieningen zoals studiefinanciering of op (bijzondere) bijstand en inkomensafhankelijke regelingen zoals huur- en zorgtoeslag. Recht hebben op en de hoogte van een van de hierboven genoemde regelingen is afhankelijk van de persoonlijke situatie en is uitgebreid in hoofdstuk drie beschreven.

Uit de interviews is gebleken dat er een gat van vier weken of langer ontstaat op het moment dat een jongere achttien jaar wordt. Ook de meldingsdatum bij Jongerenloket Deventer is van belang. In sommige gevallen gaat het tijdig aanmelden bij Jongerenloket fout, waardoor de ingangsdatum van de uitkering te laat plaats vindt, met als gevolg dat de ex-amv'er minder geld ontvangt.

“De meldingsdatum is erg belangrijk. Een uitkering kan niet eerder ingaan dan die meldingsdatum. Vier weken voordat een jongere 18 wordt, moet hij aangemeld worden bij Jongerenloket. De uitbetaaldatum is aan het eind van de maand dat iemand 18 jaar geworden is”.

(Contactpersoon Jongerenloket Deventer)

“Bij andere cliënten waren dingen als een uitkering, kamer overdracht et cetera niet geregeld”.

(Vrouwelijke begeleider “S”, Vluchtelingenwerk Deventer)

“Het regelen van geld ging niet goed. Het duurde echt heel lang voordat ik iets kreeg om spullen te kunnen kopen. Ik had geen geld om eten te kopen en geen matras, Het was echt niet leuk”.

(Ex-amv'er “R”, 19 jaar)

“De jongeren moeten in het begin veel geld lenen om de eerste maand door te kunnen komen”.

(Vrouwelijke mentor “S”, Pact 18)

Wat betreft het werk/bijverdienen willen de ex-amv'ers zowel betaald als vrijwilligerswerk verrichten. Hun voorkeur gaat uit naar betaald werk omdat ze geld kunnen bijverdienen. Er zijn echter onduidelijkheden voor de ex- amv'er voor wat het bijverdienen betreft.

“Ja waarom niet. Maar ik heb liever gewoon werk waar ik geld mee kan verdienen om eten te kunnen kopen”.

(Ex-amv'er “S”, 19 jaar)

“Ook de onduidelijkheid/oneerlijkheid over studiefinanciering en een bijstandsuitkering. De jongeren met studiefinanciering mogen bijverdienen en dat is zeer stimulerend om een baantje te zoeken waardoor je weer ervaring op doet en je taal verbeterd. De jongeren met een uitkering moeten hun inkomsten opgeven en worden dan gekort. Geen stimulans dus ook geen ervaring of verbetering in de taal”.

(Vrouwelijke begeleider “S”, Vluchtelingenwerk Deventer)

5.3.2. Inrichtingskrediet

Alle ex-amv'ers hebben recht op het inrichtingskrediet. In hoofdstuk drie paragraaf 3.4.3. is beschreven wat de hoogte en wat de aflossing van het inrichtingskrediet per maand is. Uit de interviews valt op te maken dat het inrichtingskrediet gebruikt wordt om verschillende kosten te betalen en niet voor het inrichten van een kamer. Bovendien valt op dat de hoogte van het inrichtingskrediet voor kamers kan verschillen.

“Er zijn ook andere dingen van betaald, maar wat precies, weet ik niet. Ik heb alleen een bed en kast kunnen kopen”.

(Ex-amv'er "R", 19 jaar)

“Het was iets van 1500 euro. Het was niet voldoende ik hield van het geld weinig over. Ik heb een bed en kast kunnen kopen. Ik heb geen vloerbedekking en geen tv. Dat zou ik nog graag willen hebben, maar daar heb ik geen geld voor”.

(Ex-amv'er "S", 19 jaar)

“Van het kredietbedrag worden de kosten voor de huur en eventueel borg en administratiekosten ingehouden, maar ook de zorgverzekering en onvoorzienbare kosten van 250 euro”.

(Medewerker Budget Advies Bureau Deventer)

“Een cliënt van mij van 21 jaar (huurt een kamer) heeft een inrichtingskrediet van € 3.900,00 euro gekregen”.

(Mannelijke begeleider "T", Vluchtelingenwerk Deventer)

“Het inrichtingskrediet, hou er over op, ik schaam me iedere keer weer voor, kromme tenen en grijze haren. Een en al onduidelijkheid. Belachelijk. Gewoon geld geven voor hun inrichting, ze ondersteunen met de aanschaf en bonnen afgeven zodat het geld wordt gebruikt waar het voor bedoeld is”.

(Vrouwelijke begeleider "S", Vluchtelingenwerk Deventer)

5.3.3. Effecten

Bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd ontstaat er een financieel gat van minimaal 4 weken wat maakt dat de ex-amv'er gelijk met financiële problemen te maken krijgt. Er vindt wijziging plaats in de betaaldaten van het inkomen van een maal per week naar een maal per maand. Er blijft geen budget over om de kamer naar behoren in te richten. Bovendien betalen zij maandelijks de aflossing van het krediet terug. Dit leidt ertoe dat er minder budget voor levensonderhoud beschikbaar is.

5.3.4. Behoeften van de ex-amv'ers

Het financiële gat dat ontstaat bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd moet worden gedicht om te voorkomen dat de ex-amv'er direct in schuldproblemen komt. Er is behoefte aan een andere vorm van uitbetaling van het inkomen of het aanleren van budgetvaardigheden. De volgende behoefte die de ex-amv'er heeft is om de hoogte van het inrichtingskrediet aan te passen naar verhouding van de gemaakte kosten die de ex-amv'er heeft om een kamer te kunnen huren. Er is behoefte aan een budget waarmee een kamer ingericht kan worden

5.4. Begeleiding

In subparagraaf 3.7. wordt beschreven uit welke aspecten de begeleiding van de minderjarige en de meerderjarige bestaat. In deze paragraaf worden de resultaten van de interviews van ex-amv'ers, mentoren, begeleiders en voogden in kaart gebracht. De vragen die gesteld zijn, hebben betrekking op de vierde en vijfde onderzoeksvraag.

5.4.1. Effecten

De begeleiding van de minderjarige verschilt met de begeleiding van de meerderjarige. Het verschil zit hem in de intensiteit en continuïteit van de begeleiding en de inhoud hiervan. Een belangrijk aspect is de overdracht van de amv'er naar de vervolgbegeleider van VW. In de volgende subparagraaf worden de belangrijkste aspecten van de begeleiding belicht door het afnemen van interviews met de begeleiders die direct betrokken zijn of betrokken zijn geweest bij de begeleiding van de in dit onderzoek geïnterviewde ex-amv'ers.

5.4.2. Overdracht

Als een jongere achttien jaar wordt, vindt een overdracht van *Nidos* naar VW plaats. De maatschappelijke begeleiding gaat pas van start wanneer een jongere achttien jaar is geworden en huisvesting heeft (zie paragraaf 3.6.). Tot die tijd valt de jongere onder de verantwoordelijkheid van *Nidos*.

Om een beter beeld te krijgen over het verloop van de overdracht zijn voogden en begeleiders van VW geïnterviewd. Uit de resultaten blijkt dat de overgang niet vlekkeloos verloopt, wat voor de jongeren nadelig kan zijn. De begeleiders van VW missen de betrokkenheid van de mentoren van *Pact 18* en *Nidos* en geven aan dat de overdracht moeizaam verloopt. Er zijn onduidelijkheden over wie met welke taken belast is. De mentoren en voogden geven op hun beurt aan dat VW eerder betrokken moet zijn bij een jongere en dat een vaste contactpersoon wenselijk is.

“De overdracht verliep moeizaam. Nidos liet veel over aan de mentoren van Jade en Pact 18. Alleen de overdracht van “N” verliep vlekkeloos. Bij andere cliënten waren dingen als een uitkering regelen, kameroverdracht en andere zaken niet geregeld en kwam deze taak geheel bij de vrijwilligers van VW terecht. Ook een verslag over de cliënt werd soms wel en soms niet gegeven. Dat was vooral zeer vervelend bij een cliënt met een grote problematiek. Nidos was slecht bereikbaar”.

(Vrouwelijke begeleider “S”, Vluchtelingenwerk Deventer)

“Dingen die niet goed geregeld zijn, slordig. Pact 18 verwijst naar Nidos en andersom qua taken. Vaak is het dus erg onduidelijk voor mij bij wie ik moet zijn en heb ik zelf vaak van alles zitten regelen omdat het dan snel moest gebeuren”.

(Vrouwelijke begeleider “M”, Vluchtelingenwerk Deventer)

5.4.3. Begeleiding amv'ers

De begeleiding in een Kwe bedraagt gemiddeld vijf tot zes uur per week per jongere. Die tijd wordt door de mentoren als te beperkt ervaren. De begeleidingsvorm vinden de mentoren en de amv'ers goed. Mentoren geven aan dat ook na de achttiende verjaardag er een begeleidingsvorm zoals in een Kwe aangeboden moeten worden. Ze zien vaak dat jongeren in financiële problemen komen en in een isolement belanden. Bovendien komen er steeds meer jongeren met verstandelijke beperking en/of trauma's.

“Nu komen jongeren die pas drie maanden in Nederland zijn in een kwe, en als ze dan bijna 18 jaar zijn, is er te weinig tijd om alles te leren. Ook komen er steeds meer jongeren met verstandelijke beperkingen of trauma's. Daar kun je dus uit opmaken dat veel wat jongeren moeten leren niet voldoende aan bod komt”.

(Vrouwelijke mentor “A”, Jade zorggroep)

“De gemiddelde tijd die wij kunnen besteden aan een jongere is 5-6 uur per week, erg weinig als ze nog helemaal nieuw zijn hier en nog geen of bijna geen Nederlands spreken. Persoonlijk vind ik de kwe opvang een goede formule. Wel zou ik er meer begeleiding op willen hebben, maar je begrijpt dat dit een kwestie van geld is. Vaak komen jongeren na hun achttiende jaar met hun vragen nog terug bij hun oude mentor. Ik begrijp dit wel omdat ik vind dat de jongeren eigenlijk na hun achttiende ook nog begeleid moeten worden om te kijken naar zaken als school, hoe gaat het zo op jezelf, en hoe gaat het met geld en rekeningen”.

(Vrouwelijke mentor “A”, Jade zorggroep)

“Dagelijks zien/spreken de jongeren mentoren als ze thuis zijn. En mochten ze iemand op andere momenten nodig hebben, dan kunnen ze naar de groep bellen of komen. Het algemene nummer is 24 uur bereikbaar voor alle jongeren”.

(Vrouwelijke mentor “S”, Pact 18)

“Ik vond het leuk. Mevrouw Anya was er wel vaak voor ons”.

(Ex-amv'er “S”, 19 jaar)

“Ik weet wel dat we veel jongeren uit het oog verliezen en dat sommigen in een isolement terecht komen. Ik voorzie hierin problemen op termijn in de gemeente. Verder zien we in de culturen dat ze zorg dragen voor elkaar en dat is fijn om te weten”.

(Vrouwelijke mentor “S”, Pact 18)

“Financieel en emotionele verwaarlozing. Meer kan ik er niet aan toevoegen”.

(Voogd “G”, Nidos)

Opvallend is dat het per ex-amv'er verschilt of er nog contact is met de mentor. De ex-amv'ers die worden begeleid door *Jade zorggroep* houden wel contact met de mentoren, maar de ex-amv'ers begeleid door *Pact 18* doen dat niet.

“Ja ik heb nog veel contact met mevrouw Anya. Als ik niet naar Vluchtelingenwerk kan, ga ik naar Jade. Ik ga haar ook vaak opzoeken, ook al heb ik geen hulp nodig”.

(Ex-amv'er “S”, 19 jaar)

“Nee ik heb geen contact meer met de mentor”.

(Ex-amv'er “A”, 18 jaar)

5.4.4. Begeleiding bij overdracht

Bij de overgang naar meerderjarigheid zijn drie partijen betrokken: de mentoren en voogden die verantwoordelijk zijn voor de begeleiding en praktische hulp aan minderjarigen, en de begeleiders van VW die de zaak overnemen (zie paragraaf 5.2.). De mentoren en voogden vinden het moeilijk om alles goed op elkaar af te stemmen. Opvallend is dat er door begeleiders van VW weinig betrokkenheid van *Pact 18* wordt ervaren.

“Het is moeilijk om alles op elkaar af te stemmen, de uitkering, lening et cetera. Financieel is het lastig om de eerste periode te overbruggen”.
(Mannelijke voogd “R”, Nidos)

“Ik mis vaak betrokkenheid. Een mentor die gewoon helemaal niet reageert op mijn mails met vragen over de jongeren, of met de vraag om te evalueren en af te spreken. Een mentor die me zegt dingen niet te kunnen doen omdat hij moest studeren”.
(Vrouwelijke begeleider “M”, Vluchtelingenwerk Deventer)

5.4.5. Begeleiding ex- amv'ers

De begeleiding van de ex-amv'er wordt op dit moment gedaan door vrijwilligers van VW. Er wordt per jongere gekeken hoeveel begeleiding hij per week nodig heeft en wat mogelijk is daarna wordt een passende begeleider aangewezen. In de opstartfase van ongeveer 2 maanden is de begeleiding intensief in de vorm van regelwerk en daarna wordt dit langzaam afgebouwd. De begeleiding vindt een keer per week plaats, daarna een keer in twee weken en op het einde alleen op verzoek van de jongeren. Tot slot is er duidelijk behoefte aan een dagelijkse structuur. Het dag- en nachtritme is verstoord en zorgt voor schoolverzuim.

“In het algemeen ben ik een aantal uren per week vrijwillig met jongeren bezig, zeker in het begin als van alles mis gaat. Jammer genoeg gaat het om praktische zaken in plaats van dat je echt iemand leert kennen en kunt begeleiden”.
(Vrouwelijke begeleider “M”, Vluchtelingenwerk Deventer)

“Als alles loopt, na ongeveer 2 maanden, zie ik in het begin een jongere een keer per week. Daarna wordt het afgebouwd na een keer per twee weken of per maand. Op het eind van het begeleidingstraject van achttien maanden zie ik de jongere alleen op verzoek”.
(Vrouwelijke begeleider “M”, Vluchtelingenwerk Deventer)

De begeleiders van VW maken zich zorgen over de ex-amv'ers en spreken de behoefte uit om meer tijd en aandacht te kunnen geven aan de jongeren. De jongeren zitten met schuldproblemen, gaan onregelmatig naar school en de woon- en leefomgeving is vaak niet veilig genoeg.

“Mijn behoefte? Eigenlijk alles wat je ook je eigen kind wil geven. Een hand, iemand die even naast ze loopt, steun, meedenken, overleggen en duidelijkheid”.
(Vrouwelijke begeleider “S”, Vluchtelingenwerk Deventer)

“Het naar school gaan gaat niet goed. Veel jongeren spijbelen op school en ik krijg regelmatig meldingen van verzuim. Ik zou niet weten wat ik hieraan

zou moeten doen. Ik bespreek het met hen en leg de consequenties uit, maar blijkbaar hebben ze iets anders nodig dan alleen dat. Ik zou pleiten voor kamerbegeleiding”.

(Vrouwelijke begeleider”M”, Vluchtelingenwerk Deventer)

Dit komt ook uit de interviews met de ex-amv’ers naar voren. Zij geven aan moeite te hebben met het opstaan om naar school te gaan waardoor verzuimd wordt.

“Beter slapen of iemand die mij wakker maakt. Ik kan het soms echt niet om op te staan omdat ik zo moe ben”.

(Ex-amv’er “S”, 19 jaar)

5.4.6. Dagbesteding, sociaal netwerk en maatschappelijke participatie

De ex-amv’ers volgen een opleiding om het aangaan van sociale contacten te leren, om dagbesteding te vinden en maatschappelijk te kunnen participeren. Het gaat om een inburgeringscursus of een Mbo opleiding niveau één. Zij geven aan het leuk te vinden op school, maar moeite te hebben met het opstaan. Vrijwel alle ex-amv’ers vinden dat ze genoeg vrienden hebben, en in het algemeen hebben ze ook Nederlandse kennissen. Zij spreken niet de behoefte uit om meer Nederlandse vrienden te willen. De reden hiervoor is dat zij zich niet begrepen voelen. De ex-amv’ers geven aan het niet erg te vinden om vrijwilligerswerk te doen, maar willen liever geld verdienen met een bijbaantje. In hun vrije tijd zijn ze veel bezig met sporten, vooral met voetballen. De verveling slaat vaak toe in het weekend als er geen school is en er is duidelijk behoefte aan activiteiten buiten de schooltijden, in het weekend en tijdens de schoolvakanties.

“Ik heb niet veel Nederlandse kennissen. Ik ken er een paar”.

(Ex-amv’er “R”, 19 jaar)

“Ik weet het niet, met de Nederlanders. Het is net alsof ze mij niet begrijpen”.

(Ex-amv’er “R”, 19 jaar)

“Ja waarom niet. Maar ik heb liever gewoon werk waar ik geld mee kan verdienen om eten te kunnen kopen”.

(Ex-amv’er “S”, 19 jaar)

“In mijn vrije tijd hou ik van sporten, voetballen en met vrienden afspreken, met mijn landgenoten. We zijn bijna altijd samen. Ik verveel me vaak in het weekend en ook in de vakantie. Ik zou meer activiteiten buiten de school om willen doen”.

(Ex-amv’er “Y”, 18 jaar)

5.4.7. Behoeften van de ex-amv’ers

De ex-amv’ers spreken de behoefte uit om vaker contact te hebben met de begeleider. Ze geven de voorkeur aan persoonlijk contact of per WhatsApp. Ook willen zij meer begeleiding bij het huishouden. Alle vier ondervraagde ex-amv’ers geven aan hulp te hebben gemist bij praktische zaken rondom het verhuizen. In subparagraaf 5.2.3. over behoeften met betrekking tot wonen wordt door alle vier ex-amv’ers de behoefte uitgesproken tot begeleidend wonen zoals in de Kwe waar zij gewoond hebben. Als reden hiervoor noemen zij de hulp die ze daar direct kregen en de andere jongeren die zij daar kennen.

De behoeften die de ex-amv'ers uitspreken met betrekking tot het thema dagbesteding, sociaalnetwerk en maatschappelijke participatie is de behoefte aan (sport) activiteiten buiten de schooltijden, in het weekend en tijdens de vakanties omdat dan de verveling toeslaat. De behoefte aan dagelijkse structuur om schoolverzuim te voorkomen is ook sterk aanwezig. Er is sprake van een verstoord dag – en nachtritme en dit kan verschillende oorzaken hebben. Ook de behoefte aan betaald werk is indirect af te leiden uit de interviews.

“Elke dag de mogelijkheid hebben om iemand te spreken als ik het nodig heb. Dat zou ik graag willen, maar dat kan nu niet. Ik zit op school soms tot 4 uur en dan is Vluchtelingenwerk dicht. Vrijdag ben ik vaak vrij, maar dan is Vluchtelingenwerk ook dicht”.

(Ex-amv'er “Y”, 18 jaar)

“Ik mis iemand waar ik mee kan praten over mijn school, familie en andere dingen”.

(Ex-amv'er “R”, 19 jaar)

“Ik zou heel graag meer hulp willen hebben bij het verhuizen en opstarten. Meer mogelijkheden om iemand te spreken als het nodig is zou ook heel fijn zijn. Bijvoorbeeld via WhatsApp”.

(Ex-amv'er “Y”, 18 jaar)

“Het regelen van de verhuizing was moeilijk. Als ik mevrouw Anya niet kende; hoe moest ik het allemaal zelf vervoeren? Ik zou willen dat er mensen waren die mij hadden geholpen met zoeken naar spullen en hadden geholpen met verhuizen”.

(Ex-amv'er “R”, 19 jaar)

5.5. Dienstenpakket van Vluchtelingenwerk Deventer en de behoeften van de ex-amv'ers

In subparagraaf 3.7. wordt beschreven uit welke aspecten de begeleiding van VW van de ex-amv'ers bestaat. In deze paragraaf worden de resultaten van de interviews van de ex-amv'ers met betrekking tot hun behoeften vergeleken met het dienstenpakket van VW om de vijfde en laatste onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. Hierbij worden ook de resultaten uit hoofdstuk 5 met betrekking tot voorzieningen, huisvesting, financiële situatie en de begeleiding betrokken.

De begeleiding van VW bestaat vooral uit praktische zaken in de vorm van ondersteuning en coaching bij het regelwerk dat betrekking heeft op alles wat er komt kijken bij huisvesting, zorg, werk, inkomen, onderwijs en de overige basisvoorzieningen. Hierbij wordt uitgegaan van de eigen verantwoordelijkheid van de ex-amv'er. Uit de afgenomen interviews met begeleiders, voogden en mentoren komt naar voren dat de meeste jongeren er nog niet aan toe zijn om de stap naar zelfstandigheid te nemen waarbij de eigen verantwoordelijkheid centraal staat. Dit komt min of meer door het te kort aan vaardigheden om zelfstandig te kunnen functioneren in onze maatschappij. Bovendien kan er sprake zijn van jongeren met een verstandelijke beperking of trauma's waar adequate hulp van deskundigen wenselijk is. De intensiteit van de begeleiding verschilt per begeleider. Uit de interviews kan worden opgemerkt dat in de opstartfase van ongeveer 2 maanden de begeleiding intensief is. De begeleiding bestaat op dat moment vooral uit regelwerk. Daarna wordt het langzaam afgebouwd. Het contactmoment is ongeveer een keer per week, daarna een keer in twee weken en op het einde alleen op verzoek van de jongeren.

5.6. Analyse van de resultaten

In deze paragraaf worden de resultaten naast de bevindingen uit het literatuuronderzoek en of juridisch kader gezet. Er wordt naar overeenkomsten of verschillen gezocht.

Voorzieningen

Om de complexiteit van de regelgeving te begrijpen, is de beheersing van de Nederlandse taal een basisvoorwaarde. Ook de vaardigheden die iemand bezit, spelen een belangrijke rol. Daarbij dient rekening gehouden te worden met mogelijke verstandelijke beperkingen of trauma's (zie paragraaf 5.4.3 en 4.1.4.).

De ex-amv'er is op zichzelf aangewezen en kan op niemand terugvallen. Het ontbreken van dagelijkse ondersteuning door een volwassene maakt dat hij een beroep moet doen op de reguliere voorzieningen en hulpverlening. De jongeren hebben veel meer ondersteuning nodig dan de instellingen eigenlijk kunnen bieden. Bovendien vindt de ex-amv'er het moeilijk om zijn hulpvraag uit te leggen. Dit komt hoofdzakelijk door de taalbarrière en cultuurverschillen (zie subparagraaf 4.2.1.). Passende voorlichting en adequate hulp spelen een belangrijke rol. In de literatuur is over de voorlichting en overdracht niets te vinden. Wel zegt de theorie iets over de adequaatheid van de dienstverlening (zie subparagraaf 4.2.1.). De mate van deskundigheid, professionaliteit en betrokkenheid van de begeleider verschilt waardoor de voorlichting en overdracht niet correct of passend plaatsvindt (zie subparagraaf 5.4.2.).

Zelfredzaamheid versus eigenverantwoordelijkheid

De ex-amv'ers zijn in het algemeen nog niet zelfredzaam genoeg om volwaardig deel te nemen aan de samenleving en zo zelfstandig mogelijk te leven. Het is eerder uitzondering dan regel dat een ex-amv'er het zonder passende hulp kan (zie paragraaf 5.1.). Dit is ook uit de interviews af te leiden met studentenhuisvester *Duwo*. Deze geeft aan dat de mate van zelfredzaamheid van de ex-amv'ers onvoldoende is om in een studentenhuus te kunnen functioneren. Door de vaardigheden die ontbreken ontstaan er regelmatig levensgevaarlijke situaties (5.2.2.). Er is meer steun en tijd nodig om deze jongeren vaardigheden aan te leren om zelfstandig te kunnen functioneren en eigen verantwoordelijkheid te kunnen dragen (zie subparagraaf 4.4.1.). De taalbarrière maakt het leerproces moeilijker. De beheersing van de Nederlandse taal is een voorwaarde om deel te kunnen nemen aan onze samenleving (zie subparagraaf 4.4.2.). Daarnaast spelen de achtergrondkenmerken zoals leeftijd, opleiding, opvoeding (zie subparagraaf 4.1.3.) en de psychische gesteldheid een belangrijke rol (zie subparagraaf 4.1.2.).

Woonsituatie

Dat er in het algemeen sprake is van huisvestingsproblematiek van de ex-amv'ers, wordt in de literatuur (zie subparagraaf 4.3.1.) bevestigd. In de gemeente Deventer is het niet anders. De woningbouwcorporaties hebben onvoldoende of geen passend woningaanbod voor ex-amv'ers, die als gevolg hiervan aangewezen zijn op particuliere verhuur. Studentenhuisvester *Duwo* biedt geen studentenkamers meer aan omdat de mate van zelfredzaam onvoldoende is hetgeen voor levensgevaarlijke situaties in studentenhuizen zorgt (5.2.2.). De ex-amv'ers ondervinden in het algemeen dus ernstige problemen bij het vinden van woonruimte (zie subparagraaf 4.3.1.). Bovendien is de staat van de kamers niet altijd veilig en schoon genoeg om voor een verantwoorde leefomgeving te zorgen. Dit kan leiden tot schrijnende situaties en in ernstige gevallen zelfs tot uitbuiting, intimidatie en discriminatie (zie subparagraaf 4.3.1.). Dit blijkt ook uit de interviews in dit onderzoek.

Het literatuuronderzoek laat zien dat jongeren in Nederland gemiddeld drieëntwintig jaar zijn wanneer zij het ouderlijk huis verlaten. Dat jongeren tegenwoordig langer thuis blijven, heeft

vaak financiële redenen (zie subparagraaf 4.3.2). De ex-amv'er wordt bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd gedwongen om op zichzelf te gaan wonen. Er is geen keuze, ook al is er een duidelijke behoefte aan ondersteuning van een volwassene. De jongeren starten met een grote achterstand en hebben veel steun nodig om mee te kunnen komen in onze samenleving (zie paragraaf 4.4.).

De behoefte die de ex-amv'er uitspreekt ten opzichte van woonruimte is een betaalbare, ruime en schone kamer in een huis met kennissen en vrienden. De behoefte om met kennissen of vrienden samen te wonen wordt ook gevoed door discriminatie en intimidatiegevoelens die de ex-amv'ers ondervinden in studenten- en particuliere huizen. Dit komt ook duidelijk naar voren in de literatuur (zie subparagraaf 4.3.1.).

Financiële situatie

In het algemeen komen de ex-amv'ers systematisch geld te kort en kampen ze met financiële problemen. Buiten de vaste lasten is er een budget nodig voor eten, drinken, kleding en telefoonkosten (zie subparagraaf 4.2.2.). Dit budget heeft de ex-amv'er in het algemeen niet. Hij leent elke maand geld om in het levensonderhoud te kunnen voorzien. Het inkomen dat de ex-amv'er per maand ontvangt weet hij niet te budgetteren omdat de ex-amv'er gewend is wekelijks zijn eet- en kleedgeld te ontvangen. Deze situatie leidt tot een vicieuze cirkel van schulden. Bovendien is de financiële situatie voor de ex-amv'er niet altijd gelijk. In de literatuur is hierover niets te vinden, maar de verschillen zijn af te leiden uit de hoogte van de studiefinanciering (zie subparagraaf 3.4.1.), mogelijke verschillen in de hoogte van het inrichtingskrediet en de mogelijkheid om bij te verdienen (zie subparagraaf 3.3.2.).

De complexiteit van de regelgeving is niet alleen voor de ex-amv'er moeilijk te begrijpen (zie subparagraaf 5.4.4.). De taalbarrière en onvoldoende kennis van de procedures van de Nederlandse instanties vormt een grote belemmering voor de ex-amv'er. Het belang van adequate hulp en begeleiding voor en na het bereiken van de achttienjarige leeftijd wordt hierdoor groot (zie subparagraaf 4.2.1.). Juist die begeleiding die door zijn voogd of mentor gedaan moet worden verloopt niet altijd vlekkeloos en dat zorgt voor meer financiële problemen (zie paragraaf 5.4.2.). De financiële situatie stabiliseert wanneer er sprake is van de aanwezigheid van de familie in de omgeving. Het belang van steun kan min of meer worden afgeleid uit het literatuuronderzoek. Het ontbreken van de ouderlijke zorg maakt dat vele jongeren meer ondersteuning nodig hebben dan instellingen eigenlijk kunnen bieden.

Begeleiding

De begeleiding die een minderjarige krijgt, verschilt van de begeleiding die een meerderjarige krijgt. Dat onderscheid zit vooral in de intensiteit en continuïteit, maar ook in de inhoud van de begeleiding. Uit het literatuur onderzoek en de resultaten uit de interviews komt naar voren dat het begeleidingstraject afhangt van verschillende factoren. De belangrijkste factoren zijn de duur van het verblijf, de begeleiding in Nederland, de taalbeheersing, het denkvermogen en de achtergrondkenmerken van de ex-amv'er (zie paragraaf 4.1.). Ook wordt in het literatuur onderzoek het belang van deskundigheid, professionaliteit en betrokkenheid van de begeleiders benadrukt. Uit het literatuuronderzoek blijkt dat het onderlinge vertrouwen ook van invloed is (zie paragraaf 4.4.). Het creëren van een vertrouwensband met een jongere kan enige tijd in beslag nemen. De aspecten die hierin een rol spelen zijn de duur van de begeleiding en het al dan niet hebben van een vaste begeleider. Dit is ook indirect af te leiden uit de interviews.

Intensiteit van de begeleiding

De begeleiding in de woongroep bedraagt vier en twintig uur per week, gemiddeld vijf tot zes uur per jongere per week en bestaat veelal uit persoonlijk contact en begeleiding op de woongroep (zie paragraaf 3.7.). De begeleiding van VW bestaat vooral uit praktische zaken (zie paragraaf 3.7.) en is met name tijdens de overdrachtsperiode intensief (zie subparagraaf 5.4.2.). In het begin worden vooral zaken afgehandeld die door de mentoren of voogden niet zijn geregeld. Het begeleidingstraject duurt op dit moment 18 maanden. De opstartfase duurt ongeveer 2 maanden. Daarna is er een keer per week of een keer in twee weken een contactmoment met de ex-amv'er. Aan het einde van het begeleidingstraject alleen op verzoek van de ex-amv'er.

De overdracht

Om een goede start te kunnen maken na het bereiken van de achttienjarige leeftijd, is een goede overdracht cruciaal. De mentoren en voogden zijn verantwoordelijk voor de begeleiding van en praktische hulp aan de jongeren. Zij geven aan moeilijkheden te ondervinden bij het regelen van praktische zaken alsmede problemen om zaken goed op elkaar af te stemmen. Dit is ook uit het literatuuronderzoek af te leiden waarin de toegankelijkheid van de voorzieningen een aandachtspunt is (zie subparagraaf 4.2.1.).

Tijdens de overdracht ontbreekt afstemming met betrokken partijen. Uit de interviews komt naar voren dat de mentoren van *Pact 18* in hun professionaliteit, deskundigheid en betrokkenheid tekort schieten (zie subparagraaf 5.4.2.). Uit de literatuur blijkt dat het van groot belang is dat de begeleider over specifieke kennis en competenties beschikt om deze jongeren adequaat te kunnen begeleiden.

Dagbesteding, sociaal netwerk en maatschappelijke participatie

De ex-amv'er is leerplichtig of inburgeringsplichtig (zie subparagraaf 3.3.3) en volgt een mbo opleiding of inburgeringscursus. Gebleken is dat de ex-amv'er moeite heeft met het opstaan en dus regelmatig verzuimt op school. Het onderzoek laat zien dat de ex-amv'er last heeft van slapeloosheid en vermoeidheid. Uit de literatuur komt naar voren dat de jongeren tijdens de vlucht schokkende ervaringen kunnen hebben opgedaan. Dit kan tot trauma's en psychische problemen leiden (zie subparagraaf 4.1.2.). Ook kan er sprake zijn van een verstoord dag- en nachtritme waardoor een duidelijke dagstructuur ontbreekt. Dit komt ook naar voren in de interviews met de ex-amv'ers en hun begeleiders.

Over het algemeen heeft de ex-amv'er een voorkeur voor betaald werk, wat niet betekent dat er een afkeer is voor vrijwilligerswerk. De voorkeur voor betaald werk komt min of meer door het gebrek aan financiële middelen (zie subparagraaf 5.4.6.). Gebleken is dat het voor een ex-amv'er met studiefinanciering mogelijk is om bij te verdienen. Dat werkt stimulerend en zorgt voor werkervaring, verbetering van de Nederlandse taal en vergroting van het sociaal netwerk. Een ex-amv'er met een uitkering moet daarentegen zijn inkomsten opgeven en wordt gekort. Er is geen prikkel om te gaan werken, zodoende wordt er geen werkervaring opgedaan en is er ook geen verbetering in de taal of vergroting van het sociale netwerk op de werkvloer (zie paragraaf 5.3.1.). Uit de literatuur is dit indirect af te leiden door de samenhang tussen zelfredzaamheid en taal, taal en sociaal netwerk, maar ook taal en welzijn en participatie (zie paragraaf 4.4.).

Uit het literatuuronderzoek komt naar voren dat de ex-amv'ers vaak eenzaam zijn en dat hun isolement hierdoor extra groot is (zie subparagraaf 4.4.1.). Dit beeld komt echter niet naar voren uit de afgenomen interviews. De ex-amv'er vindt dat hij genoeg vrienden heeft. Dit zijn

over het algemeen landgenoten waar hij op kan rekenen en een beroep op kan doen (zie subparagraaf 5.4.6.). Gebleken is dat de Eritrese ex-amv'ers zorg voor elkaar dragen (zie subparagraaf 5.4.1.). De ex-amv'er komt uit een "Wij"-cultuur waar zorg voor elkaar dragen centraal staat (zie paragraaf 4.4.).

De ex-amv'ers hebben over het algemeen een paar Nederlandse kennissen of vrienden, maar er is ook geen duidelijke behoefte aan nog meer Nederlandse vrienden. Dit komt doordat de ex-amv'er zich niet begrepen voelt. De cultuurverschillen, de taalbarrière en een gebrekkig vertrouwen kunnen het contact met Nederlanders belemmeren, waardoor de participatie in onze samenleving langzamer verloopt. Bovendien heeft een ex-amv'er minder of geen steunende figuren om zich heen ten opzichte van Nederlandse jongeren (zie paragraaf 4.4.).

De doordeweekse daginvulling van een ex-amv'er bestaat voor een groot deel uit school. Vooral in de weekenden en schoolvakanties ondervindt de ex-amv'er verveling omdat hij geen daginvulling of familie in de directe omgeving heeft. De ex-amv'er sport graag en geeft daarbij de voorkeur aan (de teamsport) voetballen. Dit doet hij vaak met zijn landgenoten. De uitgesproken interesse voor sport geeft een opening tot participatie en omgang met anderen, maar ook bij het sporten maken de taalbarrière, cultuurverschillen en een gebrekkig vertrouwen het lastig om snel deel te nemen aan activiteiten bij een sportvereniging.

Hoofdstuk 6: Conclusies en aanbevelingen

In hoofdstuk vijf zijn de resultaten uit de interviews uitgewerkt en een analyse uitgevoerd. In dit hoofdstuk wordt door middel van de resultaten antwoord gegeven op de onderzoeksvragen en de centrale vraag uit de probleemstelling. Tot slot worden aanbevelingen gedaan die onderbouwd zijn door argumenten uit het theoretische hoofdstuk, het juridische kader of de resultaten.

6.1. Antwoord op de onderzoeksvragen

Nu de bevindingen uit het literatuuronderzoek en de interviews naast elkaar zijn gelegd en afgewogen, kan een antwoord worden gegeven op alle vijf onderzoeksvragen.

Onderzoeksvraag 1: *Wat is het effect van het meerderjarig worden voor de ex-amv'er in de gemeente Deventer m.b.t. sociale voorzieningen, wat zijn de verschillen met de opvang door Nidos en welke behoeften heeft de ex-amv'er?*

De effecten van het meerderjarig worden van de ex-amv'er zijn dat de voogdij eindigt en de wettelijke verplichting voor opvang, opvoeding, verzorging en financiële steun door *Nidos* stopt. De ex-amv'er valt op het moment dat hij achttien jaar is geworden onder de reguliere voorzieningen van het sociaal zekerheidsstelsel en wordt als volwassene behandeld. Het meerderjarig worden heeft zijn rechten en plichten en gaat uit van eigen verantwoordelijkheid. Dit levert veel stress op voor de ex-amv'er die de achttienjarige leeftijd heeft bereikt. Geconcludeerd kan worden dat de ex-amv'er een slechte start maakt. Bovendien maken de regels rondom de aangewezen inkomensvoorzieningen en de uitbetaling daarvan het lastig om de eerste periode te overbruggen. De ex-amv'er maakt in deze periode schulden omdat het in veel gevallen weken duurt voordat er inkomsten zijn, terwijl de betalingen van vaste lasten al ingaan op de dag dat hij achttien jaar wordt.

Het verschil zit hem in de vorm van de sociale voorzieningen zoals opvang, begeleiding en (financiële) steun. Opvang en levensonderhoud van de minderjarigen wordt door *Nidos* verzorgd in een woongroep waar 24 uur per week deskundige begeleiding aanwezig is om praktische hulp te bieden bij het opvoeden en verzorgen, waarbij de verantwoordelijkheid bij de mentor en voogd ligt. Bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd wordt de ex-amv'er op zichzelf aangewezen. Alle voorzieningen stoppen en er wordt van eigen verantwoordelijkheid van de ex-amv'er uitgegaan waarbij ondersteuning door een begeleider (vrijwilliger) van VW geboden wordt.

De behoefte die de ex-amv'ers hebben ten opzichte van de sociale voorzieningen is om goed geïnformeerd te worden over de voorzieningen die van toepassing zijn en adequate en praktische hulp bij de overgang naar meerderjarigheid.

Onderzoeksvraag 2: *Welk effect heeft het meerderjarig worden voor de ex-amv'er m.b.t. de woonsituatie in Deventer en welke behoeften heeft de ex-amv'er?*

Na het bereiken van de achttienjarige leeftijd dient de ex-amv'er de opvang van *Nidos* te verlaten. Vanwege onvoldoende reguliere woningvoorraad is de ex-amv'er aangewezen op particulier verhuur. De jongeren ondervinden problemen bij het vinden van woonruimte. De kamers die aangeboden worden zijn schaars, duur, soms van zeer slechte kwaliteit en onveilig. Soms is er ook sprake van intimidatie en discriminatie door de huurbaas of door de medebewoners. De hoge huur en de voorwaarden die de particuliere verhuurders hanteren

doen een aanslag op het inkomen en levert de ex-amv'er stress op.

De behoeften die de ex-amv'ers uitspreken zijn een grotere en goedkoper kamer, een schone en veilige leefomgeving, en samen wonen met mensen die zij kennen. Hun voorkeur gaat uit naar een vorm van woongroep zoals de opvang van *Nidos*. De behoefte om met kennissen of vrienden samen te wonen wordt ook gevoed door discriminatie en intimidatiegevoelens die de ex'amv'ers hebben in studenten- en particuliere huizen.

Onderzoeksvraag 3: *Welk effect heeft het meerderjarig worden voor de ex- amv'er v.w.b. de financiële situatie, in hoeverre leidt het tot schuldproblemen en welke behoeften heeft de ex- amv'er?*

Zoals hierboven in onderzoeksvraag één al benoemd, maakt de ex-amv'er een slechte start omdat de financiële steun in levensonderhoud van *Nidos* stopt op de dag dat de ex-amv'er achttien jaar wordt. In veel gevallen duurt het weken voordat er inkomsten zijn, terwijl de betalingen van vaste lasten al ingaan op de dag dat hij achttien jaar wordt. De regels rondom de inkomensvoorzieningen maken het lastig voor de jongeren om dit zelf te kunnen regelen. De taalbarrière en onvoldoende kennis van de procedures van Nederlandse instanties vormt een grote belemmering voor de ex-amv'er. De complexiteit van de regelgeving is niet alleen voor de ex-amv'er moeilijk te begrijpen. Het belang van adequate hulp en begeleiding voor en na het bereiken van de achttienjarige leeftijd wordt hierdoor groot.

De begeleiding, voor het bereiken van de achttienjarige leeftijd wanneer tijdige aanvraag of aanmelding voor inkomensvoorzieningen een belangrijke rol speelt, verloopt niet altijd vlekkeloos en dat zorgt voor meer financiële problemen.

Buiten de inkomensvoorzieningen heeft de ex-amv'er eenmalig recht om een inrichtingskrediet aan te vragen op het moment dat hij huisvesting heeft gevonden. Geconcludeerd kan worden dat het inrichtingskrediet gebruikt wordt om verschillende kosten te betalen maar niet voor het inrichten van een kamer. Dit maakt dat de ex-amv'er onvoldoende budget overhoudt om zijn kamer naar behoren in te kunnen richten.

Over het algemeen komen de ex-amv'ers die aangewezen zijn op particuliere verhuur systematisch geld te kort en kampen als gevolg hiervan met financiële problemen vanaf het moment dat zij de achttienjarige leeftijd hebben bereikt. Buiten de vaste lasten is er een budget nodig voor eten, drinken, kleding en telefoonkosten. Dit budget heeft de ex-amv'er in zijn algemeenheid niet. Hij leent elke maand geld om in het levensonderhoud te kunnen voorzien. Deze situatie leidt tot een vicieuze cirkel van schulden. De financiële situatie stabiliseert wanneer er sprake is van aanwezigheid van familie in de omgeving.

De behoefte van de ex-amv'ers is meer maandbudget voor levensonderhoud. Zij vinden de kamers duur en spreken de behoefte uit om goedkoper te gaan wonen. Ook spreken ze de behoefte uit extra geld nodig te hebben voor kleding, beltegoed en reizen. Een andere behoefte is de behoefte aan budgettering. De laatste behoefte die de ex-amv'er heeft is om de hoogte van het inrichtingskrediet aan te passen naar verhouding van de gemaakt kosten die de ex-amv'er heeft om een kamer te kunnen huren. Er is behoefte aan een budget waarmee een kamer ingericht kan worden.

Onderzoeksvraag 4: *Wat is het effect van het meerderjarig worden m.b.t. de begeleiding van de ex- amv'er om de zelfredzaamheid te bevorderen binnen de leefgebieden: huisvesting, financiën, dagbesteding, sociaal netwerk en de maatschappelijke participatie en wat zijn de behoeften van de ex- amv'er?*

Het effect van het meerderjarig worden met betrekking tot de begeleiding is het verschil in de intensiteit, de continuïteit en de inhoud van de begeleiding. Maar ook de deskundigheid en professionaliteit van de begeleiders. De ex-amv'er is op het moment dat hij achttien jaar wordt op zichzelf aangewezen omdat de begeleiding door (deskundigen) mentoren en voogden stopt. Op dat moment wordt de ex-amv'er geacht zijn eigen verantwoordelijkheid te dragen. Hij krijgt praktische hulp bij regelwerk rondom de leefgebieden: huisvesting, financiën, dagbesteding, sociaal netwerk en de maatschappelijke participatie aangeboden door vrijwillige begeleiders van VW waarbij de continuïteit, intensiteit en deskundigheid van de begeleiding niet gewaarborgd kan worden.

De behoeften die de ex-amv'ers uitspreken met betrekking tot de begeleiding zijn ten eerste de behoefte aan begeleiding rondom huishoudelijke taken waaronder budgetteren en aan praktische begeleiding tijdens de verhuizing. Ten tweede is er behoefte aan woonbegeleiding in de vorm van een woongroep om meer persoonlijk contact met de begeleider te hebben. De ex-amv'er heeft de behoefte om dagelijks een contactmoment met een volwassene te hebben, die hem meteen op weg kan helpen en de hulpvraag direct kan beantwoorden op het moment dat hij het nodig heeft. Hierbij behoort de behoefte aan een dagelijkse structuur omdat het dag- en nachtritme verstoord is hetgeen zorgt voor schoolverzuim. De laatste behoefte die de ex-amv'er uitspreekt met betrekking tot de begeleiding op het gebied van dagbesteding, sociaal netwerk en maatschappelijke participatie is de behoefte aan (sport) activiteiten buiten de schooltijden, in het weekend en tijdens de vakanties omdat dan de verveling toeslaat.

Onderzoeksvraag 5: *Sluit het dienstenpakket van Vluchtelingenwerk Deventer aan op de behoeften van een ex-amv'er?*

Het dienstenpakket dat aangeboden wordt aan de ex-amv'ers sluit niet aan op de behoeften van de ex-amv'ers. In zijn algemeenheid bestaat de begeleiding vooral uit praktische hulp in de vorm van ondersteuning en coaching op het gebied van huisvesting, financiën, begeleiding bij het regelwerk, dagbesteding, sociaal netwerk en maatschappelijke participatie, waarbij er van uitgegaan wordt dat de ex-amv'er eigen verantwoordelijkheid draagt. De meeste jongeren zijn er nog niet aan toe om de stap naar zelfstandigheid te nemen waarbij de eigen verantwoordelijkheid centraal staat. Bovendien kan er sprake zijn van jongeren met een verstandelijke beperking of trauma's waarbij adequate hulp van deskundigen wenselijk is. De begeleiding van de ex-amv'ers wordt uitsluitend door vrijwillige begeleiders van VW gedaan.

Die vrijwillige instelling maakt dat de intensiteit, continuïteit maar ook de deskundigheid van de begeleiding niet gewaarborgd kan worden.

Het dienstenpakket van VW voldoet niet aan de volgende behoeften van de ex-amv'ers. Op het gebied van huisvesting is er behoefte aan technische en praktische hulp bij de verhuizing en praktische hulp rondom het huishouden zoals de huishoudelijke taken en het budgetteren. Op het gebied van begeleiding is er behoefte aan meer persoonlijk contact. De intensiteit van de begeleiding en het aantal contactmomenten voldoen niet aan de behoeften van de ex-amv'ers. Ook de openingstijden van VW sluiten niet volledig aan op de behoeften en de mogelijkheden van de ex-amv'er.

De behoefte aan woonbegeleiding waarbij de ex-amv'er de mogelijkheid krijgt om dagelijks een contactmoment met een volwassene te hebben, die hem meteen op weg kan helpen met zijn hulpvraag of het aanleren van bepaalde vaardigheden, behoort niet tot het dienstenpakket van VW. Er is duidelijk een behoefte aan dagelijkse structuur inclusief de behoefte aan (sport) activiteiten buiten de schooltijden, in het weekend en de schoolvakanties. Dit behoort niet tot de taken en verantwoordelijkheid van VW en is daarom ook niet in het dienstenpakket opgenomen.

6.2. Antwoord op de centrale vraag

Nu de antwoorden gegeven zijn op de onderzoeksvragen, kan een antwoord worden gegeven op de centrale vraag:

Welke behoeften hebben de meerderjarig geworden alleenstaande vreemdelingen afkomstig uit Eritrea met een status en woonachtig in Deventer, wanneer alle voorzieningen door Nidos worden beëindigd bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd, voor wat betreft huisvesting, begeleiding en voorzieningen.

De behoeften die de meerderjarig geworden alleenstaande vreemdelingen hebben voor wat betreft huisvesting, begeleiding en voorzieningen, zijn meervoudig en behoren tot de algemene behoeften.

In zijn algemeenheid is er de behoefte aan een langere duur van de woonbegeleiding omdat er onvoldoende tijd is geweest om alle vaardigheden die een jongere nodig heeft om geheel zelfstandig deel te nemen aan onze maatschappij aan te leren. De ex-amv'ers zijn bij het bereiken van achttienjarige leeftijd nog niet zelfredzaam genoeg om zonder passende steun van deskundigen deel te nemen aan onze samenleving en geheel zelfstandig te gaan wonen.

De behoefte die de ex-amv'er heeft met betrekking tot huisvesting, is een betaalbare, ruime kamer in een schone en veilige omgeving. Daarbij is er de wens tot samenwonen met vrienden en kennissen waarbij de ex-amv'er zich thuis en veilig voelt.

De voornaamste behoefte van de ex-amv'er voor wat betreft (sociale) voorzieningen is een ruimer maandbudget. De hoge huurprijs maakt dat de ex-amv'er systematisch geldgebrek heeft waardoor hij in een vicieuze cirkel van schuldproblemen raakt.

Een andere behoefte voor wat betreft de voorzieningen is een hoger inrichtingskrediet. Hetgeen er in de praktijk van het inrichtingskrediet over blijft is onvoldoende om een kamer naar behoren in te richten. Tot slot is er de behoefte aan financiële ondersteuning tijdens de eerste periode van zelfstandigheid. Wanneer alle voorzieningen door *Nidos* worden stopgezet gaan de betalingsverplichtingen voor kamerhuur et cetera al in, terwijl de uitbetaling van de inkomensvoorzieningen nog een aantal weken op zich laat wachten.

Voor wat betreft begeleiding heeft de ex-amv'er de volgende behoeften. Als eerste wil de ex-amv'er de mogelijkheid hebben van dagelijkse contact met de begeleider. Ten tweede is er de behoefte aan praktische hulp. Deze praktische hulp bestaat uit hulp bij huishoudelijke taken, budgetteren en hulp tijdens de verhuizing. De ex-amv'er heeft hulp nodig bij aanschaf en vervoer van de kamerinrichting, maar ook bij het bewoonbaar maken van de woonruimte. Ten derde is er behoefte aan dagelijkse structuur. Het dag- en nachtritme is verstoord en zorgt voor schoolverzuim. Tot slot is er de behoefte aan activiteiten buiten de lesuren om verveling tegen te gaan.

6.3. Aanbevelingen

In paragraaf 6.2. is de centrale vraag beantwoord met betrekking tot de behoeften die de meerderjarig geworden alleenstaande vreemdeling heeft voor wat betreft huisvesting, begeleiding en voorzieningen. De behoeften zijn divers en betreffen in feite alles wat nodig is om goed te kunnen functioneren. Het zijn basisbehoeften die ieder mens heeft. Deze behoeften hebben te maken met het persoonlijk welzijn van een mens. Het welbevinden is een belangrijk aspect om integratie en participatie te bevorderen.

In deze paragraaf worden concrete aanbevelingen gedaan die praktisch toepasbaar zijn met betrekking tot de probleemstelling. De aanbevelingen worden kort onderbouwd. Voor de beargumentering wordt gebruik gemaakt van de resultaten, het literatuuronderzoek en/of het juridisch kader uit dit onderzoek. Bij de onderbouwing staat centraal wat de maatregelen opleveren en welke bijdrage deze leveren bij de oplossing van het probleem en waarom.

De gebruikelijke maatschappelijke begeleiding van VW aan de in Deventer gehuisveste ex-amv'ers gaat uit van de eigen verantwoordelijkheid, en is dus zoveel als mogelijk op afstand en in tijd beperkt. Deze begeleiding is niet toereikend voor jongeren die, omdat zij alleenstaand zijn, nog niet zijn ingebed in een sociaal verband en nog niet over de vaardigheden beschikken die noodzakelijk zijn om geheel zelfstandig te kunnen functioneren.

Alle aanbevelingen in deze paragraaf hebben te maken met de mate van zelfredzaamheid van de ex-amv'er. Het wel of niet geheel zelfstandig deel kunnen nemen aan onze maatschappij hangt af van de mate van zelfredzaamheid. In deze alinea wordt kort onderbouwd waarom de ex-amv'er nog niet klaar is om eigen verantwoordelijkheid zonder passende hulp te kunnen dragen en er dus nog niet aan toe is om geheel zelfstandig mee te draaien in onze samenleving. De ex-amv'er start met een grote achterstand en heeft veel steun nodig om mee te kunnen komen in onze samenleving. Wij hebben te maken met jongeren zonder ouders of familie in Nederland die te laag opgeleid zijn omdat zij op jonge leeftijd gevlucht zijn uit het land van herkomst. De vlucht duurt jaren en brengt grote risico's op schokkende ervaringen met zich mee. De kans is aanwezig dat de jongeren trauma's hebben opgelopen waardoor zij afwerend en afhoudend gedrag vertonen, in zichzelf gekeerd en moeilijk te bereiken zijn. De begeleiding in de woongroep is te kort om de vaardigheden aan te leren om zelfstandig te kunnen functioneren in onze maatschappij. Op dit moment komen er jongeren naar Nederland die al bijna 18 jaar zijn, daardoor is er te weinig tijd om alles te leren in de woongroep. Daarnaast belemmert de onvoldoende zelfredzaamheid van de ex-amv'ers de veiligheid in de woningen/kamers die zij betrekken en dit is onveilig voor alle bewoners en omwonenden. Ook komen er steeds meer jongeren met verstandelijke beperkingen naar Nederland. Veel van wat deze jongeren moeten leren komt onvoldoende aan bod. Na het bereiken van de achttiende verjaardag verliezen de deskundige instanties deze jongeren uit het oog waardoor tijdig inschakelen van passende hulp onmogelijk wordt en tot schrijnende situaties leidt. Er is sprake van kwetsbare jongeren en deze kwetsbaarheid maakt dat de jongeren in het ergste geval betrokken kunnen raken bij of het slachtoffer kunnen worden van kwade praktijken.

Om de complexe problematiek rondom de ex-amv'ers op te lossen is het van groot belang dat de duur van de woonbegeleiding niet bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd per definitie beëindigt wordt. Er moet niet van worden uitgegaan, gezien de grote achterstand, dat de ex-amv'er door het bereiken van de achttienjarige leeftijd in staat is geheel zelfstandig te kunnen functioneren en zijn verantwoordelijkheden kan dragen. De duur van de woonbegeleiding moet mogelijk zijn tot de leeftijdsgrens van drieëntwintig jaar waarbij rekening dient te worden gehouden met de mate van taalbeheersing en zelfredzaamheid van

de ex-amv'er. Het is tegenwoordig ook in Nederland gebruikelijk dat jongeren gemiddeld drieëntwintig jaar oud zijn wanneer ze uit huis gaan en de stap naar volwassenheid en zelfstandigheid kunnen zetten. Daarnaast keert een op de vijf van deze Nederlandse jongeren terug naar het ouderlijk huis omdat zij in financiële problemen terecht zijn gekomen. De mogelijkheid om terug te keren naar het ouderlijk huis heeft de ex-amv'er niet. Hij verblijft zonder ouders of familie in Nederland hetgeen maakt dat hij kwetsbaarder is dan een Nederlandse jongere die vaak steunende figuren om zich heen heeft.

Door het inzetten van een langere duur van woonbegeleiding worden de problemen op het gebied van bestaanszekerheid van de ex-amv'ers opgelost. Daarbij zal de juiste begeleiding ervoor zorgen dat de ex-amv'er de kans krijgt vaardigheden aan te leren om zelfstandig deel te kunnen nemen aan onze samenleving en daarbij zal hij zich verder kunnen ontwikkelen en ontplooien wat naar een duurzame participatie zal leiden.

Huisvesting

Het tekort aan passende woningen maakt dat er sprake is van huisvestingsproblematiek. De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting van de ex-amv'ers en zou in deze kwestie daadwerkelijk haar verantwoordelijkheid moeten nemen. De gemeente heeft samen met de woningbouwcorporaties prestatie afspraken gemaakt voor wat betreft de huisvesting van alle statushouders en zou dan ook moeten zorgen voor een betaalbare, schone en veilige woonruimte voor de ex-amv'ers. Is deze woonruimte er niet dan zou het moeten worden gerealiseerd. De ex-amv'er telt mee voor de taakstelling en hoort behandeld te worden zoals elke andere statushouder, maar niet op voorhand al aangewezen zijn op particuliere verhuur. Mocht de ex-amv'er al een kamer vinden betaalt hij naar verhouding een hoge borg, administratie kosten en maandelijks een hoge huurprijs hetgeen voor financiële problemen zorgt. Daarnaast wordt de ex-amv'er regelmatig geïntimideerd door de huisbaas die zich niet bekommert om zijn welzijn. Deze situatie kan in het ergste geval leiden tot dakloosheid, uitbuiting, intimidatie, illegale onderhuur en gevaarlijke leefomstandigheden een zorgelijke situatie die niemand wil.

Door de realisatie van meer passende woonruimten wordt voorkomen dat de ex-amv'er ernstige problemen ondervindt bij de zoektocht naar een kamer, en een te hoge huur betaalt waardoor financiële problemen ontstaan welke veel stress opleveren. Voorkomen wordt dat de ex-amv'er ongevraagd in schrijnende situaties terechtkomt. Daarnaast behoort een veilige huisvesting tot de basisbehoefte van ieder mens. Wanneer er voldaan wordt aan de basisbehoeften, wordt de ex-amv'er in staat gesteld zich te ontplooien en daardoor sneller te integreren en te participeren in onze samenleving.

Er zijn twee concrete oplossingen voor deze situatie aan te bevelen. De eerste is woningen beschikbaar stellen voor ex-amv'ers die bijvoorbeeld per drie een dergelijke woning kunnen betrekken. De tweede oplossing is om een (kantoor) pand te transformeren tot wooncomplex. De ideale situatie is een combinatie van beide oplossingen, deze wordt in het projectplan en de projectdoelen verder uitgewerkt (zie bijlage II).

Om dit projectplan te kunnen realiseren is een organisatie nodig die niet alleen de beheerder van het wooncomplex en/of woningen wordt, maar daarnaast in de woonbegeleiding voorziet (verder te noemen Stichting "Y"). De kosten kunnen worden gedekt middels de te ontvangen huur. De kosten voor de transformatie van een pand kunnen worden bekostigd door subsidies van het Rijk voor het realiseren van woonvoorzieningen voor statushouders. In de kosten voor de begeleiding kan worden voorzien door subsidies van de gemeente, die hiervoor

bijdragen van het Rijk ontvangt. Daarnaast kan Stichting “Y” een beroep doen op (vermogens) fondsen die dit project willen/kunnen steunen.

Aanbevelingen met betrekking tot de begeleiding

Wil men dat de ex-amv’er gemotiveerd bezig gaat met zijn ontwikkeling en ontplooiing moet de begeleiding maatwerk zijn en aansluiten op de concrete behoeften van de ex-amv’er. Er moet begeleiding geboden worden op alle gebieden welke iemand nodig heeft om geheel zelfstandig te kunnen functioneren. Hiertoe behoren bepaalde vaardigheden die aangeleerd moeten worden, en daar is enige tijd voor nodig aangezien de verblijfsduur en de begeleiding die de ex-amv’er voor zijn achttiende verjaardag in de woongroep heeft gehad te kort is. Daarbij dient rekening gehouden te worden met het denkvermogen, de achtergrondkenmerken en de psychische gesteldheid van de ex-amv’er. Het is niet altijd een kwestie van niet willen, maar vaak ook een kwestie van niet kunnen binnen de gestelde termijn. De begeleiders moeten beschikken over specifieke kennis van de achtergronden en de cultuur van deze jongeren. Ook is het van belang dat de betrokkenheid van de begeleiders oprecht is. Deze jongeren komen uit een 'wij cultuur' en dat kan dus betekenen dat er echt contact gemaakt moet worden. De jongeren moeten het gevoel krijgen dat de begeleider hen beschermt. Als de jongeren dit gevoel krijgen, zullen zij ook alles voor de begeleider doen met gevolg dat de begeleiding soepeler en sneller verloopt. Daarom is het van belang dat Stichting “Y” eerder betrokken raakt bij de ex-amv’ers die nog onder voogdij van *Nidos* vallen om aan die vertrouwensband te kunnen werken. Dit kan op verschillende manieren worden gerealiseerd. Bijvoorbeeld door het organiseren van (sport) activiteiten om zodoende de jongeren beter te leren kennen. Om dit te kunnen bereiken moeten er afspraken worden gemaakt met *Nidos* omdat deze jongeren nog onder de voogdij vallen.

Inhoud van de woonbegeleiding

Buiten het aanleren van de basisvaardigheden die noodzakelijk zijn om geheel zelfstandig deel te kunnen nemen aan onze samenleving behoort ook de dagstructuur en dagbesteding waaronder een goed en passend onderwijs. Het veel voorkomende probleem bij de ex-amv’er is het verzuim op school. Het bespreken en uitleggen van de consequenties levert tot nu toe geen oplossingen op. De ex-amv’er ervaart problemen met het dag- en nachtritme wat veroorzaakt wordt door slaapproblemen, vermoeidheid en/of mogelijke trauma’s.

De aanbevolen woonbegeleiding maakt het mogelijk dat er gekeken kan worden waar de oorzaak van het probleem ligt en of er meer deskundige hulp in leven geroepen moet worden. Daarbij kan samen met de jongeren gekeken worden waar zijn interesses en kwaliteiten liggen. Dit biedt weer de mogelijkheid om toekomstplannen te maken waardoor de jongere geactiveerd en gemotiveerd raakt om naar school te gaan, een stageplek, een snuffelstage of een bijbaantje te zoeken waardoor hij kennis maakt met de Nederlandse arbeidsmarkt en zijn kennis verbreed met betrekking tot de taal. Met deze maatregelen wordt voorkomen dat sommigen door ‘eigen’ toedoen hun kansen vergooien op een passende opleiding waardoor toekomstmogelijkheden worden verkleind. De duur van het inburgeringsonderwijs wordt korter waardoor zij veel eerder aan beroepsonderwijs toekomen en sneller economisch onafhankelijk zijn. Dit is wat wenselijk is voor onze maatschappij.

Activiteiten

Door het organiseren van (sport) activiteiten wordt voorkomen dat de ex-amv’er zich verveelt. Het draagt bij aan de dag structuur van de ex-amv’er en bevordert het dag- en nachtritme. Deze activiteiten moeten georganiseerd worden buiten de lesuren, in de weekenden en de schoolvakanties. Het interesse in voetbal maakt een opening mogelijk voor het organiseren van sportactiviteiten. Er worden trainingen en oefenwedstrijden georganiseerd

waarbij een voetbalvereniging het mogelijk maakt om te trainen en spelen op hun complex. Andere voetbalverenigingen worden aangesproken voor samenwerking om oefenwedstrijden/toernooien te organiseren.

Het doel is om de jongeren kennis te laten maken met een voetbalvereniging of een voetbalteam, het ervaren om onderdeel te zijn van een vereniging en in contact te komen met Nederlandse jongeren. Het is een geleidelijke en logische overgang naar een eventueel lidmaatschap binnen een sportvereniging waardoor de participatie in onze samenleving sneller verloopt. Aan dit sportproject kunnen ook de nog minderjarige jongeren deelnemen om alvast in contact te komen met Stichting “Y”. Het is een leuke, sportieve en ongedwongen manier om een vertrouwensband op te bouwen.

Aanbevelingen met betrekking tot de voorzieningen

De complexe regelgeving rondom de voorzieningen valt niet te veranderen. Het zijn nu eenmaal de regels die voor iedereen gelden. Als oplossing ligt het voor de hand voorlichting te geven, waarbij rekening moet worden gehouden met het gegeven dat de ex-amv’er niet in staat is om de procedures zelf te doorlopen. Daarom is voorlichting ruim voor de achttiende verjaardag niet de oplossing. Die voorlichting kan er wel voor zorgen dat de jongere enigszins op de hoogte is van wat er gaat komen. De enige echte oplossing is dat de overdracht naar welke partij dan ook op de juiste wijze verloopt. De mentoren en voogden moeten de jongere voor het bereiken van de achttienjarige leeftijd zo goed mogelijk begeleiden tijdens het doorlopen van de procedures. Bovendien moeten de mentoren en voogden hun taken tijdig uitvoeren zodat de jongere niet naderhand de dupe wordt. Duidelijke afstemming tussen de betrokken partijen kan een oplossing bieden, waarbij elke partij voor een goede communicatie binnen de eigen organisatie moet zorgen.

De hoogte en uitbetaaldata van inkomensvoorzieningen wordt door de regelgeving bepaald. In de praktijk ontstaat er een financieel gat op het moment dat de ex-amv’er aanklopt voor studiefinanciering of bijstand, dat gat moet worden gedicht. Omdat er een situatie is van noodzakelijke kosten veroorzaakt door bijzondere omstandigheden en onvoldoende middelen, kan deze kloof worden overbrugd door een bijzondere bijstandsuitkering op grond van artikel 35 Participatiewet. Er moet echter verder worden onderzocht of dit een oplossing biedt.

De maandelijkse aflossing van het inrichtingskrediet voor een termijn van drie jaar is een aanslag op het inkomen van de ex-amv’er. Aangezien het inrichtingskrediet gebruikt wordt voor het betalen van verschillende kosten in de startperiode, moet het bedrag worden verhoogd zodat er voldoende overblijft om een kamer passend in te richten. Hiermee voorkomt men schrijnende situaties en de schuldenproblematiek die ongevraagd begint met het bereiken van de achttienjarige leeftijd. Het inrichtingskrediet zou voor een ex-amv’er een gift moeten zijn, en geen lening. Het inrichtingskrediet voor statushouders valt onder de bijzondere bijstand en dit is een taak van de gemeente. De gemeente bepaalt dan ook zelf de bedragen en (aflossings-) voorwaarden. Het kan variëren van een lening tot een gift. Dit vraagt om een nader onderzoek in verband met de hoogte, de voorwaarden en de eventuele herziening hiervan.

De woonbegeleiding biedt op dit gebied ook een oplossing. Stichting “Y” zal voor de inrichting van de kamers zorgen. Dit kan worden gerealiseerd door verschillende maatschappelijke initiatieven in het leven te roepen zoals inzamelacties of door gebruik te maken van weggeefhoeken in de buurt en het gratis af te halen van spullen op diverse internet websites. Voor spullen die niet (gratis) verkrijgbaar zijn zal Stichting “Y” fondsen aanspreken die hieraan mee willen/kunnen werken. Op deze manier maakt de ex-amv’er geen gebruik van

het inrichtingskrediet. Een en ander betekent dat de ex-amv'er een start zonder schulden maakt en zodoende een ruimer maandbudget voor levensonderhoud heeft. Mede hierdoor bespaart de gemeente gelden voor de verstrekking van suppleties.

De regels rondom de hoogte van de bijstandsuitkering maken dat de ex-amv'er naar verhouding een laag inkomen heeft. Aan de hoogte van de bijstandsnorm valt niets te veranderen, maar er zou bij het verstrekken van een aanvullende bijstandsuitkering rekening gehouden moeten worden met de hoogte van de huurprijs en het budget dat volgens het Nibud nodig is voor een jongere die op zichzelf gaat wonen om rond te komen. Het betekent dat bijverdienen met een bijstandsuitkering in de praktijk geen oplossing biedt. De regels rondom de hoogte van de studiefinanciering maken dat de ex-amv'er zes maanden lang een hoger inkomen heeft dan een ex-amv'er met een uitkering. In de volgende zes maanden van het jaar heeft de studerende ex-amv'er juist een beduidend lager inkomen vanwege het feit dat hij zijn studiegeld moet betalen. Dit verschil in besteedbaar inkomen is niet op te lossen omdat de regels rondom het studiegeld star zijn. De ex-amv'er moet zelf een oplossing zien te vinden door bijvoorbeeld een bijbaantje te zoeken om geld bij te verdienen. Stichting "Y" begeleidt de jongeren bij het zoeken naar een bijbaantje.

In beide gevallen biedt betaalbare woonruimte de oplossing. Door een lagere huurprijs houdt de ex-amv'er voldoende budget over om zich te voorzien in zijn levensonderhoud. Daarnaast moeten vaardigheden rondom het budgetteren worden aangeleerd omdat de ex-amv'er gewend is om zijn leefgeld per week te ontvangen en geen zorg hoeft te dragen met betrekking tot vaste lasten voor hij meerderjarig wordt. Op het moment dat hij meerderjarig is geworden ontvangt hij zijn inkomsten per maand uitbetaald en is tevens verantwoordelijk voor het betalen van vaste lasten. In de opstartfase levert dit veel problemen op en komt de ex-amv'er in financiële problemen. Een cursus budgetteren ruim voor de achttiende verjaardag biedt de oplossing. Mentoren en voogden moeten de jongere voorbereiden op deze veranderingen. VW of Stichting "Y" kan hierin ook een rol spelen. Van belang is dat hiervoor goede samenwerkingsafspraken worden gemaakt. Er kan voor gekozen worden dat het leefgeld dat de ex-amv'er per week ontvangt ruim voor zijn achttiende verjaardag per maand wordt uitbetaald en dat de budgettering samen met de mentor wordt uitgevoerd.

Projectplan en doelen

In bijlage II wordt de uitwerking van de aanbevelingen in een projectplan weergegeven. Het projectplan is praktisch toepasbaar met betrekking tot de thema's zelfredzaamheid, voorzieningen, financiële en woonsituatie, begeleiding, dagbesteding, sociaal netwerk en de maatschappelijke participatie.

Hoofdstuk 7: Discussie over het inrichtingskrediet

In dit onderzoek zijn verschillende knelpunten naar voren gekomen bij de opvang en begeleiding van ex-amv'ers. Eén van die pijnpunten wil ik in dit hoofdstuk verder aanstippen, in de hoop dat er enige discussie op gang komt over de kwestie, een discussie die hopelijk ook kan bijdragen aan een oplossing.

Het gaat om het inrichtingskrediet dat in de praktijk voor alles wordt gebruikt behalve voor het inrichten van een kamer of woning. De ex-amv'ers hebben het geleende geld nodig om kosten voor levensonderhoud te dekken. Dat is schrijnend; ze zijn pas achttien jaar geworden en hebben meteen een slechte financiële uitgangspositie.

Ook hun begeleiders hebben geen goed woord over het gebruik van het inrichtingskrediet (zie subparagraaf 5.5.1.). Bovendien is er sprake van tegenstrijdigheid in de beleidsregels van de gemeente Deventer (zie subparagraaf 3.4.3.), met name waar het inrichtingskrediet voor gebruikt moet worden.

Daarnaast blijkt dat de hoogte van het inrichtingskrediet ook nog eens kan verschillen tussen een jongere van 18 jaar en een jongere van 21 jaar (zie subparagraaf 5.5.1.). Naar mijn mening is de behoefte aan inrichting niet minder bij de leeftijd van 18 jaar en meer bij de leeftijd van 21 jaar, maar meer afhankelijk van de omvang van de woning.

Nadere bestudering van de ongewenste effecten van het inrichtingskrediet is niet alleen in het belang van ex-amv'ers, maar kan ook een positieve uitwerking hebben op het naleven van de beleidsregels en op de verwezenlijking van beleidsdoelen.

Het inrichtingskrediet is bedoeld voor mensen die zelf niet genoeg geld hebben om hun inrichting aan te schaffen. De regelgeving valt onder de bijzondere bijstand en is een taak van de gemeente. De gemeente bepaalt dan ook zelf de bedragen en (aflossings-) voorwaarden.

De hoogte van het inrichtingskrediet is €1.550,00 netto voor een kamer. Dat zou in principe voldoende moeten zijn voor het inrichten van een kamer. Maar omdat de ex-amv'er in de regel is aangewezen op particuliere verhuur en daardoor hoge kosten moet maken in de startperiode (borg en/of administratiekosten), wordt het inrichtingskrediet aangesproken. Dat maakt dat er onvoldoende middelen over blijven om daadwerkelijk inrichting aan te schaffen.

Dat is niet het enige probleem. In de praktijk zijn er opvallende en vaak onverklaarbare verschillen in de hoogte van het inrichtingskrediet per kamer (zie subparagraaf 5.5.1.). Er zou geen sprake mogen zijn van willekeur in de hoogte van het inrichtingskrediet voor een persoon voor het inrichten van dezelfde ruimte. Willekeur is niet alleen onwenselijk, maar ook strijdig met het rechtssysteem. Bevoegdheden dienen op een behoorlijke en rechtvaardige wijze te worden uitgeoefend en niet willekeurig te worden gebruikt.

Nog afgezien van de knelpunten rondom het inrichtingskrediet, is de gemeente mijns inziens bijzonder laks met het nemen van verantwoordelijkheid om voor passende huisvesting te zorgen. Woningbouwcorporaties moeten op grond van de Huisvestingswet woningen beschikbaar stellen aan een bepaald aantal verblijfsgerechtigden in een bepaalde periode. Hierover zijn prestatieafspraken gemaakt tussen de gemeente en corporaties (zie paragraaf 3.6.). Deze afspraken worden in de praktijk niet nagekomen en er wordt niet naar een passende en duurzame oplossing gezocht.

Verklaring gebruikte hulpmiddelen

Hierbij verklaar ik, dat ik het voor u liggende werkstuk zelfstandig en zonder gebruik van andere dan de aangegeven hulpmiddelen geschreven heb. De uit andere bronnen direct of indirect overgenomen teksten zijn op enigerlei wijze in de door mij geschreven tekst expliciet met bronvermelding verantwoord. Het werkstuk werd tot nu toe nog niet in dezelfde of in vergelijkbare vorm aan een examinerator of examencommissie voorgelegd. Ook is het werkstuk niet eerder in het openbaar verschenen.

Naam, achternaam: Zuzana Valinova

Plaats, datum: Dieren, 16 februari 2018

Handtekening:

Literatuurlijst

Literatuur:

Baarda, B. (2013). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek : Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*, Groningen/Houten, The Netherlands: Noordhoff Uitgevers .

Schaaijk, G.A.F.M. van (2015). *Praktijkgericht juridisch onderzoek*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.

Velde, M.P.J. van der (2015). *Praktijkgericht Onderzoek*, Hilversum: Concept Uitgeefgroep.

Verhoeven, N. (2014). *Wat is onderzoek : Praktijkboek methoden en technieken voor hoger onderwijs*, Den Haag : Boom Lemma uitgevers .

Rapporten:

Beelen, N. van. *Van ver gekomen. Een verkenning naar het welzijn en de gezondheid van Eritrese vluchtelingen*, Utrecht: Pharos 2016.

Brink, C. *Zelfregie, eigen kracht, zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid*, Utrecht: Movisie 2013.

Bruin, R. *Lessen uit internationale rapporten: Het kind in de asielpprocedure*, Leiden: Brill Nijhoff 2015.

Cox, S. *Het mes snijdt aan twee kanten*, Tilburg: PON Instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant 2002.

Deventer, *Inrichtingskrediet, Jaarverslag schuldhelpverlening en sociale kredietverstrekking 2016*, Deventer: Budget Adviesbureau 2016.

Dijkhoff, K. *Huisvestingstaakstelling AMV-ers met een verblijfsvergunning*, Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie 2015.

Divosa, VNG *Concept-protocol voor de overdracht van AMV'ers die 18 jaar worden*. Utrecht: Divosa 2016.

Hulle, R. *Landelijke Monitor Studentenhuisvesting*, Delft: ABF Research 2015.

Jeugdzorg, *De voogdijtaak van Nidos*, Utrecht : Inspectie Jeugdzorg 2011.

Opnieuw thuis, *Huisvesting vergunninghouders uitgebreide handreiking september 2016*, Opnieuw thuis 2016.

Pharos, *Toekomst Eritrese vluchtelingen in Nederland*, Utrecht: Pharos 2016.

Sleijpen, M. *Alleenstaande minderjarigen uit Eritrea in Nederland*, Utrecht: Centum45 2016.

Smit, J. de. *Deelrapport kwetsbare burgers*, Zeeland : GGD 2012.

Stoeldraijer, L. *Jongeren blijven langer thuis wonen*, Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek 2014.

Toet, J. K. H. *Themarapport Zorg voor sociale kwetsbaren*, Utrecht: Volksgezondheidsmonitor Utrecht 2006.

Velden, L. de. *Kwart jongvolwassenen keert na periode op kamers terug naar ouderlijk huis*, Amsterdam: De Persgroep Nederland 2016.

VluchtelingenWerk, *Reactie VluchtelingenWerk Nederland ten behoeve van debat over regeringsverklaring*, Amsterdam: Vluchtelingenwerk 2017.

Kamerstukken, Staatscourant en Gemeenteblad:

Gemeenteblad nr.45412. (2015, mei 26). *gmb-2015-45412*. Deventer .
Kamerstuk II nr. 27062, 2014.
Kamerstukken II nr. 2182, 2016.
Staatscourant 2017 nr. 37978 .

Wetgeving:

Algemene wet inkomensafhankelijke regeling
Burgerlijk Wetboek
Huisvestingswet
Jeugdwet
Leerplichtwet
Participatiewet
Regeling verstrekkingen asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen 2005
Vreemdelingenwet
Vreemdelingenbesluit
Wet inburgering
Wet op huurtoeslag
Wet op zorgtoeslag
Wet studiefinanciering 2000

Internetbronnen:

Alleenstaande minderjarige vreemdelingen amv (z.d.).
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/inhoud/alleenstaande-minderjarige-vreemdelingen-amv> [21 januari 2017].

Beleidsregel Hoogte bijzondere bijstand 18 t/m 20-jarige niet in inrichting Participatiewet (2016).
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/gmb-2016-24989.html> [24 november 2017].

Belgeld (z.d.).
<http://scholieren.nibud.nl/inkomsten/geld-van-je-ouders/belgeld.html> [19 augustus 2017].

Besturen (2016).

<https://www.deventer.nl/besturen/bestuurs-raadsinformatie/b-w/b-w-notas-openbaar/2016/02-2016-000158-vluchtelingenwerk-2016.pdf> [26 november 2016].

Bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom (2015).

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/11/27/bestuursakkoord-verhoogde-asielinstroom> [25 mei 2016].

De kwaliteit van de beschermde opvang voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen Hertoets (2017).

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/09/06/tk-bijlage-rapport-de-kwaliteit-van-de-beschermde-opvang-voor-alleenstaande-minderjarige-vreemdelingen-hertoets> [6 juni 2017].

Duo (z.d.).

<https://duo.nl/organisatie/over-duo/wat-doen-we.jsp> [25 november 2017].

Duwo (z.d.). <https://www.kamers.nl/begrippen/duwo/> [21 juli 2017].

Elich, J. “Regeerakkoord: vluchtelingen en inburgering” (2017).

<https://www.sociaalwerknederland.nl/thema/participatie-integratie-vluchtelingen/nieuws/5928-regeerakkoord-vluchtelingen-en-inburgering> [16 november 2017].

Gruijter, M. “Integratiekansen van Eritrese vluchtelingen in Nederland” (z.d.).

<https://www.kis.nl/sites/default/.../integratiekansen-eritrese-vluchtelingen-nederland.pdf> [20 november 2017].

Handreiking overdracht amvs die 18 worden vng nidos (2017).

<https://vng.nl/files/vng/20170615-handreiking-overdracht-amvs-die-18-worden-vng-nidos.pdf> [19 november 2017].

Hoe interviews te coderen (z.d.).

<http://deafstudeerconsultant.nl/hoe-interviews-te-coderen/> [20 maart 2017].

Integratie en participatie voor gemeenten (2016). <https://vng.nl/files/vng/20161213-factsheet-integratie-participatie-gemeenten.pdf>

[16 december 2017].

Kleedgeld (z.d.).

<http://scholieren.nibud.nl/inkomsten/geld-van-je-ouders/kleedgeld.html> [17 augustus 2017].

Maatschappelijke begeleiding (z.d.).

<https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/begeleiding-bij-werk-integratie/maatschappelijke-begeleiding-eerste-hulp-bij-integratie> [20 september 2017].

Methode voogdij (2015). <https://www.jeugdzorgnederland.nl/contents/documents/methode-voogdij-juni-2015.pdf> [27 november 2017].

Nidos traject voogdij (2006).

<https://www.kennisbank.mogroep.nl/scrivo/asset.php?id=575962> [20 november 2017].

Onderwijs minderjarige vreemdelingen (z.d.).

<http://jadezorggroep.nl/onderwijs-minderjarige-vreemdelingen> [2 januari 2017].

Onderzoeksmethoden stappenplan voor het gebruiken van een interview je scriptie (z.d.).

<https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/stappenplan-voor-het-gebruiken-van-een-interview-je-scriptie> [5 februari 2017].

Op jezelf wonen (z.d.).

<http://scholieren.nibud.nl/18-jaar-en-dan/op-jezelf-wonen.html> [17 augustus 2017].

Particulier/mbo-er (z.d.).

<https://www.duo.nl/particulier/mbo-er/> [1september 2017].

Prestatieafspraken Wonen 2016 (2017).

<https://www.deventer.nl/besturen/.../02-2017-000481-prestatieafspraken-2016.pdf>
[18 november 2017].

Proefberekening toeslagen (z.d.).

<https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/prive/toeslagen/zorgtoeslag/zorgtoeslag-2018/voorwaarden-2018/inkomen/bedragen-per-maand> [30 juli 2017].

Regeling verstrekkingen asielzoekers en andere categorieën vreemdelingen 2005 (2017).

<http://wetten.overheid.nl/BWBR0017959/2017-01-01> [10 november 2017].

Schneider, R. “Met Taal versta je elkaar”(z.d.). <https://www.rotterdam.nl/werken-leren/taal/Beleidskader-2015-2019-Met-taal-versta-je-elkaar.pdf>

[15 september 2017].

Sociale zekerheid (2017). <https://www.zorgwijzer.nl/faq/sociale-zekerheid> [10 november 2017].

Rechttop (z.d.).

<https://www.deventer.nl/loketten/digitaal-loket/rechttop> [16 september 2017].

Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom (2016).

https://vng.nl/files/vng/nieuws_attachments/2016/28042016uitwerkingsakkoord-verhoogde-asielinstroom.pdf [26 november 2017].

Vluchtelingen getallen 2017(2016). <https://www.vluchtelingenwerk.nl/publicaties/overige-publicaties/vluchtelingen-getallen-2017> [10 november 2017].

Voorwaarden zorgtoeslag (z.d.).

<https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/prive/toeslagen/zorgtoeslag/zorgtoeslag-2017/voorwaarden-2017/hogte-van-mijn-vermogen/hogte-van-mijn-vermogen> [30 juli 2017].

Wachten op je toekomst (2016).

<https://www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fckuploaded/2016.KOM008.Wachtenopjetoekomst.pdf> [21 januari 2017].

Bijlage I: Voorwaarden van het recht op huur – en zorgtoeslag

Art. 8 WHT – Leeftijd

In Nederland is het mogelijk om huurtoeslag aan te vragen wanneer de persoon de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt.

Art. 11 WHT – Zelfstandige woonruimte

Huurtoeslag wordt toegekend wanneer de persoon over een zelfstandige woonruimte beschikt. Definitie zelfstandige woonruimte: er is sprake van een eigen woon(slaap)kamer, een eigen keuken met aanrecht, aan- en afvoer voor water en een aansluitpunt voor een kooktoestel en een eigen toilet met waterspoeling. Daarnaast moet er sprake zijn van een eigen toegangsdeur die van binnen en buiten op slot gedaan kan worden.

Art. 9 WHT – Inschrijving gemeente

De persoon moet als ingezetene op het adres van de woning zijn ingeschreven in de Basis Registratie Personen (BRP)

Art. 1.1. sub f Wet BRP Definitie ingezetene

De ingeschrevene, die zijn adres heeft in een gemeente in Nederland, en op wiens persoonslijst niet het gegeven van zijn overlijden of van vertrek uit Nederland als actueel gegeven is opgenomen. Om de inschrijving bij de gemeente te voltooien is het een vereiste dat de desbetreffende persoon het huurcontract kan aantonen.

Art. 14 jo art. 27 WHT – Norminkomen

Het norminkomen bedraagt €22.100 bij een eenpersoonshuishouden. Bij het norminkomen dient er rekening gehouden te worden met leeftijdscategorieën.

Art. 13 jo. 27 WHT – Huurprijs en servicekosten

Het uitgangspunt is de kale huurprijs waarbij de servicekosten niet worden meegenomen. De wet geeft uitzonderingen waardoor sommige servicekosten wel meegerekend mogen worden. Dit zijn de schoonmaakkosten voor gemeenschappelijk ruimten, energiekosten voor gemeenschappelijke ruimten, huismeesterkosten en kosten voor dienst- en recreatieruimten (art. 5 lid 3 WHT). Voor de leeftijdscategorie 18 t/m 23 jaar geldt dat de kale huur minimaal € 223,42 en maximaal € 414,02 mag bedragen om in aanmerking te komen voor de huurtoeslag.

De Nederlandse nationaliteit of een geldige verblijfsvergunning

In de Wet op Huurtoeslag staat deze eis niet uitdrukkelijk weergegeven, maar uit jurisprudentie en andere wetgeving, zoals art. 10 lid 1 Vw 2000, valt op te maken dat de vreemdeling die geen rechtmatig verblijf heeft, geen aanspraak kan maken op toekenning van verstrekkingen, voorzieningen en uitkeringen. Hieruit kan worden geconcludeerd dat de Nederlandse nationaliteit of een verblijfsvergunning een belangrijke voorwaarde is voor het toekennen van huurtoeslag.

Art. 7 lid 1 WHT – Vermogensdrempel en inkomensdrempel

De WHT vermeldt voor de vermogenstoets slechts dat het recht op en de hoogte van de huurtoeslag afhankelijk is van de draagkracht, waarbij onder meer wordt gekeken naar het vermogen. Er wordt in de Wet op Huurtoeslag geen aanvullende informatie weergegeven over de vermogenstoets, wel wordt in Art.1 a WHT verwezen naar de Awir. De jaarlijkse persoonlijke vermogenstoets wordt berekend en daar wordt de Wet IB 2001 toegepast.

De Belastingdienst geeft aan dat een jongere tussen de 18 en 23 jaar een vermogen mag hebben van €25.000, 00 en een jaarinkomen dat niet hoger mag zijn dan €22.200.

Voorwaarden van het recht op zorgtoeslag

Aangezien de voorwaarden zoals de leeftijd, een Nederlandse nationaliteit of een geldige verblijfsvergunning overeenkomen met de voorwaarden van het recht op huurtoeslag wordt dit hier niet meer behandeld (Voorwaarden zorgtoeslag , z.d.).

Hieronder wordt alleen op de verschillen ingegaan.

De Wet op Zorgtoeslag kent geen leeftijdscategorieën zoals wet op Huurtoeslag. Dit betekent dat iedereen van achttien jaar zorgtoeslag kan aanvragen. Er wordt rekening gehouden met het inkomen en vermogen. De inkomensdrempel en de vermogensdrempel is voor iedereen boven de achttien jaar hetzelfde. De vermogensdrempel in 2017 staat op €107.752,00 en de inkomensdrempel op €27.857. De hoogte van de zorgtoeslag is afhankelijk van het maandinkomen (Voorwaarden zorgtoeslag , z.d.).

Bijlage II Projectplan en projectdoelen

1 Huisvesting

- De gemeente kan deze doelgroep huisvesten in wooncomplex X , waarbij de stichting Y de beheerder is en aansluitend woonbegeleiding geeft. Het gaat hier om intensieve begeleiding.
- Voor alleenstaande jongeren die tijdens het verblijf in wooncomplex X zelfstandig genoeg zijn, kan ruimtelijk een tussenvorm worden gerealiseerd waar de begeleiding minder intensief is. Op die wijze kan goed worden beoordeeld of een jongere er aan toe is om zelfstandig te gaan wonen.
- Het is ook mogelijk deze tussenvorm te vinden in zelfstandige woningen waarin drie jongeren gezamenlijk verantwoordelijk zijn en de begeleiding vanuit stichting Y systematisch wordt afgebouwd. Het gaat hierbij om begeleiding op afstand.
- Om te voorkomen dat het woningcomplex wordt overbelast, moet elke bewoner uiterlijk na zijn 23^e verjaardag elders worden gehuisvest. Daarom zullen de jongeren vanaf 18 jaar worden ingeschreven bij Woonkeus Stedendriehoek. De begeleiding vanuit stichting Y zal – als dat nog nodig is – op afstand worden doorgezet en beperkt worden tot toezicht.

Belangrijk is dat de stichting Y nog enige mate van betrokkenheid houdt zodat de cliënt bij onverhoopte problemen een vertrouwde hulpbron heeft.

2 Begeleiding

Intensieve begeleiding door professionals, vrijwilligers (en de jongeren onderling) zal gericht zijn op:

- het stabiliseren van de financiële situatie (mede mogelijk gemaakt door de lagere kosten voor huisvesting en levensonderhoud die samenwonen met zich meebrengen);
- ondersteuning van het onderwijs gericht op het versnellen van adequaat (door de jongere zelf gekozen) beroepsonderwijs;
- opbouw en versterking van het eigen sociale netwerk;
- aanleren van vaardigheden op het gebied van zelfredzaamheid.

3 Activiteiten

1. Toezicht op, en waar nodig begeleiding bij het eigen budgetbeheer.
2. Organiseren van snuffelstages en persoonlijke kennismakingen ter oriëntatie op de eigen beroepsopleiding. Intensief contact met de mentor van het inburgerings- en beroepsonderwijs.
3. Volgens rooster verrichten van noodzakelijke huishoudelijke taken als koken, schoonhouden, boodschappen, was verzorgen, kleine reparaties.
4. Toezicht op het nakomen van afspraken, dag- en nachtritme, schooltijden en het verrichten van schooltaken. Twee keer per week, individueel of in subgroepen.
5. Niet alleen voor het laag houden van de begeleidingskosten, maar vooral voor de persoonlijke ontwikkeling, zullen de jongeren worden betrokken bij de opvang van nieuwe bewoners en de onderlinge begeleiding.
6. Eén aansprekende activiteit is al gevonden in gezamenlijk sporten door voetballen. Er wordt elke week getraind op de openbare voetbalvelden. Elke maand wordt er een oefenwedstrijd georganiseerd met een andere sportvereniging; eens per drie maanden een toernooitje.

7. De bedoeling is om wekelijks een andere aansprekende activiteit te organiseren, en tenminste elk half jaar met de gehele groep een dag of een weekend ‘eropuit’. Er zal zoveel mogelijk worden aangesloten bij gemeentelijke activiteiten zoals de IJsselloop en ‘NL doet’. Activiteiten met leeftijdsgenoten hebben de voorkeur.

4 Voorbeeldfunctie

De huisvesting van de ex-amv'ers is een kwestie waar meer gemeenten en partijen mee worstelen. Bij het slagen van dit project kan Deventer als voorbeeld dienen voor de werkwijze in andere gemeenten.

5 Gemengde bewoning

Het is onwaarschijnlijk dat op elk moment de volle capaciteit van het wooncomplex zal worden benut door de doelgroep. Door leegstaande kamers te verhuren aan studenten kan er een extra stimulans uitgaan naar de ontplooiing en integratie van de ex-amv'ers. Deze verhuur draagt tevens bij aan een kostendekkende exploitatie. Er kan daarbij worden gekozen voor kwetsbare en/of probleemjongeren, mits hun huisvesting en begeleiding past in die van de primaire doelgroep.

6 Organisatie

Om dit project te laten slagen wordt er samengewerkt met plaatselijke organisaties:

- Jongerenloket, Rechttop en plaatselijke MKB voor schoolkeuze, werk (betaald en onbetaald) en stages;
- Stichting Nidos, voor tijdige kennismaking met amv'ers die in Deventer geplaatst zullen worden;
- VluchtelingenWerk Nederland afdeling Deventer, voor de gebruikelijke begeleiding van in Deventer gehuisveste statushouders;
- Woningbouwcorporaties voor adequate huisvesting;
- Welzijnsorganisatie Jongerenwerk, voor het gebruik maken van hun activiteiten waarbij de stichting deelname zal stimuleren;
- Sportverenigingen in de gemeente Deventer en nabije omgeving.

Er zal verder voor concrete activiteiten en aanschaffingen een beroep worden gedaan op particuliere fondsen en plaatselijke Rotary en Rotaract. Dit zou kunnen betekenen dat er geen nog te dekken kosten meer zijn. De stichting zal daarvoor de ANBI-status moeten hebben.

7 Planning

De bedoeling is om na het gereed komen de leden van de doelgroep zo snel mogelijk te laten verhuizen naar het woningcomplex X. Elk kwartaal wordt bepaald welke jongeren kunnen uitstromen naar een ‘tussenvorm’ (zie hierboven onder Projectdoel Huisvesting). De ambitie is om per 12 maanden 12-15 plaatsen te herbezetten. De duur van het project is afhankelijk van de instroom van amv'ers.

8 Evaluatie (criteria en tijdsplan)

Elk kwartaal zal het bestuur de voortgang van het project evalueren en zo nodig de plannen bijstellen. De hiervoor te hanteren criteria zijn in elk geval:

- De kamerbezetting als percentage van de maximale capaciteit;
- De absolute kamerbezetting door de doelgroep;
- Het aantal mutaties naar soort;
- Begeleidingsuren naar activiteit;

- Inkomsten en uitgaven;

9 Rapportage

Jaarlijks wordt binnen drie maanden na afloop van het kalenderjaar een jaarverslag inclusief jaarrekening opgesteld. De rapportage wordt toegezonden aan de gemeente Deventer en overige betalende en samenwerkende instanties.

De kosten voor de begeleiding zijn afhankelijk van het aantal ex-amv'ers, maar ook van de kosten van het wooncomplex en de eventuele verbouwing. Daarom is in dit projectplan nog geen begroting meegenomen. Duidelijk is geworden dat de bereidwilligheid van de gemeente een belangrijke rol gaat spelen. Zonder subsidies heeft dit project geen kans van slagen en de gevolgen kunnen groot zijn.

- Het probleem blijft bestaan omdat de jongeren uit de doelgroep in hun omgeving geen familie hebben of een eigen sociaal netwerk.
- Velen houden financiële schulden en zullen door gebrek aan sturing weinig discipline aan de dag leggen bij het volgen van onderwijs, waardoor ze ook kwetsbaar zijn om betrokken te raken bij kwade praktijken.
- De meesten van hen blijven gehuisvest bij particuliere verhuurders die zich niet bekommeren om hun welzijn.
- Door 'eigen' toedoen vergooien sommigen hun kansen op een passende opleiding en daardoor verkleinen zij hun toekomstmogelijkheden. Anderen raken in een sociaal isolement.
- Veel van deze jongeren blijven te lang in het inburgeringsonderwijs waardoor zij pas veel later aan beroepsonderwijs toekomen dan wenselijk is. Niet alleen duurt het daarmee langer voordat ze economisch onafhankelijk zijn, ook weten zij vaak niet voor welke richting zij het best kunnen kiezen.
- De gebruikelijke maatschappelijke begeleiding van *Vluchtelingenwerk* Nederland aan in Deventer gehuisveste statushouders gaat uit van de eigen verantwoordelijkheid van de statushouder, en is dus zoveel als mogelijk op afstand en in tijd beperkt. Deze begeleiding is niet toereikend voor jongeren die, omdat zij alleenstaand zijn, niet al zijn ingebed in een sociaal verband.
- De op dit moment ontoereikende huisvesting en maatschappelijk-agogische begeleiding brengt schade toe aan hun ontwikkeling zodat nu en later maatschappelijke problemen kunnen ontstaan.
- De gebruikelijke maatschappelijke voorzieningen zijn ontoereikend om deze schade te voorkomen.